

DONÁSZY FERENC
EGER BÁSTYÁI

HUNGÁRIA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2013
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5292-70-5 (online)
MEK-11615

TARTALOM

Az elkésett násznagy
A közelgő vihar
A Bolyky-bástya vaskoporsója
Egy vakmerő vállalkozás
Ki a győztes?
Árulás!
Gergely deák hadi stratagémái
A három nagy kalifa győzelmet ígér
A hős egri nők

Az elkésett násznagy

- Az ördög bújjon belétek, beste kölykök! - szitkozódott a fiatal hadnagy, ahogy csak a száján kifért. Közbe-közbe ökleivel fenyegetőzött az útszéli árkot nyúlmódjára átugráló és a bokrok közé menekülő mezítelen fekete purdék után. Tüzes havasalföldi paripája úgy megijedt, hogy sehogy sem akart lecsendesülni: fújt, toporzékolt, ágaskodott és rúgkapált, mintha maga a sátán bujt volna belé.

- Szíjat hasítok belőletek kupcihérek, csamangók! - kiáltotta, midőn a bokrok közül néhány borzas fekete fej kémlelődve felbukkant, hogy abban a pillanatban újra ijedt sivalkodással bújjon vissza. A visításoktól a hánykolódó paripa újra akkorákat szökkent előre-hátra, hogy kivert agyú tölcseres pisztolyai jobbra-balra potyogtak ki a hímzett nyeregkapából.

- Lepuffantalak benneteket! - ordított a hadnagy, most már a méregtől rákvörösen. Mialatt kapálózó paripájának lecsendesítésével vesződött, a Hatvani-út szomszédságában lévő vályogvetőből a purdék apja rohant elő nagy lélekszakadva.

- Ugyan lőjjön agyon vagy négyet belőlük, nagy nemzsetes és vitézslő nemes Bornemissza Gergely hadnagy uram! - kiáltotta, miközben készséges vigyorgással nyujtogatta fel a kiesett pisztolyokat.

Erre a nem várt fordulatra hatalmas hahotában tört ki az út fordulójánál várakozó három hadnagytársa, sőt még a kísérő muskétások és huszárok is torzonborz bajuszuk alá nevettek. Végül Bornemissza hadnagy uram is a haragból nevetésbe csapott át, jókedvűen kacagott a sunyin, ravaszul vigyorgó Kajtár cigány elmésségén.

- Ördög bujjék beléd purdéiddal együtt! Hányan vannak ezek a kósza fekete ördögök? - kérdezte, mialatt lova nyakát csitítva veregette.

- Itt csak kilencsen, csókolom vitézs kezset-lábát. De otthon kettő még a kalyibában mászkál, egy pedig szopik! - felelte az öreg félresandítgatva, mert Bornemissza övéen függő tarsolyát kezdte kapcsolgatni, amelyből sokatígérő érces csengés hallatszott, valahányszor a mén meg-rázkódott.

A vidám hahota erre újra felharsant az útfordulónál, mire a bokrok közé bujt rajkók vérszemet kapva, megint emelgetni kezdték boglyas fejüket.

- Meg ne mozduljatok! - rivallt rájuk haragosan Bornemissza, mert paripája ismét neszelő horkolással kezdte fülét hegyezni.

- Ne imbolyogjatok! Kussaggyatok le, mint a firjecskék a vetísben, míg a vitéz urak el nem kabaláznak! - recsegte apjuk is. Bornemissza pár dénárt dobott neki, aztán visszaügetett társaihoz, akikkel a városba vezető legközelebbi útra fordult. Az út egy gerincformán elnyúló magaslaton kígyózott tova, ahonnan le lehetett látni a völgyatlanban fekvő Egerre. A város megerősített falaira és kettőstornyú kapuira örködve nézett alá a dombos magaslaton ki-emelkedő fellegrvár.

- Nézzed csak Zoltay pajtás, milyen szépen idelátszik Balassa Farkas uram háza. Sőt, ha az én édes szemeim nem csálnak, hát fehérszemélyeket is látok az erkélyen! - mondta Pethő hadnagy. Tenyerével beárnyalta a szemét. A megszólított barna-piros arcú, tüzes tekintetű levante egyet sodorintott fekete bajszán és kétkedve rázogatta fürtös fejét.

- Ezzel azt akarnád mondani, ugy-e, Gáspár, hogy menyasszonyomat, Piroskát látod az erkélyen? - kérdezte a megszólított férfiás, érces csengésű hangján.

- Én ugyan nem látok ott senkit... Dehát az olyan nagy csoda volna, ha egy szerető menyasszony a vőlegényét várja? - kérdezte a harmadik: Fügedy János hadnagy. Bornemissza nem szólt semmit, csak ravaszul a bajsza alá mosolygott.

- Már pedig én élénkszerű viganókat látok az erkélyen mozogni - erősködött Pethő Gáspár, aki csökönyösen ragaszkodott ahhoz, amit egyszer kimondott.

- Nem tévedsz, Gáspár pajtás? Nekem is elég jók a szemeim, de hiába, én sem látok ott senkit - mondotta Zoltay István hadnagy csendesen.

- Amit én egyszer látok! No, nézzétek, most az egyik viganó megint megmozdult! - kiáltott Pethő nagy diadallal.

- De Gáspár, hiszen Priska maga mondta nékem...

- Csitt! Semmit sem mondott néked! Én mondom most nektek valamit - vágott gyorsan Zoltay szavába Bornemissza furfangos mosolygással - Ez a nyalka vitéz holnapután lakodalmát üli Balassa Farkas uram ő nemes kegyelme szépséges leányával, Piroska leányasszonnyal. Úgy van-e? - kérdezte tréfás komolysággal.

- Nos, miért nem felelsz? Úgy van-e? - förmedt Pethőre.

- Úgy hát! De mi a nadragulyát akarsz ezzel a beszéddel? Nem erről van szó - türelmetlenkedett Pethő.

- Várjunk csak hékám egy pirinkót! Tüstént meg fogod érteni! - csitította tréfásan. - István bajtárs menyegzőjét fogja ülni, oda pedig jó bor kell.

- Dejszen lesz ott annyi, akár belefutadhatok! Balassa uramnak olyan borai vannak, hogy az esztergomi prímás se iszik jobbat! - szólt közbe Fügedy nevetve.

- A jó borból soha sincs sok - vágott vissza Bornemissza -, azért hát, ha olyan jók a szemeid, Gáspár pajtás, fogadjunk egy üveg tokajiba.

- Veled? - kérdezte Pethő húzódozva, mert Bornemissza furfangos mosolya mögött valami csalafintaságot sejtett.

- Ha akarod, velem, ha akarod, a vőlegénnyel. Mi álljuk a fogadást, úgy-e István pajtás? Az érseki pincéből nem fog ki egyhamar a tokaji! Folyékony arany, édes tűz annak minden cseppje! Csakhogy egy kicsit borsos ám az ára!

- Nem bánom! Azért mégis merek fogadni! Amit én egyszer látok! - pattogott erősen.

- Jó-jó! Hát itt a kezem! - szólt Bornemissza és jobbát Pethőnek nyújtotta. Fügedy pedig elvágta a fogadást.

- No, most aztán vágassunk, hadd lássuk kinek van igaza! - indítványozta Pethő erősen bizakodva, mert most megint látta, hogy az erkélyen meglebbent az egyik fehérchseléd piros viganója.

- Szükségtelen azért a városba vágatni! Itt van előttünk Buchardus Gilianus orvosdoktor uram messzelátója. Térjünk be hozzá! Örömet odaigazítja csillagvizsgáló masináját. Az majd megmutatja, kinek van igaza! - indítványozta Fügedy.

A fiatalok nagy jókedvvel odavágtattak az öreg orvosdoktor háza elé, amelynek sarkán egy fából összerótt toronyforma emelvény magaslott felfelé: ennek tetejéről fürkészte nagy szenvedéllyel a csillagos ég titkait.

Buchardus uram a messzelátó fecskefészek-forma kunyhójában éppen távcsövei között kotorászott, midőn felmáztak hozzá. Ágyúnagyágú távcsövét készséggel igazította Balassa uram erkélyes házának, azután büszkén intett az ifjaknak, hogy nézzenek bele.

Elsőnek Zoltay István nézett bele, de mindjárt nevetésre állott a szája, alighogy beletekintett.

- Aha! Menyasszonyát látja! Azért mosolyog olyan édesdeden - diadalmaskodott magában Pethő. - Mégis csak nekem van igazam! - és nagy büszkén Fügedynek engedte át a betekintést, aki olyan hahotában tört ki, hogy az oldalát fogta nevetében.

- Ez meg Bornemisszát neveti, amiért elvesztette a fogadást - gondolta Pethő meglepődéssel és nagykegyesen Bornemisszát kínálta meg a látcsővel. A győztesnek nagylelkűnek illik lenni a legyőzött irányában, azért ő majd csak utolsónak tekint bele ebbe a messze mutató masinériába.

Bornemissza azonban jámbor mosollyal hárította el e nagylelkűséget.

- Elég nekem a magam szeme is! Nézz csak te belé, Gáspár, rajtad a sor! - szolt Pethő. De alig hogy belenézett, rákvörös lett a haragtól és dühösen kapta el a szemét. A többiek harsányan kacagtak, hahotáztak, hogy csak úgy rengett belé Buchardus orvosdoktor uram csillagvizsgálója.

- Ez egyszer bakot löttél pajtás! Asszonyviganóknak nézted Balassa nagyasszonyomnak a kötélre kiaggatott tarka szőnyeget - hahotázott Fügedy.

Bornemissza békítő hangon szólalt meg:

- Az első poharat mi köszöntjük a mátkapárra, abból az aszúból, úgy-e Gáspár pajtás - mondta olyan nyájas hangon, hogy Pethő haragja nyomban elpárologott és nevetve csapott bele odanyujtott tenyerébe.

- Jól beszéltél Gergely! Így már szívesen állom a fogadást! - szolt és öklével tréfásan megfenyegette. - De most valld be igaz lelkedre, te már lenn a farkasvölgyi útnál megismerted úgy-e, hogy nem asszonyviganók azok? - kérdezte.

Bornemissza tréfás bűnbánattal hajtotta le a fejét.

- Bűnbánóan bevallom, bizony felismertem már odalenn a nagyasszony török szőnyeget!

- Hiába, nagy tréfamester vagy! Eddig azt hittem, hogy az én szememnek élességben nem igen akad párja. Őkelme ebben is lepipált. No de nem hiába nevezi az egész város ezermesternek és Gergelydiáknak!

Bornemissza nevetett:

- Ebből a nagy elismerésből visszaadok valamit és megvallom, hogy csak akkor mertem hinni egészen a szememnek, midőn István megsúgta, hogy Balassáéknál egyetlen asszonyszemély sincs otthon az első házban, hanem künn vannak a szőlőben gyümölcsszedésen.

Erre a beismerésre viszont Fügedy kezdett Zoltayval ingerkedni.

- Rajtakaptalak te képmutató! Most már értjük, miért kellett mindenáron ezt a nagy kerülőt tennünk! Hogy őkelme megláthassa a menyasszonyát.

- Hát iszen tegnap déltől fogva nem látta! - mentegette Bornemissza.

Melegen elbúcsúztak Buchardus uramtól, újra lóra pattantak, aztán befordultak a mély útba.

A főutat keresztező fordulónál a tréfás Bornemissza megállította barátait.

- Tudjátok-e mit? Ide letérünk és Fejérpataky uram szőlője mellett, a vízmosásban észrevétlenül felkerülünk a gyümölcsösig és szépen meglepjük a lányokat a gyümölcsszedésnél. Ez lesz ám a tréfa!

- De vajjon ott lesznek-e ők is? - kérdezte egyszerre Fügedy igen nagy érdeklődéssel.

- Minden bizonnyal ott lesz ő is, már tudniillik Mező Duruska kisasszony! - igazította helyre Gergelydiák, minden szavát megnyomva. A többiek felé kacsintott, midőn e név említésére a fiatal hadnagy arca könnyedén lángbaborult.

- Javíthatatlan mókamester vagy! - mormogta kelletlenül.

- Ejnye no! Mire való ez az alakoskodás? Hiszen valamennyien azért megyünk oda. Zoltay pajtás szépséges menyasszonyát, Balassa Piroskát kívánja látni, Pethő Sajóssy Angelikát, én pedig Páhoky Boricát. No, most már meg vagy elégedve?

- Bizony fiúk, ti is jól teszitek, ha mielőbb beléptek a becsületes emberek gárdájába, már tudniillik ha megházasodtok! - vágott közbe Zoltay és indulásra nógatta társait.

- Gyerünk fiúk, gyerünk, ne vesztegessük itt az időt.

Egy gesztenyefákkal teleültetett völgybe ereszkedtek alá, melynek tulsó felén már hallani lehetett a lányok dallamos kacagását.

Bornemissza csendre intette társait.

A vidám kacagás mindinkább erősödött és már egy-egy hangosabb szót is meg lehetett érteni. Itt a jártasabb Zoltay vette át a vezetést és egy terebélyes sűrű fügebokor mögé ültette őket, ahonnan a gyümölcsös jó részét be lehetett látni.

Balassáné nagyasszony egy vincellérrel és a cselédlányokkal szedette a lakodalmas asztalokra való gyümölcsöt. A négy lány pedig gyümölcsöskosárákba elrendezett bársonyzöld mohalevelek közé rakosgatta a korai Jakabszőlőt, a hamvasan nevető barackokat, a sárgán és pirosan mosolygó almákkal, körtékkel és vérpirosbélű fügekkel együtt.

A cselédlányok félfüllel a kisasszonyok vidám enyelgéseire figyeltek, a nagyasszony nógató korholásai ellenére minduntalan vihorásztak, míg végül az egyik, aki a fa alatt állott, felkiáltott a cseresznyefa tetején gyümölcsöt szagató cselédleányhoz:

- Hallod-e Panni, Priska úrleányasszonyka szólít?

Csakugyan, a nyulánk, szoborszéptermetű Balassa Priska édesen csengő hangja hallatszott.

- Panni te? Nem integet még a Miska, hogy látja a lovasokat?

A fügebokor mögött rejtőzködő négy barát tekintete boldogan összevillant.

- Látod! Mennyire várnak bennünket ők is! - mintha mindegyiknek a tekintete ezt mondta volna.

- Ej-ej lányom, még hites mátkád után se illik annyit kérdezősködni! - fedtte erre szelíden az édesanyja.

- De kedves édes asszonyanyám, hiszen csak azt akarjuk tudni, visszatértek-e már Miskolcra? - felelte édes pirulással.

Azután a négy lány egymásra mosolygott, csak az egyik, a kis légies termetű, Madonna-arcú Mező Drusianna vonta félre durcásan parányi száját, midőn megszólalt:

- János ki fog kapni tőlem. - Itt észrevette, hogy nagyon is bizalmasan elszólta magát, mire pirosra gyúlt arccal sietett kiigazítani: - Azaz Fügedy János hadnagy uramat, mint holnaputáni vőfélyemet keményen megrovom, amiért ezt az útját eltitkolta előttem.

- Hallod? - vágott tekintetével a boldogan mosolygó Fügedy felé Bornemissza.
 - Óh, én kicsaltam Gáspárból, akarom mondani Pethő Gáspár hadnagy és vőfély uram ökegyelméből miskolci útjuknak a titkát! - dicsekedett a villogó szemű, telt arcú Sajóssy Angelita.
 - Ó, te áruló! - súgta ere Bornemissza és tréfásan oldalba bökte Pethőt. Páhoky Borica viszont szemérmesen, lesütött szemmel suttozta:
 - Az én Gergelyemnek nem szabad semmi titkot tartania előttem! Tegnapelőtt még azt is meggyőnta, milyen műszereket hoz Miskolcra a tűzijátékhoz, amelyet drága Priskám, a te egybekelésed tiszteletére fog készíteni! - szólt és melegen megölelte barátnőjét.
 - De nem is tudom, hol maradnak ilyen soká! István megígérte, hogy még alkonyat előtt visszatérnek és erre felé veszik útjukat! - válaszolt a szép menyasszony.
 - Amilyen igaz jó barátnők vagyunk mi négyen, éppen olyan hűséges igaz barátok a mi mátkáink is, úgy-e Priska? - kérdezte a kis Mező Duruska, mire a négy lány boldogan megölelte egymást.
 - Látott-e valaki ennél gyönyörűbb csoportozatot! - mondta Fügedy elragadtatással. De olyan hangosan szólta el magát, hogy a lányok meghökkenve kapták fel fejüket. Szerencsére semmit sem láttak s azt hitték, hogy valamelyik cselédleány kiáltott. Erre fesztelenül tovább csevegetek.
 - Gáspár beszélte, hogy vőlegényed azért a gyönyörű selyem csipkefátyolért ment Miskolcra, amelyet még a tavasz elején megrendelt - folytatta Sajóssy Angelita.
- A menyasszony szemérmesen bólintott.
- Az lesz az esküvői fátyolom!
 - Nekem Gergely igazi keleti rózsaját hoz egy kis üvegben! - dicsekedett boldogan Páhoky Borbála. - Mező Drusianna pedig bevallotta, hogy neki meg egy pár hímzett török papucsot ígért Fügedy. Hogy Angelita se maradjon mögöttük, ő meg elárulta, hogy Pethő azért ment Miskolcra, hogy az ottani búcsúra érkezett külföldi kalmároktól neki is valami értékes vőfélyi ajándékot hozzon.
- E pillanatban a nagyasszony nógató hangja hallatszott, a gyümölcszedésnek már vége felé járt.
- Lányok, készüljetek! Alkonyat felé jár az idő és otthon még sok munka vár ránk!
 - Igaz, még azt nem mondtad Priskám, ki lesz a te násznagyod? - kérdezte sebesen Drusianna.
 - Édes anyámasszony szeretett atyja-fia: somlyóházi Ölyvedi Sombor de Genere Ölyved et Solyomvár a Kúnságból. Minden órában várjuk érkezését s az indulását már a múlt hét elején futár útján tudatta velünk.
 - Lányok, nem hallottátok! Készüljetek! - hangzott újra a nagyasszony hívó hangja.
 - Látod Priskám! Még sincsenek itt, akiket várunk! - panaszkodott a kis Mező Druska.
- A szép menyasszony is szomorúan sötételte le sötét szemét.
- Pedig István megígérte, hogy ide betekintenek!
 - Tovább nem várhatunk, mert hazamennék - dörögte Fügedy. - Én előlépek és köszöntöm őket!

- Várj! Erre jönnek! Annál nagyobb lesz az öröm és a meglepetés, ha ők bukkannak ránk - csillapította Zoltay.

A lányok egymásba font karokkal közeledtek a fügebokor felé és midőn elfordultak mellette, egyszerre mind a négynek ajkáról a meglepetés ijedt sikolya rebbent el. Pirulva viszonozták a férfiak köszöntését.

- Már azt hittük, nem jöttök el, István! - suttogta halkán a szép menyasszony.

A présház felé haladtak. A hegytetőn álló tágas présház előtt újabb meglepetés érte a közeledőket, mert a diófák illatos lombjai alatt ácsolt ülőhelyeken a gazda, Balassa Farkas uram várta őket, Dobó István urammal, Eger várának kapitányával.

- Hohó! A lányasszonykák ugyancsak erős kísérettel jönnek! - nevetett a parancsnok. Priska hízelegve törleszkedett széles vállaihoz.

- István bácsi, kegyelmetek most érkeztek édes atyámurammal. Nem hallották, hogy a toronyőrök úri kíséret érkezését jelentették volna? - kérdezte várakozóan.

A parancsnok kemény arca nyájas redőkbe húzódott és tréfásan átkacsintott a komoly ábrázatú Balassához.

- Hallod, Farkas? Lányod azt kérdezi, megérkezett-e már a násznagy? Bizony nem érkezett galambom és ha holnap se jön meg, hát elhalasztjuk a menyegződet. Násznagy nélkül nincs lakodalom... - tette hozzá ingerkedve.

- Óh, bizony azért lesz! Sombor bácsi őkegyelme helyett mást keresünk, úgy-e édes atyámuram?

- Már én csak azt mondom, hogy Ölyvedi Sombor atyánkfiát valami érhetette az úton, különben már napokkal ezelőtt meg kellett volna érkeznie! - szólalt meg Balassa.

- Ettől tartok én is. Sombor rokon megigérte, hogy egy héttel előbb érkezik a menyegzőre. Csak valami komoly baja ne essék! Mindig meg szokta tartani a szavát - mondta aggodalmas hangon az odalépő nagyasszony.

- Ha holnap délre meg nem érkezik, akkor Mecskey István másodvárlkapitány uramat kérjük föl az egyik násznagyi tisztre - nyugtatta meg férje. Többet aztán nem beszéltek róla, mert a nagyasszony felszólította a lányokat, hogy készülődjenek, indulni kell hazafelé.

Míg a lányok rendbe szedték magukat, a férfiak a nehéz háborús időkről beszélgettek. Dobó élénken tudakozódott hadnagyaitól, hogy a miskolci búcsún nem hallottak-e újabb híreket a török seregről. Mert a fővezér hadijelentéseiből és a hadi futároktól úgy értesült, hogy Ali budai pasa Amhát pasa seregeivel egyesült a Duna-Tisza közén és parancsokat küldött a boszniai és szendrői szandzsák pasáknak, a pécsi és székesfehérvári bégeknek, hogy seregeikkel ezek is siessenek zászlói alá.

- De hiszen akkor rengetegre felszaporodik a Duna-Tisza közti török tábor - jegyezte meg Zoltay István.

- Vagy százötvenezer nyi főre! - szólt Dobó röviden.

- Célszerű volna megtudni, hogy a vezéreknek miféle hadi terveik vannak? - vetette közbe Bornemissza.

A várkapitány legkedveltebb és legbizalmasabb embere a vezér vonásaiból azt olvasta, hogy Dobó a nyugalom álarca mögött azzal a nehéz sejtelemmel küzdök, hogy az a rengeteg ozmán sereg alighanem Eger ellen készülök.

Sejtelmét csak igazolni látszottak Balassa uram keserű megjegyzései.

- Nem nehéz a török terveit kitalálni öcsém. Csak egy keveset gondolkozni kell hozzá! Roggendorf hatalmas budai ostromló seregét úgy tönkreverte a török, hogy ahány volt, annyifelé szaladt. Joachim brandenburgi herceg pedig Falán beglerbég közeledtének a pusztára hírére úgy elszaladt Pest alól, hogy fele táborát otthagyta neki. Ezekután Kaciáner hagyta semmivétetni hadait és híres ágyujával a mi várainkat lövi a török. Az Uláma bégén nyert picinyke lippai diadalunkért ugyancsak megfizetett az ozmán. Aldana alvezér a spanyol őrséggel elszaladt Lippa várából a beglerbég közeledtének hírére, még a kulcsot is bennhagyta neki a kapuban. Castaldo pedig Erdélyben ölberakott kezekkel nézte, mint foglalja el Szokolovics Mehemet Amhát pasa és Kasin beglerbég Temesvárt és vele együtt az egész Bánságot. Erre aztán ő is megijedt és hadaival magára hagyta Erdélyt! A hős Losonczy pedig ott esett el Temesvár kapujában, midőn lőpora az utolsó szemig elfogyott. A spanyol és német őrség kényszerítésére a várat fel kellett adnia... Nos, öcsém, ilyen kilátások után micsoda elgondolásod van a jelenre?

- Egy magyar várparancsnok se eressen idegen származású őrséget a rábízott várba! - szólt közbe Dobó.

- Még nem végeztem be! - szólt fejét rázva Balassa. - Vitéz Szondy György maroknyi csapatával Drégely leomlott falai alatt lelte hősi halálát, anélkül, hogy Teuffel Rézmán főhadvezér uram a kisujját mozdította volna segítségére. Csak amikor Drégely elesett és Ali pasa már pusztára rommá lövette, akkor köpte erősen a markát, hogy ellene indul és Drégely várát visszaveszi tőle. Hanem Ali pasa nem várta már meg, hanem ő ment elébe és úgy megverte Teuffel uramat, hogy négyezer németjével és olaszával őkegyelme is foglyul esett és láncra verve vitték Konstantinápolyba.

Dobó itt közbeintett:

- Éppen ma vettem hírért, hogy Teuffel Rézmán uramat, mivel még a nevét is vakmerően eltagadta, zsákba varrva a Boszporuszba fullasztották. A Sztambulban járó erdélyi követtség tudatta ezt udvarunkkal.

- Elérte jól megérdemelt végzete - szólt Balassa szárazon.

Dobó közbeavatott:

- Bizony jól mondod sógor. Fölséges királyunk egyik leghűségesebb híve, Batthyány Ferenc, azt írta felőle a királyasszony öfelségének: «Vajha ez a Teuffel mielőtt az ütközethez fogott, inkább előbb szállott volna alá a poklok mélységes fenekére!»

Most Balassa szólalt meg komoran:

- Mindezek után azt akarom kihozni, hogy a török könnyen nyert győzelmeiben elbizakodva, egymásután támadja meg és foglalja el az ország megerősített várait, mert nincs vezér, nincs sereg, aki megállítani tudja. Ez most a helyzet öcsém, amint ezt éles elméddel bizonyára kitaláltad.

- Igenis! Én is ezt a következtetést vontam le belőle - erősítette Bornemissza.

- A másik következtetést pedig én vonom le és ez az, hogy a Duna-Tisza közén lévő török sereg Szolnok vára ellen fog indulni, ha ugyan már javában nem ostromolja - szólt közbe Dobó István.

- Ez magyarázná hát Sombor atyánkfia késedelmét! - jegyezte meg Balassa.

Zoltay István könnyedén vállat vont.

- Tisztelem, becsülöm ugyan Nyáry Lőrinc uramat, Szolnok várának kapitányát, mint katonát és derék hazafit, de vezérnek, parancsnoknak nem való ökegyelme. Nincsen benne egy csöpp katonai találékonyság és erély. Fegyelmet és tekintélyt pedig nem tud tartani katonái között - szólt a parancsnok felé fordulva.

- Teljesen osztom Zoltay bajtárs véleményét én is - szólt most Bornemissza. - Jól ismervén Nyáry parancsnok uramat, hozzátehetem, hogy amilyen jó ember, éppen olyan gyenge és határozatlan. E tulajdonságai mellett még az a balszerencséje, hogy a vár őrsége nagyjából német, olasz és spanyol katonákból áll és a torzsalkodások napirenden vannak közöttük.

- Minden szentek és arkangyalok, négyféle nyelvű helyőrség! Ez már magában is háború és visszavonás! Így már egy tetézt sisak szűzmáriás aranyat merek tenni egy kajla máriás ellenében, hogy Szolnok várát egy rohamra beveszik. Ali pasa és Amhát pasa különben is a török vezérek legjobbjai közé tartoznak - mondta Dobó elbúsultan.

- Én meg arra mernék fogadni, hogy Szolnok után Eger következik. A török hadak összpontosítása nem történt hiába! - mondta lehalkított hangon, mert a közlő lányok beszédét lehetett már hallani.

- Az én nyomasztó gondolataimat mondd ki, Farkas! Holnap tüstént két hadikémet küldök a Szolnok alatti táborba, hogy tisztában legyünk a helyzettel. A többi aztán az én dolgom! - mondta nyomatékosan.

E percben érkeztek oda a lányok a nagyasszonnyal. A nap közben már lenyugodott, hazaindultak a szőlőből: illedelmesen, elől páronként a fiatalok, utánuk pedig az öregek.

- Édes apámuram, kérdezze meg kegyelmed az őrségtől, nem érkezett-e meg Sombor bácsi? - suttogta Piroska apja fülébe, midőn a hatalmas kapubolton belül jó éjszakát kívántak egymásnak.

A kapuőrség hadnagya azonban nemmel felelt. Az íródeákjai kíséretében éppen arra haladó városi fővámszedő is tagadólag válaszolt, mert már kezében voltak az összes kapulajstromok, melyeket a vámosok minden egyes kapuőrséggel együttesen tartoztak kiállítani az érkező idegenekről és máháikról...

*

A nagyterti főtemplom harangja éppen nyolcat ütött, midőn Dobó másnapra magához rendelte a kapuőrség hadnagyait és a várnagyot. Pethőt és Fügedyt megbízta, hogy András deákot, Eger város nagyvezíre és írástudó bíráját kérjék fel, ne sajnáljon holnap tanács előtt ugyancsak hozzá fáradni, miután a polgárságot is közlő érdeklő intézkedésekről lesz szó.

Az utcákon már sötétség uralkodott, augusztus vége felé járt az idő és csak a gazdag és tekintélyesebb polgárok, a várőrség és a parancsnok háza előtt égett egy-egy halványan világító szarulámpás. A járőrelek hosszú botra akasztott lámpákkal jártak és az őrző elött mindenkor igazolni kellett magukat.

- Elrendelem, hogy holnaptól kezdve a kapukat már napnyugtával bezárják - mondta Dobó, mialatt Zoltayval és Bornemisszával továbballagott.

Csakhamar Dobó házához értek, melynek előreugró nyílt tornáca alatt a parancsnok belső hajduja, az öreg Hattyú állodogált egy másik személlyel, akiben Dobó a Balassa-ház fűtőjét és pecsenyeforgatóját ismerte fel.

- Hát te mit tekeregsz erre ilyen öreg este? - kérdezte tőle, midőn a tört lábáról Sántának nevezett küldönc eléjük bicegett.

- A többieknek ha négy kezük volna is, az is tele lenne dologgal, azért hát engemet futtatott vitéz nagy kegyelmed házához a nagyuram - kezdte szokása szerint nagy feneket kerítve a dolognak. - A belső hajduk borokat hordanak fel és az ezüst kantákat és kupákat tisztogatják a holnaputáni vendégségre, a csatlósok nádmézet és fűszereket törnek, a mindenes pedig a főhercegeknek segít.

- Aki áldója van a dolognak, azt mondd meg röviden, miért küldtek! - rivallt rá türelmetlenül.

Ettől a hangtól Sánta annyira megriadt, hogy azt se tudta, hol kezdje: csak a száját tátogatta, mint a szárazra került hal. Végre is az öreg Hattyúnak kellett közbelépni, ő már jóelőre kikiszedte belőle az üzenet ama szavait, hogy «Balassa uram őket haladéktalanul magához kéri.»

- Akkor hát gyerünk. Úgy látszik valami történt! - mormogta, midőn nagy léptekkel a tágas Balassa porta felé siettek.

A késői látogatók egyenesen a házigazda szarvasagancsokkal és vadkanfejekkel ékesített nappali szobájába nyitottak, melynek falait a vadásztrófeákon kívül fegyvercsoportozatok díszítették.

Balassa elgondolkozva járt föl-alá. Magas homlokát a komor tünődés felhői borították. A mellékszoba ajtaját behajtotta és elmondta, hogy Ölyvedi Sombort útjában a Szolnok ellen induló török hadak öt nappal ezelőtt feltartóztatták és ez okból nem érkezhetik meg a lakodalomra.

- Ki hozta ezt a hírt? - kérdezte Dobó röviden.

- Egy kecskeméti vincellér, akinek komája zabot és szénát fuvaroz a török táborba. Ez vitte meg a hírt Kecskemétre, komája pedig jó pénzért idehozta.

- Így hát mégis Mecskey István másodvárpapát uram ökegyelme lesz Sombor bácsi helyett a násznagy! - súgta Piroska édesanyjának. Az izgatott leányasszony nemének megbocsátható kíváncsiságával hallgatózott az ajtónál, mert mindenáron tudni akarta, komor kedvű édesapja miért hívatta magához ilyen későn este nagybátyját és vőlegényét Bornemisszával együtt...

A közelgő vihar

Másnap délelőtt Tokajból Nyárády Árontól lovas hírnök érkezett fontos hírekkel. A futár Szolnok várának bevétele hozta hírül. A lesújtó eseményre a harag és szegény pírja borította el a vitéz parancsnok arcát.

- A gyávák! Cudar árulók! Hitvány cenkek! - kiáltott mély megvetéssel.

Sürgősen haditanácsra hívatta össze hadnagyait és a város tekintélyesebb polgárait.

Amíg a szétküldött városi darabontok és fertálmesterek a polgárokat szólították, addig nagy-sietve gyülekező hadnagyai és kapitánytársa előtt öntötte ki szegénytől háborgó lelke keserű-ségét.

- Nyárády Áron arról tudósít, hogy Ali, Amhát és Ahmed pasák haditanácsban elhatározták Eger ostromát. Azt hiszik, ezzel is olyan könnyen végezhetnek, mint Szolnok várával! Hahaha! - dühösen nevetett és öklével verte az asztalt.

Bornemissza, Fügedy, Zoltay és az éppen belépő Mecskey kapitány kérdően néztek rá. Ilyen indulatos állapotban még senki sem látta a nyugodt, vasidegzetű Dobót.

- Mi az? Mi történt? - kérdezte Mecskey.

- Mi történt? Hát hallottál ilyent! Történt ilyen már a világon, hogy egy várat, amelyet erős sáncok, két folyó és mocsarak védenek huszonnégy öreg ágyúval, háromezer szakállas és spanyol puskával, egy nap alatt bevegye a török! És hogyan vette be! Milyen arcpirító gyalázatos áron! A török sereg közeledtének hírére az őrség utolsó szálíga megszökött a várból, úgy, hogy Nyáry Lőrinc várkapitánynak szégyenszemre egymagának kellett kiállania a vár kapujába, különben Ali pasának lakatost kellett volna hivatnia, hogy nyissa ki Szolnok várának kapuit. Pfuj, köpök az ilyen cudarságra! Az epém is felkavarodik erre a példátlan gyalázatra! - kiáltozta egyre dühösebben.

- Dehát micsoda mesével szórakoztatsz te itt bennünket! - mondta kételkedve Mecskey.

- Mesével? - ordította Dobó egészen belevärösödve. - Hát te mesének hiszed?! Hát mesemondó igric vagy színész vagyok én, hogy nektek itt színlelt dühvel előadok vagy színházat játszom? Nesztek, olvassátok Nyárády Áron levelét. Szolnokon már három napja a török az úr!

- Hihetetlen! Ilyen arcpirító gyalázat még nem esett a magyar fegyvereken! - szólott Mecskey felháborodva, midőn András deák, Eger város érdemes bírása, a gyülekező polgárok szörnyűködő zúgása között felolvasta a szégyenhiót tartalmazó levelet.

- No majd mi kiköszöröljük ezt a csorbát! - kiáltott fel a beálló csendben felcsattanó hangon a parancsnok. - Sok beszédnek sok az alja! Nem szónokolok hát hosszasan nektek, bajtársaim és polgártársaim, hanem vegyétek tudomásul, hogy Szolnok után városunkra kerül a sor. Ne tanácskozzunk hát sokat, hanem inkább kövessünk el mindent falaink és házi tűzhelyeink védelmére. Nincs több mondanivalóm. Dixi!

E rövid, érdes hangon elmondott beszéd, bár minden szónoki virág és lelkesítő hév híjján volt, mégis gyújtott, mint a puskaapor. A város polgárai rövid tanácskozás után egyhangúlag Dobóra és Mecskeyre bízták a város védelmét és felhatalmazták őket, hogy legjobb belátásuk szerint tegyenek meg mindent Eger falainak védelmére.

- Jól van édes feleim! - szólalt meg zord hittel Dobó. - E pillanattól kezdve a hadirend szab törvényt mindenkinek a városban. Ezt tüstént hirdesse ki kegyelmed! - folytatta a bíróhoz fordulva.

András bíró erre azonnal, ott helyben sebtében megfogalmazta a rövid hirdetményt.

A polgárok távozása után Dobó odaintette magához Pethőt.

- Te Gáspár hadnagy, miután úgy beszélsz törökül, mint magyarul, jó volna, ha kissé szét néznél Szolnok alatt. Annak a török rózsaoajakalmárnak, aki tavaly itt városunkban elhalálozott, itt maradt a ládikója a tevéjével és málhájával együtt. A teve ugyan elpusztult, de a málha megmaradt. Abból kiöltözhetsz kedved szerint akár pasának is, olyan cifra holmik maradtak itt utána.

A bátor, elszánt Pethő szerette az eféle vakmerő, kockázatos vállalkozásokat. Nevetett a vezér tréfás felszólításán és készségesen belécsapott eléje tartott markába. A mindjobban derülő kedélyű Dobó gyengéden hátbaütögte.

- Tudtam, hogy számíthatok rád! Aztán hamar visszatérj ám, mert tudod, a mustnak előbb forni kell, hogy bor legyen belőle!

Pethő beleegyező mosollyal intett.

- Hol vannak azok a holmik?

- Itt, a raktárban. Georgius íródeák majd hozzád juttatja.

Pethő összeütötte a sarkantyúit és katonás tisztelgéssel távozott. Dobó a bíróval és Mecskeyvel a hadgyűjtés módozatait megbeszélte és csak akkor hagyta el a tanácshelyet, amikor a gyors futár a rábízott levéllel elszáguldott.

A levél Castaldonak, a fővezérnek szólt. Mecskey annak a kételyének adott kifejezést, vajjon nem haragítja-e meg a fővezért a levél tartalma.

Dobó összevonta a szemöldökét.

- Hát aztán? Ha haragszik, majd megbékél. Hidd el nekem István öcsém, ha ennek a levélnek minden szava cseppentett méz lenne is, csak annyit használna, mint így. Aztán mit mondunk neki benne? Az igazat öcsém, a való igazságot! Mert ámbátor felséges királyunknak és az ország rendének derék, tekintélyes számú serege áll fegyverben Szász Móric nagyherceg parancsnoksága alatt, azért nekünk nem küldenek egy cingár káplárt sem a vár védelmére! Losonczy és Szondy keserves példájából megtanulhattuk, mit lehet várni a felmentő seregektől! Azért jóelőre tudattam Castaldo urammal, hogy nekünk ne húzza a szájunkon keresztül az ígéretések mézes madzagát. Megleszünk mi Isten segítségével anélkül is. Azért hát csak hadd haragudjék kedvére Castaldo uram, amikor majd olvassa, hogy: «Tudjuk és ismerjük szélét-hosszát, sőt még a számát is a királyi hadtábornak: de segítséget csak a Mindenható Istentől várunk, nem az emberektől.» Ezt írtam neki és András deákkal jól megnyomattam a pennáját... István öcsém, a lakodalom után te tüstént bejárod a szomszéd megyéket és fegyverbe szólítod a harcos kedvű, tüzesvérű fiataltságot. Aki a dicsőséget keresi, ide jöjjön, itt osztják azt Egerben! - kiáltott Dobó lelkesen.

- A vármegyék nemes bandériumainak sem fog ártani, ha írásbeli kiáltványaink mellett felhívásunkat élőszóval is hallják - jegyezte meg Mecskey, aki hét megyében híres volt magával ragadó szónoki képességeiről. Beszédei meggyőző és lelkesítő hevének még a leghalványabb ember sem tudott ellentállani.

Dobó az ő darabos, szókimondó modorában őszintén meg is vallotta ezt Mecskeynek:

- Az igazi hazafi szívéből buzgó beszéd többet ér egy zsák aranynál! A pénzen, aranyon csak hitvány, gyáva zsoldos hadat, nem pedig lelkes vitézeket lehet toborozni. A pénzen vett labanc hadakkal a hitszegés és árulás költözik mindenhová, ezért nem is kell belőlük nékem, ha ezrével ingyen kínálnák is. Egy fabatkát sem adnék egy egész brigádért! A te gyujtó, lelkes szavaidban van minden reménységem, mert csak az a sereg harcol az utolsó csepp vérig, amelyet a hazaszeretet és a lelkesedés gyűjt zászlóink alá!

Hatalmas tenyerét Mecskey vállára tette és mélyen a szemébe nézett.

- Bátyám, mindent el fogok követni, mindent, hogy szavaimnak az igaz ügühöz méltó sikere is legyen!

A két hős néma, hosszas, de annál sokatmondóbb kézsorításban tett fogadást.

Midőn válni készültek egymástól, Mecskey azt a kérdést vetette fel, mit tegyenek akkor, ha idegen zsoldos hadakat vagy vezért küldenek a vár védelmére?

- Visszamehetnek ahonnan jöttek! Egyetlenegyet se eresztünk be Eger városába! - felelte rá Dobó rendíthetetlen elhatározással.

Erre azonban nem került sor.

A toronyörök másnap hajnalban megharsanó kürtszava után a visszaérkező futár Oláh Miklós kancellár püspöktől egy lepecsételt levelet hozott, amelyben Eger várának védelmét Dobó István és Mecskey István várnagyokra bízta és megígéri, hogy kétszáz huszárt és kétszáz muskétást küld segítségül a legrövidebb idő alatt.

- No, ha ez nem nagyon sok, de kezdetnek mindenesetre biztató. Ismerem őeminenciája csapatait, derék, megbízható vitéz valamennyi. Többet érnek százannyi engedetlen, gyáva, várfeladó labanchadnál, olyanoknál, akik Temesvárt, Lippát és Szolnokot hitványul átadták a töröknek - dörögött nagyot nyujtózva.

Alig aludt mindössze vagy másfél órát, de azért nem feküdt vissza kemény, egyszerű fekhelyére. Becsöngette apródját és előhozatta vele díszruháját, hogy a mennyegzőre ne kelljen az átöltözéssel időt vesztegetnie.

A gyümölcsből álló rövid reggeli alatt néhány fontosabb ügyet még elintézett. Midőn érkezett az ideje, díszbe öltözött: hatalmas, parancsoló alakját még délcegebbé és méltóságosabbá tette a forgós, bogláros nehéz díszöltözet. A bekopogtató deli vőlegényen és daliás vőfélytársain Dobó tekintete pár pillanatig tetszéssel nyugodott.

- Ugyan jó, hogy siettek a mennyegzővel, mert különben a hangszerek zenéje helyett ágyúdörgés és puskaropogás lenne a muzsikaszó! - szólította meg tréfásan a vőlegényt. Az összegyűlt kísérettel aztán Balassa uram lakodalmas házához mentek, ahová Mecskey, a násznagy is hamarosan megérkezett utánuk.

Midőn a tágas úriház minden zugát betöltő hatalmas vendégsereg együtt volt, a fényes menet nagy harangkongás és üdvölvések között a templomba indult. Piroska és Zoltay már mint férj és feleség tértek vissza a szülői házba, ahol gazdag lakoma várakozott a vendégseregre. Dalnokok, lantosok és kobzosok zengő zenekíséret mellett a hazafias érzést emelő hősi énekeket és csatadalokat daloltak az úri társaság szórakoztatására, majd pedig alkalmi lakodalmas verseket adtak elő. Közbe-közbe néhány fürgelábú apród egy-egy toborzót, körmagyart és ősi dalitáncot lejtett el, zengő sarkantyúpengéssel kísért kifejező mozdulatok között.

A gazdag és tekintélyes Balassa Farkas egyetlen leányát adta férjhez, így tehát asztalra került az a sok mesés értékű arany és ezüst, amelyekről a Balassáék kincsháza meggyeszte híres volt. Ezek mellett a velencei és muranói kristálművesek remekei emelték az arany és ezüst edények csillogását, a kincset érő drága csipkével szegett kendőkkel terített asztalokon.

A nők elé lehelletfinomságú arany- és ezüst recehálóval díszített karcsú kristályserlegeket és poharakat állítottak. A férfiak kövekkel és ékes zománccal kirakott nehéz arany- és ezüst-serlegekből, kupákból és korsókból itták a vérpezsdítő borokat.

A termekben ezüst szökőkutak lövelltek illatosított vízsugarakat, százféle fűszer illata izgatta az étvágyat, ínycsiklandó szag terjengett az ételekből. Bíborruhás hajdúk, zöldruhás vadászok, csipkés selyembuggyos apródok, fűződerekas lányok és csatlósok hordták fel a körmönfont ízléssel készített húsokat és körítéseket. Óriási tálak és tálcák görnyedtek cifránál-cifrabban díszített tésztáktól és süteményektől.

A nagyasszonnyal szemközt ülő Dobó ragyogó serlegét emelve felköszöntötte az örömszülőket és a piruló menyasszonyt. A zenekar tust harsogott, a poharak összezsengtek. A nagy zajban senki sem ügyelt a ház előtt megálló útihintó nehéz dübörgésére, csak midőn a zaj kissé csitulni kezdett, akkor harsant fel egy éles hang.

- Uccu la! Ügylátszik épp a lakoma végére érkeztem!

A meglepett vendégek egy alacsony, előreálló szemöldökű emberkét pillantottak meg, aki először is a közelében állókkal agyba-főbe összezsókolózott és csak aztán tört magának utat a háziúrhoz és a háziasszonyhoz.

- Te vagy Sombor! Isten hozott! Hát eleresztett a török? - hangzottak össze-vissza a kérdések.

A vendég Balassával parolázott, a nagyasszonyt és a menyasszonyt, amint illet, rokoni közvetlenséggel megcsókolta, aztán egy üresen maradt székbe ereszkedett és jókedvűen körütekintett az asztaloknál ülő kitűnő társaságon:

- Mindent a maga idejében! Először utól akarlak érni benneteket - recsegett vígan, azután felkiáltott a terem végében emelkedő karzatra a zenészekhez: - Ti pedig húzzátok rá!

Apródok, csatlósok és hajduk minden oldalról siettek hozzá a tálakkal és borvedrekkel. Ölyvedi Sombor uram kiválogatott néhány sültet, a többi tálakat érintetlenül vitték vissza.

- Bárányt és birkát még a menyországban sem kívánok látni! Egy hete nap mint nap juhhúsos piláffal vendégeltek Szolnok alatt. Már azt hittem, jómagam is birkává váltam és bégetni fogok - harsogta és jókedvvel nekilátott a vadhúsnak. Disznópecsenyével fejezte be az étkezést, a százféle tésztát még csak egy lenéző pillantásra se méltatta.

A lakoma végén deres feje ellenére ő volt az első, aki Dobóval együtt a fiatalssággal verseyezve ropta a táncot. A fáklyatáncban és vánkostáncban olyan cifra figurákat vágott ki és olyan daliás gavallérsággal kellett magát táncosnője előtt, hogy a fiatalokat a sárga irígység törte.

Kapott is tőlük elég megtisztelő címet a háta mögött. Nagy Pál, Pozsgay János, Gyulay György és ifjú Bolyky Tamás hadnagyok, akik vitézek voltak a csatában, de ügyefogyottak a táncban, a szép nem mulattatásában iskolába járhattak volna Sombor bátyánkhoz.

- A vén ordas! Matuzsálem bátyó! Deresfejű Mikulás! Fogatlan Balázs! Inaszakadt Lázár - ingerkedtek vele félig tréfásan, de félig irígységből.

Midőn Sombor bátyánk egy fiatal lánykával lejtett nagy büszkén, háta mögött egyszerre ott termett az ingerkedő természetű Nagy Imre hadnagy és megfogta az öregúr karját. Kötődő nyájassággal kezdte kérlelni, hogy mutassa be őt és bajtársait szépséges leányunokájának.

Harsogó kacaj, falrengető hahota fogadta a gonoszkodó csintalanságot, de Sombor bátyánk egy cseppet se jött zavarba és nem is haragudott meg érte, hanem elpusztíthatatlan jókedvvel recsegte oda:

- Fogjatok ki az öregapátokon, ha tudtok!

Ez a megjegyzése viszont az ő részére hódította a nevetőket. Bezzeg a fiatalok nem tudtak kifogni rajta, mert kivilágos kivirradtig fáradhatatlan kedvvel és lankadatlan frissességgel járta a táncot.

A helybeli és vidéki vendégek egy része a nap első sugarainál otthagyta a lakodalmas házat. Köztük volt Dobó és Mecskey is, akik karöltve mentek az Ó-kapuig, ahol Mecskey lovásza pár csatlóssal együtt felnyergelt paripával várt urára. Mecskey nyeregbe szökkent és a lakodalomból egyenesen elvágtatott, hogy a megyékben lelkes szónoklatokkal seregeket toborozzon Eger védelmére.

Amíg Mecskey a hadakat gyűjtötte, addig Dobó, igazi parancsnok módjára, fáradhatatlanul serénykedett a védelmi előkészületekben.

Először is mindenkinek kiosztotta a helyét és teendőit a városban. Zoltayt, a fiatal házast, másnap mindjárt úgy befogta a védelmi munkálatokba, hogy csak későn este került haza nyugtalankodó feleségéhez.

- Majd turbékolhattok a veszedelem után! - mondta csipkelődve...

Kiszáguldozott a vidékre. A harcias lelkű parasztok százait és százait hozta be esténként a várba, ezeknek majd a réseket, a beomlott sáncokat és vesszőkosarakat kell az ostrom hevében helyreállítani. Fügedyt és Pozsgayt a szomszéd városokba küldte: tizennégy sebészt hozatott, akik majd a nagytudományú Buchardus orvosdoktor uram vezetése mellett a sebesülteket ápolják és kötözik.

- Eszem a lelketet, apád méltó lánya vagy! - szólt Piroskának és csattanó csókot nyomott mindkét orcájára, midőn megtudta, hogy a fiatal asszonyka és barátnői napokon át tépést szabnak. A nagyasszony pedig ezalatt kondérszámra főzte a híres Balassa-féle sebbalzsamot és fekete rózsafaflastromot, melyeknek vérállító, sebforrasztó csodatulajdonságait messze vármegyékben magasztalták.

A lakodalmat követő negyedik napon a Bolyky-bástya kapuján berobogott a vármegyei nemes bandérium Serédy György vezetése alatt. A többi kapukon kisebb-nagyobb karddal, hadicsákánnyal és muskétákkal fegyverzett csapatok vonultak be a várba. Mindannyian Mecskey lelkesítő szavára fogtak fegyvert. Dobó nagy örömét csak Pethő hosszas kimaradása lohasztotta le.

- Vajjon elfogták, vagy más baj érte? - mondta gondteltlen Bornemisszának, aki a vezér tágas házának boltozatos földszintjén egész alkímista műhelyt rendezett be. Hajnaltól éjfélig gyujtogató görögtűz-gyurmákat, robbanóanyagokat, vetőporokat, olthatatlan tüzeket és furfangos hadigépmintákat próbált, gyártott, kevert és olvasztott. Serényen segített neki Dobó, aki maga is nagy tehetséggel művelte a tűzertudományokat és minden szabad idejét Gergely deák kísérleti műhelyében töltötte.

- Bár csak ki tudnád főzni a retortáidból, hol van Pethő és vajjon mi késleltetheti? Legnagyobb szükségünk volna az ő tudósításaira - dörmögte gondterhesen.

Felharsanó tárogató és trombitászó recsegtette meg az ablakok ólomba foglalt gömbölyű üvegkarikáit, mert Báthory György és Homonnayné bandériuma érkezett meg lelkes harci kedvvel, lobogó hadizászlókkal és teljes hadifegyverzetben.

A parancsnok szeme derűsen villogott, széles melle az örömtől tágult, midőn a csapatok pontos hadirendben ellépkedve a szállásmester által kijelölt tanyájukra vonultak.

Az öreg Hattyú ragyogó ábrázattal jelentette, hogy az ácsok, molnárok, kenyérsütő és serfőző asszonyok a mészárosokkal együtt megérkeztek, sőt a három napja itt járt pécsi lakatoslegény is beváltotta lelkes ígétét, mert épp most érkezett ő is és egész csapat kovácsot, lakatost és számszeríj-készítőt toborzott össze a vár védelmére.

- Derék emberek, vitéz emberek! Hiába, van a magyarban hazaszeretet és hűség, csak fel kell ébreszteni benne - mondotta Bornemisszának. Mélyen dörgő, ellágyult hangján megérezett szívének őszinte megindultsága.

A Bolyky-bástya vaskoporsója

Délután a nyugati kapu őrsege hangos kürtszóval jelezte újabb csapatok érkezését. A dombok és mélyutak fordulói között közelgő fegyvervillanások cikkáztak a nap fényében. Rövid félóra múlva a jászói prépost darabontjai vonultak befelé a dobogó kapuhídon: a várőrség lelkes örömríadallal köszöntötte őket.

Dobó azonban csak komor és töprengő maradt. Sötét arccal, maga elé meredő tekintettel nézte a padló márványkockáin ide-oda táncoló napsugarak játékát. Észre sem vette az öreg Hattyú figyelmeztető köhécselését, aki, hogy urát végre felriassza, a gömbölyű nehéz ezüstkupát jó erősen odacsörrentette a vertezüst boroskancsóhoz.

Midőn Dobó erre feltekintett, az öreg teletöltötte a kupát:

- Azért töltöm ám, hogy már inna is kegyelmed vagy egy kortyintást. Még hozzá sem nyúlt a kupához! - figyelmeztette szemrehányó hangon.

- Nem ihatnám, öreg hívem!

- Dehát miért nem? Ha beteg nagyuram, hát annak éppen ez az orvossága. Vagy nyújtózzék csak végig frissiben a medvebőrön, hadd dagasszam ki hátából a csömört! - unszolta az öreg, aki egyszemélyben mindenese, pincemestere, sőt orvosdoktora is volt gazdájának.

- Dagasztod a gutát! Nem vagyok én beteg, csak a gondok nyomnak! - mordult rá bosszusan.

- Dehát iszen gondnak-búnak éppen bor az orvossága! - erősködött az öreg és a telt kupát kínálva emelgette. - Hát ha metszett kristályüvegben volna, tudom, megkívánná nagyuram szép piros színéről. Szakasztott olyan ez, mint a legmérgesebb piros bikavér.

- No most már hagyj békét! Ne akadékoskodj a kínálásoddal! - rivallt rá bosszusan.

Az öreg Hattyú [...] ^{*} alá, azután kiballagott a szobából. Dobó haragosan járt alá s fel és törte a fejét, mi történt Pethő hadnaggyal, akinek már öt napja meg kellett volna érkeznie.

- Bizonyos, hogy valami nagy baja esett! Különbén már itt volna. Dehát mi érhetett? - ezen törte a fejét folytonosan.

Az öreg Hattyú figyelmeztető köhécseléssel újra benyitott az ajtón.

- Megint háborgatsz! Nem megparancsoltam, hogy békén hagyj! - rivallt rá szigorúan.

- Az orvosságot hozom nagyuramnak!

- Pokolba az orvosságoddal!

- De ha mondom, hogy nagyuram bajának legjobb orvosságát hozom! - erősködött Hattyú megzavarhatatlan nyugalommal.

Dobó már kezdett kijönni a sodrából, de hogy szabadulhasson a csökönyös öregtől, mégis csak megkérdezte.

- Mi légyen hát az az orvosság, hadd hallom, aztán eredj vele a hatodik határba.

- Az ellen pedig tiltakozna Pethő hadnagy uram, aki álruhába öltözve bebocsátásra várakozik!

- felelte az öreg diadalmas hangon.

^{*} Szöveghiány! (az elektronikus változat szerk.)

Dobó rugóként pattant fel ültéből és olyan hangon, hogy az ablakok beléremegtek, bekiáltotta Pethőt.

A merész hadnagy a meghalt török rózsaoilajkalmár öltözetében tért vissza a várba és nagy mulatságára szolgált, hogy még bajtársai sem ismertek rá. Az utcákon járókelő nép kíváncsian megbámulta, mint a várparancsnok török kémjét.

- Hozz még egy kupát! - parancsolta Dobó derűsen: jókedve egy csapásra visszatért és a maga kupáját tölta Pethő elé.

- Tán csak tudom, hogy nem isznak egy kupából, mint az új házasok! Éppen azért sietek már - morogta az öreg, aki látva urának újra visszatérő jókedvét, ismét felvette az öreg szolgálk bizalmasmodorát.

- Ez vérré vált bennem a sok zavaros Tisza-víz után, amit a török táborban innom kellett - nevetett Pethő. Elmondotta, kicsi híjja volt, hogy mint kém le nem nyakazták, mert kém láttak benne. Csak egy öreg, rosszul látó dervis szavára kegyelmeztek meg a hóhérok. A vaksi dervis valószínűleg összetévesztette mással, ráfogta, hogy ő csakugyan a Gül-Bagdzebből származó mohamedán bolgárnak, Abu-Mizrának a fia: Ben Mizra.

Ez a tanuskodás nemcsak megmentette, hanem még egy vén janicsár zászlótartó vendégszeretetét is megszerezte számára. A katona meggyűlt ujjára ugyanis a rózsaoilajos szekrényéből valami kenőcsöt adott, amely a gennyesedő, dagadt ujját szerencsére lelohasztotta. Ettől kezdve aztán tehetett, amit akart, csak a tábornok nem volt szabad elhagynia, mert egy vén róka-képű aga, az ördög tudja mi oknál fogva, minden lépését őriztette.

- Mit hallottál? Mit tudtál meg? - kérdezte Dobó érdeklődve.

- A soknál is többet - mindent! - felelte Pethő elkomolyodva. - Ali pasa, Szolnok könnyű bevételelől elkapatva, nagyon feni a fogát Egerre. Nem tudom, honnan és miként szerezte, de mondhatom, alapos és bő tudósításai vannak Egerről. A vár erősségei egy pergamentre vannak nála felrajzolva. A nagy haditanácsban erről a pergamentről magyarázta és mutogatta vezértársainak, hogy Eger fontosságához képest nincsen eléggé megerősítve, őrsége pedig csekély.

- Ez való igaz! - intett közbe Dobó.

- A tervrajzon pontosan meg van jelölve a belső és külső vár fekvése, a palánkokkal védett város és előretolt védművei a tornyokkal együtt. Midőn mindezeket elmondotta, hozzátette, hogy Eger bevételelől hat vármegyének legnagyobb része és messzi föld kerül ozmán uralom alá.

- Ezt sem lehet tagadni. Hat vármegye legnagyobb részét és messzi föld biztonságát védelmezik Eger falai! - hagyta helyben Dobó.

- A török vezérek fejüket hajtogatva, elismeréssel helyeselték Ali pasa szavait, akit a dicséret annyira föltüzelt, hogy végül is büszke hangját kieresztve, gögösen dörögte oda nekik: «Mit nekem e rozzant akol! Ez a hitvány gyerekszoba! Papucsommal szétrúgom és elgázolom, mint a hangyabolyt! Ágyu sem kell nekünk, lehelletemmel fúvom szét és eltörölöm a föld színéről!» E büszke kérdésre a többi vezérek is annyira nekilelkeselek, hogy vánkosaikról felugrálva, Allahra és a prófétára fogadkoztak: Eger várát feldőlják és eltörlik a föld színéről. Gazdag kincseit felosztják, lakosságát kardélre hányják, gyermekeit rabszolgaságba hurcolják.

- Meg tudnád mondani, mennyire rúg a török sereg száma? - kérdezte Dobó és serlegét Pethőéhez koccintotta.

- A boszniai és szendrői szandzsák-pasákkal és a zászlói alá rendelt pécsi és székesfehérvári bégekkel együtt százötvenezer főre, mert ezeket nem Szolnok bevétele előtt, hanem azután rendelte zászlói alá.

- No és mikor szándékozik ellenünk indulni?

- Szentmihály havának első hetében semmiesetre sem, mert szeptember első napjaiban kedvenc lányának, Eminahnak a lakodalmát üli. A vőlegény a padisah testőrkapitányának fia lesz, aki fényes kísérettel érkezett a szolnoki táborba. Ez volt a szerencsém, mert a nagy jövés-menés és vigadozás zavarában szerencsésen kiszökhettem a városból.

Dobó melegen megrázta a kezét.

- Jól és okosan végezted feladatodat. Most már tudjuk, mit várhatunk és hogyan kell cselekednünk. De mondom neked, bajtárs, Eger városának hatvanöt ember híjján kétezer katonája van, de Ali pasa százötvenezernyi tábor ellenére nemsokára megtudja, hogy nem a falak teszik erőssé a várat, hanem azok, akik védelmezik! - mondta Dobó rendíthetetlen elszántsággal.

Kihörpintették maradék boraikat, azután Pethőt a hosszú, boltozatos folyosókon keresztül átvezette Bornemissza műhelyébe, aki éppen akkor cserélte fel hadiöltönyét egy kényelmes, bő otthonkával.

- Tudtam, hogy öt órára visszatérsz! - szólította meg az asztalon álló homokórára tekintve, amely lassú pergéssel potyogtatta alá a másodpercek szemeit - nézd, kit hoztam! Gáspár végre valahára hazakerült!

A két barát melegen üdvözölte egymást, de a parancsnok félig tréfás, félig számonkérő hangon közbevágott:

- Nos, Gergely deák, adj számot te is, mit végeztél. Rövid az idő, itt az ellen a kapuk előtt!

Gergely deák számot adott, hogy a beszerzett puskaorhoz még egyszer annyi ként, salétromot, hársfa és mogyorószemet vásárolt, hogy elegendő mennyiségű új lőport lehessen gyártani, ha a meglévőt az ellenség netán véletlenül felrobbantaná. A tüzérekke hirtelen begyakorolt deákok és jobbágyemberek már olyan jól értik az ágyúkkal való bánásmódot, hogy szívesen hagyják a kitanult tüzéreket. Sőt Mező Ákos ifjú deák a gyors töltésben és célbatalálásban háromszor egymásután lefőzte magát a főtűzmestert is.

- Pompás! Nagyszerű! Mindössze kilenc ágyúnk és ugyanannyi tüzerünk van hozzá, gondoskodni kellett tehát elegendő tüzéségről.

- Csak kilenc ágyú! Hiszen ez nem lesz elég a védelemre! A törököknek tízszerre több van ennél! - kiáltott Pethő meghökkenve.

Bornemissza titokzatosan hunyorgatott a szemével.

- Bajtárs, ne fájjon a fejed miatta. Ágyúk helyett majd más alkalmas hadiszerszámokkal lövöldözünk az ellenségre, alaposan befűtünk majd neki. Bízátok ezt csak rám. Nem hiába neveznek Gergely deáknak.

Dobó helyeslően bólintott:

- Úgy van! Ágyú, nem ágyú, csak löni, pusztítani lehessen vele az ellenséget.

Pethő azonban a fejét csóválta.

- Hiszen tudom, hogy a te tanult, furfangos fejedből mindenféle fortély és huncutság kikerül, de mégis jobban szeretném, ha kilenc helyett legalább tizenkilenc jó szakállas ágyú ásítana le falainkról.

- Nohát majd meglátjuk - felelte Gergely deák nyugodt önbizalommal. Beszélgetés közben megemlítette, hogy két derék tisztelendő atya a vidékről beköltözött a várba, a hit erősítő szavaival, a kereszt magasztos példájával harcra, védelemre lelkesítik az őrséget és majdan lelki vigasszal látják el a haldoklókat és eltemetik az elesetteket.

- Derék dolog a mártírsors vállalása - szólt Dobó és felállott, mert Hattyú azzal nyitott be, hogy Véghi, Sátorosy és Taplóssy kasznárai érkeztek meg tömérdek vágómarhával és a gabonás és takarmányos szekerekkel.

- Ez aztán jó hír! A vár élelmezése így már valamennyire biztosítva van - mondotta Dobó, aki jóformán sajátjából gondoskodott úri bőkezűséggel a város élelmezéséről.

Az aklok és istállók már előre el voltak készítve, így a tömérdek bőgő és mekegő tulkot, lábasjószágot, birkát és ürüt egyenesen behajtották. A lisztet és gabonát pedig tágas, szellős tárházakba helyezték. Két szárazmalom éjjel nappal őrölte a lisztet, a harmadik a puskaport készítette és szemcsézte aszerint, amint azt az ágyúba vagy a muskétákhoz készítették.

- No, bíró uram, a külső dolgokkal úgy ahogy rendben lennénk, hívja hát egybe kegyelmed a tanácsot, hogy a belsőekkel is végezhesünk - utasította András deákot. A megszólított szerényen megjegyezte, hogy nagyon célszerű volna, ha a várparancsnok uram kissé kímélné becses személyét és egészségét, mert ezt az éjjel-nappal való egyfolytában végzett erős munkát drága egészsége fogja megsínyleni. Van itt éppen elég megbízható ember!

- Igaza van András deák, hanem hát gazda szeme hízlalja a jószágot - válaszolt Dobó és a derék ember vállát barátságosan megveregette. - A várparancsnoknak tudni-látni kell mindent és elsőnek kell lennie mindenütt. Ha valahol hiba esik, így biztosan tüstént helyre lehet igazítani. Lásza kegyelmed, itt van mindjárt a példa: ez a két szénakazal nincsen rendjén befedve a nyers bőrökkel, a berepülő tüzes golyók könnyen felgyujthatják. Ha nem is gondolunk az ebből támadható szörnyű tűzre, gondoljunk arra, hogy vágómarháink takarmány nélkül maradnának. Hívja hát csak össze kegyelmed a tanácsot. Közhírré kell tennünk, hogy minden polgár, legyen az nemes úr vagy mesterember, köteles házáról, kunyhójáról és úrilakáról leszedetni a fedelet. Az ácsok már megkapták a parancsot a templomok és tornyok tetejének leszedésére. Most pedig Isten kegyelme mindnyájunkkal. Nekem a várfalakra kell sietnem, hogy kívülről is, belülről is láncokkal egybekötött erős palánsorokkal megerősítsük.

Ez volt a védelem óriási munkálatai közül a legutolsó. Az építő és biztosító munkálatokat alig kétheti idő alatt a hazaszeretet lankadást nem ismerő hevével és erejével Eger hős védői példásan elvégezték. Eger vára készen állt a védelemre.

Ekkor aztán Mecskey István másodkapitánnyal együtt, aki Oláh Miklós püspökkancellár érkező segédhadaival egyidőben tért vissza, ketten megállapították a védelem terveit. Az őrség vezére és vezetője Mecskey lett, a tűzészégé Dobó, aki maga mellé hadnagyul Bornemisszát választotta. Mecskey vezérlő hadnagyai pedig Zoltay István, Pethő Gáspár és Fügedy János lettek, míg Gyulay György, Bolyky Tamás, Pozsgay János, Nagy Imre és a többi hadnagyok a csapatokba osztva vezették a védelmet.

A polgárság tekintélyes része Balassa Farkas példájára kardot kötött, hogy végső esetben tartaléklul szolgáljanak. Ölyvedy Sombor bátyánk, akit egy polgárcsapat vezérévé választottak, éppen utasította vissza e megtiszteltetést, mert ő nem nézőnek, hanem harcosnak maradt Egerben. Haragosan kijelentette, hogy inkább közkatonaként akar harcolni, semmint a neves polgári előkelőségekből álló csapatnak szájtátó vezére legyen.

- Mivel laktál jól öregem, hogy ilyen éktelen haragra lobbantál! - nevetett Dobó. - Ne aggódj, nem maradtok nézőnek. Minden emberre jut elég az ellenségből.

- Mindegy! Vezesse Balassa azt a kitűnő csapatot, legyen ő a vezér. Én tiközöttetek akarok maradni! - erősködött mindaddig, amíg csak Zoltay csapatába be nem osztották. Ettől aztán jókedvét és vidám mókázó hangját egy csapásra visszanyerte.

Szeptember harmadikán, közvetlen a mindennapos seregszemle után, a kapuőrök gomolygó porfelleget jeleztek. Már ekkor híre járt a hatalmas török tábor közeledésének. A hírre a közeli falvak népe mind szétfutott, úgy, hogy Eger körül a tanyák, falvak és községek jó napi járóföldre üresen maradtak.

Lovon, szekéren, gyalog, kinek mi félténivalója volt, magával vitte s lábas jószágát maga előtt hajtva, a megrémült föld népe futott, menekült bátorságosabb vidékre. A menekülők által felvert porfellegek késő estig szálltak, kavargtak a szélrózsa minden irányában, mint mikor a kitörni készülő vihar kergeti, kavarja maga előtt a porfelhőt, aztán kis időre lecsillapodva, lélegzetfójtó csend ereszkedik a vidékre.

Ilyen csend ült szeptember ötödikén az egész tájon, amelyet nem zavart meg más élőnek a hangja, mint a nagy csapatokban érkező hollók rekedt károgása. A távolba vesző kékségben pedig nagy keselyűk keringtek széles szárnyalással.

- Itt vannak már a szálláscsinálók, a háborút kísérő dögmadarak - szólott Mecskey a magasba mutatva.

A távolból lassú baktatással egy vándor közeledett a vár nyugati, vásárkapuja felé.

- Valami menekülő lesz - jegyezte meg a hadnagy, amint élesebben szemügyre vette a közeledő utast.

De nem az volt. Amint a várkapun beeresztették, egyenesen a parancsnok elé vezettette magát. Elmondotta Dobónak, hogy Pete Kovács Istvánnak hívják és a Szolnok alatti Rétes-tanyáról való, ahol a törökök foglyul ejtették. Amhát pasa egy feltétel alatt bocsátotta szabadon: ha levelét elviszi és átadja Eger parancsnokló várnagyainak.

Dobó nyájas arca a levél említésére elsötétült. Ajka köré kemény, hideg vonás húzódott, midőn a hírnök dókája alól elővette a karmazsin zacskóba zárt sárgapecsétes levelet.

- Ember, tudod-e mi van ebben a levélben? - kérdezte érdes hangon.

- Igenis, vitézlő várparancsnok uram. Fényes ígéretek, ha feladod a várat... halálos...

- Egy szót se többet! - dörrent rá olyan hangon, hogy a többi szó a küldöncbe belérekedett.

- El ne mondd, mi van benne, hanem arra felelj, vár-e választ a pasa?

- Igenis, kegyelmes várparancsnok uram, nékem kell a választ visszavinnem! - felelte a Dobó dörgő hangjától és szikrázó tekintetétől agyonrémült hírnök.

- A választ holnap megkapod. Porkoláb, holnapig vessétek ezt az embert a tömlőcbástya börtönébe! - parancsolta röviden.

Dobó István másnap reggelre az őrséget és a város polgárait a vár piacára rendelte, a piactér közepén még aznap egy dobogószerű emelvényt ácsoltatott.

Pergő dobszóval, a kürtök rövid éles harsogása mellett vonult másnap csapat csapat után a vár piacára. Egyik oldalon az őrség, a másikon pedig a polgárság állt fel széles karéjban.

Az emelvényen Dobó, Mecskey és a vezérlő hadnagyok várták a felvonulást teljes hadidíszben. Közöttük András deák, Eger város érdemes és írástudó bírása állott, kezében Amhát pasa karmazsinpiros leveles zacskójával. A körülötte állók néma csendben várták a bekövetkezendőket.

A fővárnagy intésére ekkor a porkoláb elővezette a levélhozó küldöncöt.

Dobó a bíróhoz fordult:

- Érdemes András deák bíró uram. Olvassa fel kegyelmed a levelet, amelyet Amhát pasa a török sereg vezére küldött. Hadd hallja mindenki! - kiáltott Dobó a piac minden zúgát át-harsogó hangján.

A bíró felvágta a zacskó pecsétetes zsinórját és feltörte a levél sárga viaszát. Hangosan olvasni kezdte a török vezér üzenetét, melynek egyik fele fényes ígéreteket, szabad elvonulást tartalmazott a két várnagynak az őrséggel és polgársággal együtt, ha feladják a várat. A másik fele pedig tűzzel-vassal fenyegetett mindenkit, ha ellenállni merészelnek.

E fenyegetés volt a vihart megelőző néma csend első felcikkázó villáma, amely a vár és lakóinak veszedelmét jelezte.

- Nem titkoltam el előletek semmit, bajtársak és polgártársaim. Ti se titkolózzatok tehát, mert nem szabad köztünk titoknak, bujkálásnak lenni. Hallottátok a levél tartalmát. Nagy veszedelem, tömérdek ellenség indult ellenünk. Feleljetek rá igaz, őszinte szívvel, mint vitéz hazaszerető magyarokhoz illik! - kiáltott Dobó lelkes hangon.

- Nem adjuk fel a várat! Utolsó emberig, utolsó vércseppig védelmezzük falait. Éljen a haza! - harsant fel viharos lelkesedéssel minden szájról és a kardok csengve repültek ki hüvelyükből.

- Esküdjünk meg rá! - kiáltott Dobó és széles kardját kirántotta.

A két várparancsnok ott, az őrség és polgárság színe előtt az eskü szent és törhetetlen szavaival ünnepélyesen megfogadta, hogy a nép és a várőrség, valamint vezetői, hadnagyai tudta és beleegyezése nélkül semmit tenni nem fognak, a várat fel nem adják, az ellenséggel nem alkudoznak, hanem vérük utolsó hullásáig harcolnak.

Az eskü honfihűséget és hazaszeretetet megpecsételő magasztos szavai ünnepélyesen szálltak. Olyan ünnepélyesen és megrázóan, hogy a nép áhítatosan térdreborult és úgy esküdött meg Isten szabad ege alatt. Hogy vezéreiknek végső lehelletükig engedelmeskedni fognak, halálig harcolnak és megvédik a vár falait, azt az árulót pedig, aki a vár feladásáról az első szót kimondja, ivadékaiban megátkozzák és a város főkútjának vasoszlopaira felakasztják. Ha pedig a hitetlen török még egy levelet küld be a várba, azt olvasatlanul a küldönccel együtt a piacon elégetik.

Az eskü elhangzása után Dobó parancsára kúrtharsogás és dobpergés között a vár kovácsai a Bolyki bástya kimagasló toronyormára egy hatalmas vaskoporsót vontak fel. A magasban megerősítették, két villogó lándzsát tűztek fel melléje, melyeknek egyikén a magyar, másikon a török hadijelvényt lengette a Mátra szellője.

- Nézz oda, - rivallt Dobó dörgő hangon a reszkető Petére, miközben kardjával a magasból alánéző jelvényre mutatott. - Menj és mondd meg Amhát pasának, hogy ez a kép azt jelenti, vagy a vívónak, vagy a védőnek meg kell itt e helyen halnia. Más választás nincs. A mi eskünk és jelszavunk: győzni vagy meghalni!

Egy vakmerő vállalkozás

Az egyre tömegesebben érkező hollók és keselyűk mindmegannyi előfutárai voltak a közeledő török hadnak. A tudós Gergely deák a baljós madarak gyülekezéséből napról-napra kiszámította az ellenség vonulását és a török előcsapatok érkezését körülbelül szeptember kilencedikére jövendölte.

- Adta ördögös Gergely deákja, még a madárjósáshoz is ért! - nevetett Sombor bátyánk, akinek olyan széles kedve támadt a szombatesti vacsorán, hogy vacsora után kicsosszant a középre és nagy hejehuja között kezdte aprózni a toborzót. A társaság fiatalabb részét úgy felvillanyozta, hogy sarkantyúik pengésével majd elnyomták a síposok és trombitások harsogó zenéjét.

- Uccu la! Ilyen muzsikára se táncoltál még Sombor bátyám! - ingerkedett Bornemissza az öreggel, akinek verítékben fürdő arca csak úgy ragyogott a boldogságtól, midőn dörgő tapsviharral jutalmazták a friss aprózással befejezett bokázót.

Bornemissza nagykomolyan agybafoőbe dicsérte érte az öreget, aki a kopasz fejéről patakozó verítéket alig győzte törölgetni.

- Nem hiába magyar tánc a Szent Dávid tánca! Ez bizony dali tánc volt. Csak az a kár, hogy nagyon csepeg utána a víz a ház ereszeről! - tette hozzá és hamiskásan pislogott a társaságra, amely harsogó hahotában tört ki. Sombor bátyánk, akinek ez volt az egyetlen gyenge oldala, öklelő szemekkel tekintett szerteszét és azt nézte, vajjon kacagnak-e rajta a fiatal ugrifülesek, különösen az a gúnyoros Nagy Imre hadnagy?

Persze, hogy hangosan hahotázott az is, még a könnyei is csorogtak belé. Nem kellett tehát az ürügyet keresgélnie, beleköthetett kedve szerint.

Aranycsipkés kendőjét öve mellé dugta, a hahotázó hátamögé került és gúnyosan rávert a vállára:

- Ne nyeríts akkorákat szép öcsém, mert elvásik belé mind a harminckét fogad, aztán mivel esszük meg a törököt? - recsegte olyan bömbölő hangon, hogy a hahota hirtelen elnémult.

Dobó, Balassa és Mecskey kedvetlenül néztek össze, a megszólított pedig dacosan, kihívóan szegte hátra a fejét.

- Már hogy mi hogy esszük a törököt, bátya? - kérdezte fölényesen, hányaveti hangon. - Hát én csak megrágom valahogy az én harminckettőmmel, de hogyan rágja meg kegyelmed harminckettő híjjával?

- Imre, Imre! - csillapították innen is, onnan is a bajtársai.

Ölyvedi Sombort azonban annyira elöntötte a méreg, hogy kardjához kapott.

- Apróra váglak, nedvesorrú legényke! - ordította magánkívvül.

Akkorra már többen felugráltak és közbevetették magukat, mert Nagy Imre hadnagy is dühtől fehéren rúgta ki maga alól a széket.

- Kardra öreg! - ordított a hadnagy.

- Békesség! Csend legyen! - dörrent rájuk Dobó. - Micsoda csúnya marakodás ez! Mint a vár parancsnokló vezére, ezennel megtiltok mindennemű párbajt. Ne egymást, hanem az ellenséget fogyasszatok! Értettétek!

- A törökön próbáljátok ki szabályaitok élet, ott mutassátok meg, ki a legény a gáton! - korholta őket Balassa is.

Nagy Imre dacosan megzörrentette a kardját és hetykén odakiáltotta:

- Jó! Elfogadom. Majd meglátjuk, kettőnk közül ki vág le több törököt az első összecsapásnál.

- Ott leszek, elfogadom! - recsegte rá Ölyvedi Sombor is, akinek első mérge már kissé csillapodni kezdett. De azért nem állhatta meg, hogy kihívóan oda ne vágja neki:

- Hát majd meglátjuk, hány zsákkal telik, szép öcsém! Hány törököt vágsz le?

- Mindig eggyel többet, mint kegyelmed! - vágott vissza dacosan Nagy Imre.

És ha Dobó komolyan csendet nem parancsol nekik, bizony újra összetűztek volna. A vezéri parancsszóra azonban mindegyik nagy durcásan visszaült a helyére. De a fesztelen, vidám hangulat most már nem igen akart visszatérni, némán, lehangoltan néztek a kupájukba.

- Hallod-e, Gergely deák. Jósold meg a varjak röptéből frissiben, mikor jön a török. Ez a két bajvívó nagyon szeretné ám tudni! - szólt tréfás hangon Fügedy, hogy a fagyos hallgatást megtörje.

- Egyszer már megmondtam. Holnap, Kisasszony-napján itt lesz bizonyosan, mert már a szomszédban van - felelt Bornemissza a tréfás kérdésre nagyon is komolyan.

- Igazság ez, vagy csak tréfa? - kérdezte Dobó feléje fordulva.

- Ez az igazság. Az előbb, hogy künn voltam, a hegyek mögött köröskörül nagyon vöröslött az ég, ez pedig nem eredhet mástól, mint a felgyújtott falvak tüzének fényétől.

Ennek hallatára elfeledtek tréfát, ingerkedést és mindnyájan kisiettek a bástyákra. Valóban látni lehetett a látóhatár alját köröskörül szegélyező tűzvörös fényességet.

- Csend! Úgy tetszik, mintha közeledő lódobogást hallanék! - szólott Mecskey.

És midőn hallgatózni kezdtek, az éj csendjében tisztán lehetett hallani egy lovas dobogását, aszerint, amint a mély utak erősebben vagy gyengébben verték vissza a ló patáinak csattogását.

Rövid negyedóra múlva magát a lovas is megpillantották a bujkáló holdvilág halvány fényénél, amint a vár alatt elvágtatott.

- Hahó! Őrség! Hahó! - kiáltott a lovas torkaszakadtából az Ó-kapu őrtornya alatt.

- Ki vagy? Mit akarsz? - dörgött alá Dobó öblös hangja a kapu feletti oromról.

- Menekülő vagyok. Vegyétek hasznát, amiket mondok. A török nagy sereggel közeledik és holnap már falaitok alatt lesz. Az a vörösség az ég alján felgyújtott falvaink lángja! Isten segítsen benneteket! - és ezzel a köszöntéssel megsarkantyúzta lovát. Hamarosan eltűnt az éj homályában, csak a lópaták csattogását verte vissza sokáig a hegyek visszhangja.

- Történjék meg az Úr szent akarata! - törte meg a csendet Balassa tompa hangja.

- Tedd hozzá még sógor: «És erősítse meg a küzdelemre lelkünket és karjainkat!» - mondta a fővárnagy áhitatosan és megemelte sastollas süvegét. Az éj ünnepélyes csendjében a bástyafokon maradtak mindaddig, amíg csak a tüzes vörösség halaványulni nem kezdett az ég alján...

A hajnal már mindenkit a helyén talált. Dobó és Mecskey egyik őrtoronyból a másikba sietett és Buchardus orvosdoktor uram látcsövén nézték, vigyázták a környéket.

Napkeltével majd itt, majd ott villant meg a távol messzeségben az a villámszerű cikkázás, amely a napsugaraknak a fegyvereken megtörő játékát jelzi. A messze távolban sötét tömegek beláthatatlan sorai hömpölyögtek lassan a vár irányába. Kisebb-nagyobb foltok és pontok szakadoztak el, aztán megint összefolytak, majd rengve hullámoztak szét és elborították a tájat.

A levegő tiszta és csendes volt, mégis valami meghatározhatatlan morajlás zsongott szakadatlanul, mint a közeledő zivatar vagy a felzavart méhkaptár zúgása. Az utcán játszadozó gyerekek fülüket a földhöz szorították: tompa morgás, süket dübörgés zakatolt a föld gyomrában, mintha óriási lovaktól vont nehéz társzekerek rohannának át hatalmas érchidakon.

- Négy oldalról közelednek és áradatként fogják a várat körülözönlöni! - szólalt meg Mecskey csendesen.

Dobó áttekintett a szomszédos nemesház kaputornyára, melynek keleti oldalára egy napóra volt festve. Rábólintott:

- Nem találod ki az okát? - kérdezte. - A török vezérek azt hiszik, ha rengeteg hadaikkal megjelennek, az iszonyú tömegek láttára majd olyan rémület száll meg bennünket, hogy Nyáry Lőrinc kapitány uram példájára mi is kegyelmet kérve fogunk lábaik elé csúszni.

- Arra aztán várhatnak ítéletnapig! - dörmögte Mecskey.

Dobó újra átnézett a napórára és hozzátette:

- Hét óra felé jár az idő! Tizenegy órára az előcsapatok és a derékhadak nagyobb része ideérkezik.

És ebből az időből jóformán még perceket se hibázott, mert tizenegy órakor már mindenfelől özönlöttek a török hadak a vár alá. Mint óriási hangyasereg, ellepték a szőlőhegyeket és domboldalakat. Csakhamar a sátrak özöne emelkedett mindenfelé és mintha földből bujtak volna elő, bódék, állások és födeles társzekerek ezrei vették körül a sátrakat.

Hosszúnyakú tevék, öszvérek, apró tatár lovak és ökrösszekerek szállították a poggyászt és hadikésztséget. Százötvennyolc ágyújukat és a hadiszerkocsikat óriási szarvú kisázsiai és tömzsi bolgár bivalyok vontatták lomha cammogással.

Ijjászcsapatok tollasnyílú puzdrákkal, gyalogos és lovas lövészcsapatok, láncinges, vassisakos ezredek követték a fehér és feketeforgós janicsárokat. Utánuk az azápok végtelen sorai vonultak, majd helyet adtak a tüzérosztagoknak, a lovas és gyalogos bolgároknak, albánoknak, a kisázsiai vértess lovasságnak, az afrikai és ázsiai fekete ezredeknek, a szendrői és boszniai bégek hadiszekercés és handzsáros csapatainak. Mindannyian mennydörgő dobpergés, harsogó kürtszó és réztányércsengés hangjai mellett lófarkas jelvényeket, aranyhímezésű selyem- és bársonyászlókat lengetve ütöttek tábornak.

Tenyérnyi széles pallosú, félmeztelen mamelukcsapatok előzték meg a vezérek testőrezredeit, amelyek a drágakövek és a selyem szivárványszíneiben csillogtak. Ez a csillogás vakítóan sokszorozódott meg a vezérek, pasák, bégek és parancsnokok tarkaszínű csótárokkal, zászlókkal ékesített sátraiban, amelyekről aranyozott félholdak, csillagok és hadijelvények messze ragyogással villogtak.

Négy óra felé járhatott az idő, midőn a rengeteg tömeg úgy, ahogy, megállapodott. De azért még folytonosan érkeztek zajos sípszó és tülökrecsegés között az utakon. Az élelemszállítók osztagai, a vöröskendős mészárosok és a kékturbános birkahajcsárok csapatait fedezték, ezrével hajtották maguk előtt a tulkokat, kecskéket, birkákat és borjakat.

Dobó, Mecskey és a vezérhadnagyok a mellvéd mögül nézték a tábor megtelepedését, midőn újra élénk sürgés-forgás keletkezett a beláthatatlan sátorrengetegben. A lármás hadizene minden oldalról felharsant.

- Hohó, itt valami készül! - kiáltott Pethő Gáspár.

- Látjuk - felelte Mecskey. - A vezérlő pasák ügylátszik, meg akarják szemlélni a várat.

- Úgy van. Ahmet, Amhát és Ali pasa! Megismerem őket a régi időkből. Azon az almásszürke arab lovon ülő alak Ali, a fehér arab ménen pedig Amhát. Remek két állat. Nézzétek, úgy táncolnak a zeneszóra, mint valami könnyűlábú táncosnők. Drága kincsen vehették ezeket a gyönyörű állatokat - mondta Dobó.

- De az a két arany pej és az a bogárfekete bosnyák paripa se kutya ám! A fekete lovas Arszlán bég, a fehérvári szandzsák. A két pejparipán pedig Uláma pasa és Vely bég ül, - magyarázta Pethő, aki ugyancsak ráismert a Szolnok alatti táborban látott vezérekre.

Arszlán bég az Ó-kapu táján ütötte fel sátrait. Arany kengyelét lova vékonyába vágta és repült a két fővezérhez. A két gyalogos parancsnok is csatlakozott hozzájuk és drágakövektől ragyogó kíséretükkel körülnyargalták a várat.

- Kedvem volna pár golyóval köszönteni ezt a fényes tollazatú társaságot! - szólalt meg a lövészek és muskétások egyik hadnagya. De Dobó megtiltotta neki, mire Pethő és Zoltay hamiskásan összekacsintott.

- Majd köszöntjük hát mi szép jóestével! - nevetett halkán Pethő, Zoltay pedig mosolyogva dörmögte:

- De hiszen jó éjszaka lesz annak, akit köszöntünk!

- Nem hallgattok! - mordult rájuk zord tréfával Dobó. - Nézzetek oda, milyen dölyfös képpel mutogat Amhát pasa a falak felé. Bizonyára azt mondja vezértársainak: «Itt lesz az a rés, amelyen e hitvány fészekbe törünk! Mit nekünk e rozzant akol! Ez a gyöngye gyerekszoba!» Milyen elégedetten hajtogatja rá a fejét Ali pasa, nézzétek, csak úgy bókol belé kócsagtollas gyémántforgója! - tréfálózott Dobó, az őrség pedig nagyot nevetett rá. Lelkes tekintettel bámulták vezérüket, akin látszott, hogy fittyet hány a tenger ellenségnek.

- De Arszlán bég is veri ám a mellét, István bátyám! - tréfált vissza Mecskey. - Biz Isten azt mutogatják egymásnak, ki hol akar betörni a várba. Mindegyik kiválasztotta a maga részét.

Zoltay most újra Pethőre nézett, aki elnevette magát és valamit a fülébe súgott.

- Gondolod?

- Bizonyosan tudom. Arszlán bég kedvenc georgiai hölgye kedvéért egész háremét magával hozta, mert bárhová megy, Parisádét mindenüvé magával viszi. Egy napra se tud ellenni nélküle, akinek szépségéről és okosságáról a Szolnok alatti táborban csodákat beszéltek.

- Ott is vele volt a szép Parisádé? - kérdezte Zoltay.

- Vele hát, az egész háremmel együtt! Azért olyan nagy terjedelmű a sátora, mert elő részében van a bég fogadóhelyisége, a másodikban az étkező és tanácskozó szobák, a harmadik olyan összekötő átjáró-féle, a negyedik terem pedig a hárem. Annak elkülönített végében, a hermelinnel bevont fehér falak között álmodozik a Mohammed paradicsomának minden huriját megszégyenítő szépségű Parisádé!

- A kakukba! Ezt ugyancsak költői módon írtad le. Ha menyasszonyod meghallaná, megcibálná érte a füledet! - nevetett Zoltay.

- Tréfa nélkül, bajtárs! Nem bánnám, ha valahogy szép jóestét kívánhatnék neki. Te nem vagy rá kíváncsi?

Zoltay csendesen elmosolyodott:

- Egy cseppet sem, Gáspár pajtás.

Pethő savanyú arcot vágott, mert nem tudta, komolynak vagy tréfának vegye-e barátja szavait. De mivel Zoltay komoly arcán nyoma sem látszott a tréfának, jobbnak látta inkább elhallgatni. Csak annyit mormogott a fogai között:

- No, majd meglátjuk.

Ezalatt a török vezérek körülszáguldozták a vár kiemelkedőbb pontjait. A kíséretükben lévő hadimérnökök a nyeregkapájukra fektetett pergamentre a vezérek által kijelölt pontokról sebtében vázlatot készítettek és odaadták Raghib agának, a főtüzmasternek, aki az általános részlövési munkálatokat vezette.

A vezérek elbizakodott arcán meglátszott, hogy könnyű diadalt remélnek a csekélyszámú őrséggel védett váron. A nem valami túlságosan biztosítottak látszó falak csendes nyugalma annyira megerősítette őket ebben a hitükben, hogy visszatérőben egészen közel merészkedtek a falakhoz. A könnyű napnyugati szellő Amhát pasa éles, rikácsoló hangját egészen a bástyáig elhozta:

- Látjátok, milyen félelemben reszketnek? Még csak nem is mernek a bástyákon mutatkozni a kutyák! Készítsd elő a száz aranyadat, Ali, mert holnap bársonyvánkoson hozzák elénk a vár kulcsait!

- No, azt ugyan várhatod. Amit majd mi viszünk, azt nem köszönöd meg! - mormogta Pethő.

- Halljátok ezt a dölyfös, elbizakodott pogányt? Nagyszájú gyalázkodásaira egy golyóbissal kellene felelni! - mondta indulatosan az időközben hozzájuk csatlakozott Bornemissza.

- Felelünk neki, Gergely deák, annak rendje és módja szerint! - csittította Dobó.

Midőn a nap a hegyek mögött lenyugodott és a török táborban felgyúlt a szurokserpenyők és őrtüzek világa, Dobó parancsot küldött az őrségeknek, hogy az éjjeli váltás a legnagyobb csendben, minden jelkiáltás és kürtszó nélkül történjen.

Őrségváltás után Zoltay maga mellé vette Geleji Miskát, a lelkes pécsi lakatoslegényt és beolajoztatta az Ókapu mellékajtájának hatalmas forgóit, hogy ne csikorogjanak. A felvonóhíd láncait és eresztőcsigáit pedig olvadt faggyúval öntette végig.

- Vitéz hadnagy uram, hadd menjünk mi is kegyelmetekkel! - könyörgött Zoltaynak, midőn befejezte munkáját.

Zoltay élesen a szemébe nézett:

- Kitől tudod, hogy ki akarunk törni? - vallatta szigorúan.

- Senkitől se, vitéz hadnagy uram. Csak a munkából sejtem, mi készülődik! - felelte a fiatal legény. Olyan lelkesedés, olyan könyörgés volt bátor szemében, hogy Zoltay önkéntelenül ráveregetett a legény vállára.

- Jó, nem bánom, jöhettek, de minél kevesebb lármával, minél észrevétlenebbül. Te felelsz róla! Hányan jöttök?

- Hat legjobb cimborámmal! - felelte ragyogó tekintettel és ha Zoltay el nem kapja a kezét, hát megcsókolta volna.

Éjfél felé járhatott az idő, midőn Pethő és Zoltay csapataik élén az Ókapuhoz vonultak, ahol Geleji Miska és hat cimborája már várakozott rájuk.

- No, most mutasd meg, milyen lakatos vagy! Ki tudod-e nyitni zaj nélkül a kiskaput? - dörmögte Pethő.

Mialatt Zoltay a kapuórség hadnagyának kiadta a szükséges parancsokat, az ajtó hangtalanul feltárult és nehéz láncain ugyanolyan csendben ereszkedett le a csapóhíd is.

- Ez pompásan ment - nevetett Pethő. - No most, előre fiúk, gyerünk szép jóestét kívánni Arszlán bég uramnak! - vezényelte fojtott hangon.

Olyan csendben és olyan váratlan gyorsasággal rohanták meg Arszlán bég alvó táborát, hogy többszáz törököt sikerült felkoncolniok. Ágyúikat beszögezték, tevéiket, lovaikat, lőszereik hatalmas részét zsákmányul ejtették.

Zoltay és Pethő egyenesen a kivilágított vezéri sátnak tartottak, melynek belső részében Arszlán bég épp akkor itta ambrával fűszerezett feketekávéját, egy drágaköves arany findzsából. A szép Parisádé a kereveten hátradőlve mandolinját pengette és halkán énekelt, midőn a két bátor dalia kivont karddal a sátorba tört.

- Add meg magad, Arszlán! - kiáltották dörgő hangon.

A meglepett hölgy rémült sikoltással a sátor belseje felé menekült, Arszlán bég viszont a fejére mért csapást ügyesen kikerülve, átvette magát a kereveten és mielőtt elérhették volna, a sátor tekervényes selyemfolyosói között eltűnt.

- Ördög vigye a sok cifra rongyát! Kardom a selyemfüggönyökbe akadt és a bég hátán mindkétszer lapjára fordult! - átkozódott Zoltay.

Midőn éppen el akarták hagyni a sátort, szemébe ötlöttek a drágaköves kávéfindzsák és Parisádé otffelejtett mandolinja.

- Ezeket elviszem Priskának! - kiáltott nevetve.

Aztán hirtelen kirohantak és társaik élére állva, nekivágtak a megzavarodva szaladgáló török csapatoknak és amilyen villámsebesen kirohantak, olyan gyorsan vonultak vissza a várba. Mire a felriadt török táborban a dobokat kezdték verni, akkorra már régen a kapun belül voltak.

A várbeliek nagy ujjongással fogadták a hősokeket. Mecskey nagyot nevetett a hosszúnyakú tevék láttára, de lelkesen örvendezett a sok löpornak, hadiszernak és egyéb zsákmánynak.

- Nohát, ti derék jóestét kívántatok Arszlán bégnek, vitézeim! - mondta Dobó örvendő. - Amhát pasa sem hitte volna, hogy mindjárt az elején a saját lőporával és golyóival lövöldözzük hadait.

- Még szebb lett volna a jóestét, ha kardom lapjára nem fordul Arszlán uram hátán! - bosszankodott újra Zoltay.

- Ne félj, így is megemlegeti ezt Arszlán bég. Fogadni mernék, hogy a szép Parisádéval kenegetteti a fájó hátát, de mandolin és énekszó nélkül! - nevetett Pethő.

Valaki a vállára ütött. Nagy Imre hadnagyot pillantotta meg, aki szemrehányó tekintettel nézett rá:

- Hát ez a bajtársiasság, Gáspár? Miért nem szóltál? Én is veletek tartottam volna! - mondta sértődött hangon. - Hadd mutattam volna meg annak a vén, fogatlan salabakternek, hogyan kell a töröknek közibevágni! - folytatta Ölyvedi Somborra mutatva. Ez viszont Zoltaynak tett nehéz szemrehányásokat, hogy feledve a közeli atyafiságot, őt kifelejtette vitéz vállalkozá-

sából, pedig szerette volna megmutatni annak a hetvenkedő tejfelesszájúnak - itt tekintetével Nagy Imre felé vágott -, hogy előbb nagyot kell nőni annak, aki Ölyvedi Somborral versenyre akar kelni.

- Lesz még alkalom, bátyám, több a soknál! - vigasztalta Zoltay az öreget.

Aztán lelkendezve hazasietett, hogy szeretett Priskáját Arszlán bég drágaköves aranyfindzsájával és a szép Parisádé gyöngyös szalagos mandolinjával megörvendeztesse.

Ki a győztes?

A kirohanás után a török tábor egész éjjel nyugtalanul zsidongott, mint a megzavart hangyaboly. Másnap reggel a bosszúra gerjedt Amhát pasa nagy kürtölés és dobverés között százhusz nehézágyúval minden oldalról lövetni kezdte a várost.

Félmázsás kő és vasgolyók, lángoló lövegek, görögtüzes anyaggal töltött lyukas golyóbisok szórták a halált a falakra. Dobó csupán kilenc ágyúval viszonzta a tüzelést, de Bornemisszával együtt minden ponton személyesen megfordult és olyan sikerrel irányította a lövetést, hogy Amhát és Ali pasa ostromágyúiból tekintélyes számút forgácsná lőttek. Így Amhát pasa csak a megszállás tizennyolcadik napján tudott a vár falán vívható rést törni.

De mielőtt a rohamhoz fogott, még egyszer megkísérelte, hogy fényes ígéretek, kincsek és birtokok felajánlásával békés feladásra bírja a várat és őrséget.

Az ágyúzást beszüntette és fehér kendőt lobogtató magyar foglyot küldött a kapuhoz, be a várba, Dobó elé. A várparancsnok azonban a cifra aranypecsétes levelet el sem olvastatta, hanem a piac közepére egy parázzsal teli üstöt helyeztetett és a darabokra tépett levelet rászóratta. A levélhozót pedig négy markos lövészkatonára lekapták a tíz körméről, a parázsló tűz fölé tartották és addig forgatták, füstölték rajta, míg csak a lepedőnyi nagyságú pergamentlevél utolsó foszlánya is elégett. Akkor azután kezén-lábán megvasalták és tömlőbe vetették.

- Így jár minden levélhozó és árulásra csábító! - kiáltott és dörgő szavára az őrség és polgárság ujjongása felelt.

A felbőszült Amhát pasa újra lövetni kezdte a várat minden ágyújával, a szomszéd hegyek is belereszkettek a bömbölésbe.

- Holnap Szent Mihály napja lesz! - szólt Mecské, midőn Dobót felkereste.

- No és? Úgy tudom, egyikünknek sem lesz nevenapja, hát miért emlegeted? - vágott közbe tréfásan.

- Mégis megemlegetjük a napját, mert úgy látom, rohamra készülődik a török. A janicsárok és azápok lábtókat és hidakat ácsolnak, Amhát pasa pedig új zászlókat bontatott ki, melyek az Ókapu környékén vannak letűzve.

- Úgy? - mondta Dobó ásítva, mert már két éjjel nem aludt. - Hát ha jönnek, majd fölterítünk nekik a vendégségre, úgy-e, István öcsém?

- Hát hiszen én is azért jöttem mondani! - nevetett Mecské és máris a Pethő Gáspár által védett Ótorony felé vágatott.

A roham hírére késő délután Nagy Imre hadnagy is átkérdzkedett a Bolyki-bástyáról, Ölyvedi Sombor bátyánk pedig önkéntesként jelentkezett Pethőnél és kérte, hogy állítsa őt a legelső sorba.

- Szabad a hely, bátyám. Akár a bástya ormára is kiállhatsz, ha kedved tartja - ingerkedett az öreggel, aki mérgesen farkasszem nézett fiatal versenytársával. Valamit dohogott a szakállába és éppen el akarta hagyni a toronyszobát, mikor Nagy Imre a küszöbnél elállotta az útját.

- No, micsoda arcátlanság ez megint! - horkant rá mérgesen az öreg.

- Semmi, bátyám - felelte Nagy Imre, akinek e napon olyan szertelen jókedve támadt, hogy haragját feledve, barátságosan kezét nyújtott Ölyvedi Sombornak. - Adj a kegyelmed a paroláját és feledjék a haragot. Hanem azért a vitézi bajverseny érvényben marad ám.

- Jól van, öcsém, látom, nem vagy rossz ember. Én sem vagyok haragtartó, feledjük hát a megbántást. Ki tudja, melyikünk, vagy tán mind a kettőnk is rövidesen átsétálhat a másvilágra - válaszolta az öreg engedékenyen és belecsapott az eléje nyújtott tenyérbe.

- A harag pedig nehéz útravaló, úgy-e, bátyám? Lám, mind a ketten egyet gondoltunk - mosolygott Nagy Imre.

- Hanem azért a fogadásunk áll ám egész erejében - hangsúlyozta Sombor bátya ünnepélyesen.

- Persze, hogy áll. Keményen, mint Sion hegye, akarom mondani, mint az Ókapu-bástya, amelyet hiába vív és ostromol a török, mert amíg mi ott leszünk, nem veszi be, úgy-e, bátyám? - tréfálózott tovább.

Midőn Ölyvedi Sombor otthagya, annyi víg mókát és tréfás dolgot művelt, hogy hadnagy-társainak és az őrségnek a folytonos hahotázástól már görcs állott az állkapcsába. Csak egy vén, deresbajuszú kapuőr rázta komoran a fejét és félig magában, félig a mellette állónak dörmögte nagy morcosan:

- Annak szokott ilyen féktelen kedve lenni, aki vesztét érzi!

- Már megint károgsz, vén bagoly, hát már jókedve se legyen az embernek! - mordult vissza a szomszédja, mire az öreg bosszúsan otthagya a jókedvű társaságot.

- Miattam akár a fejetek tetejére állhattok, azt se bánom. De majd meglátjuk, ki fog nevetni holnap ilyenkor! - dünnyögte, miközben nehézkesen felcammogott a kapu fölötti őrfülkébe.

Szép derült hajnallal köszöntött be Szent Mihály napja. A hegyoldalak tarlóin ezüstösen fénylettek az őszi vándorpók hálói.

Midőn a toronyőrök szokás szerint elkiáltották: «Hajnal van, szép piros hajnal!», akkor már rohamra harsogtak a dobok és a harci kürtök.

Amhát pasa támadásra indult.

A rohamot hatalmas ágyútűz vezette be. Három oldalról támadtak a falakra. A janicsárok lábtókkal és támaszhidakkal indultak, de a legnagyobb támadó erőt az Óbástya ellen vezényelte Amhát. Itt huszonhét új zászló egyesült a hangyabolyként nyüzsgő ellenség tömegeiben, de Pethő Gáspár olyan vitézül verte vissza a rohamokat, hogy véres fejjel tántorodtak le a bástyákról.

Nagy Imre és Ölyvedi Sombor a két szemben lévő bástyaszögleten harcoltak. Mikor egyiknek vagy a másiknak kardjától véres fővel hullott vissza a felkapaszkodó janicsár, üvöltő hangon el-elkiáltották magukat:

- Három, öcsém!

- Kettő, bátyám, de majd utólérem! Itt van ni, három a magyar, bátyám!

- Négy, öcsém!

- Kutya fékomteremtette, hát négy-öt! - ordította Nagy Imre és a bástya tetején kaszabolta a felkapaszkodó ellenséget.

Amhát pasa almásszürke lován tajtékozva rúgatatott a hátrálók elé.

- Vissza, ebek! Kutyáknak a fiai! Ágyúkat a hátukba! Csauszok, azápok, mamelukok, korbáccsal és buzogánnyal verjétek vissza a gyáva cenkeket! - rikácsolta tajtékozó méreggel.

A csauszok, azápok és mamelukok gerezdes buzogányokat, nehéz vízilóbőr korbácsokat ragadtak és püfölték, hajtották vissza a hátrálókat, sőt ijesztésül még egy üteg ágyút is a hátukba irányoztak.

E megszegényítő gyalázkodásra, de még inkább a korbácsoktól és buzogányoktól kergetve a janicsárok fogcsikorgatva rugaszkodtak neki az Ókapu bástyájának.

Pethő, bár vitéz ellenállásával a lehetetlent is megkísérelte, mégis ingadozni kezdett. Az ágyúdörgésből és csatazajból azonban törhetetlenül fel-felharsant:

- Hét, öcsém, hét! Mint a gersei ördögök!

- Nyolc, bátyám, nyolc, eggyel több, mint a gersei ördögök! - hangzott Nagy Imre oldaláról.

Amhát pasa új meg új csapatokat hajszolt a bástya ellen. Egymás hegyén-hátán lepték el az ormokat és már-már kezdték visszaszorítani a hős védőket, akik engedni voltak kénytelenek az iszonyú tömegnek, midőn Dobó észrevette a veszedelmet. Bornemisszával együtt neki-fordították a szomszéd bástya ágyúit és szeges, láncos golyóbisaik tömegével a janicsárok összegombolyodott hadoszlopai közé kartácsoltak.

- Hajrá, csak a derekát törjétek! - bömbölte Dobó és érces hangjára ágyúinak rettentő dördülése felelt. Egész utcákat vágott, egész halmokat sodort le a bástyákról.

- Két ágyúval a bástyák tövét tisztítsátok! - hangzott újra a parancs, mire a lefelé fordított ágyúcsövek rettenetes tartalmukat az egymásra zsúfolt tömeg közé okádták. Négy ágyú a bástyák ormait takarította és a lábtókat, hidakat zúzta.

- Nyolc, öcsém! Kilenc, öcsém! - recsegett Ölyvedi Sombor hangja az ádáz csatazajból.

Pethő újra visszafoglalta a bástyatornyot és a janicsárok a hátukat fenyegető ágyútűz ellenére leforrázott hangyabolyként omlottak vissza a falakról.

Amhát pasa rettentő vérpazarlással háromszor újíttatta meg a rohamot: Pethő hős csapatai háromszor verték vissza őket. A harmadik rohamnál minden eddiginél diadalmasabban hangzott fel:

- Tizenhárom, bátyám, tizenhárom! - kiáltotta lelkes ujjongással Nagy Imre...

De többet nem kiáltott már, bármennyire hívogatta is Ölyvedi Sombor hangja:

- Tíz, öcsém, tíz, tizenegy! Mindjárt elérem! Láncos lobogós mindjárt elfogy az ellenség, pedig nekem még hármat kell levágnom, hogy legyőzhesselek! - recsegte dühösen az öreg és vadul ugrált, vagdalkozott, csépelte az ostromlókat.

Az utolsó rohamot is visszaverték, az ellenség megfutott a vár falai alól. Ezernél több holttest hevert az árokban, de a Szent Mihály-nap diadala a várbelieknek is nagyon drága volt. Dobó szeméből kicsordult a könny, midőn a bástyatorony ormáról a harcosok dárdáikra és muskétáikra fektetve négy vitéz hadnagynak holttestét hozták le.

Gyulai György, Bolyky Tamás, Pozsgay János és Nagy Imre nem voltak már többé az élők sorában.

Ölyvedi Sombor meghatottan vette le a sastollas süvegét elesett versenytársa előtt:

- Te győztél, még ha kisebbségben maradtál volna is, mert bajnoki hírnevedet hősi haláloddal pecsételted meg! - szólt és kardját tisztelegve leeresztette a halott dalia előtt, aki nem akart haragot vinni hosszú útjára, mert a harag nehéz útravaló a másvilágon.

Még egy drága halottja volt a győzelemnek: Dobó kedves embere, András deák, Eger városának derék és emberséges bírása, aki vitézül ott küzdött mindvégig az őrség soraiban.

Pethőnek hozták meg először a hírért, éppen akkor, amint Buchardus orvosdoktor uram a hadnagy könnyű sebeit kötözte.

- Menj és vidd meg a gyászhiért a vitéz főparancsnok úrnak. Tudom, hogy e derék ember halála a nap győzelmének minden örömét elhervasztja - parancsolta a jelentést hozó közvitéznek.

Zoltay lehajtott fővel lépett hozzá, a két barát melegen kezét szorította.

- Istené legyen a dicsőség a mai győzelemért!

- Őt illeti minden hála és dicséret! - felelte rá áhítatosan Zoltay, azután boldog mosollyal hozzátette: - Hazanézek egy szempillantásra, hogy Priskám szíve ne aggódjék utánam. Hadd lássa, hogy épségben kerültem ki a táncból. Te pedig pihenj le, bajtárs, úgy láttam, sok vért vesztettél!

- Csigavér, egy kis érvágás az egész! - felelte könnyedén Pethő. - Gyerünk hát, te Priskához, én pedig Angelitához tekintek be egy szempillantásra. Azután úgyis a várparancsnoknál kell jelentkezünk.

Dobó, akit kedves embereinek eleste nagyon lehangolt, még aznap intézkedett, hogy holt vitézeit illő ünnepélyes gyásszal temessék el édesanyáknak, a földnek ölébe.

A temetést másnap tartották. Százharminc koporsót vittek a temetőbe.

András deákot, a város bíróját is katonai dísszel, ropogó sortűz mellett tették a sírjába. A két pap alig győzte beszentelni a sok koporsót, úgyhogy már az alkonyat búcsúzó sugarai ragyogtak a feldomborodó sírhalmokra, midőn az utolsó felett is elhangzott az ünnepélyes gyászdal: «Et lux perpetua luceat ei!»

Sombor bátyánk szeme is elhomályosodott, midőn az ércszívű Dobót a bíró és vitéz hadnagyainak sírhalmai előtt könnyezni látta. Nehéz kardjára támaszkodva állott a parancsnok a sírhalmok előtt. Hatalmas homlokán az alkony utolsó sugarai rezegtek.

Szaggatott kürtszó harsant fel az alkony ünnepélyes órájában.

A kapuőrség egyik hadnagya jött jelenteni, hogy Arszlán bégtől egy hírnök levelet hozott a vár parancsnokának.

Dobó csak némán intett és a sírok között várta a bekötött szemű küldöncöt, akit két muskétás között vezettek eléje.

- Mi a neved? - kérdezte a hírnöktől komor tekintettel.

- Magyar fogoly vagyok, Sári András a nevem és Arszlán bég ezt a levelet küldötte vitéz kegyelmednek.

Dobó elvette és anélkül, hogy csak bele is pillantott volna, kétfelé szakította.

- Ha hoztad, nesze, hát add meg! - rivallt a küldöttre, akinek ott helyben meg kellett ennie a kemény pergamentlevél felét. A másik felét ott nyomban elégették, Sárit pedig, a magyar árulót, a tömlőctorony fenekén nehéz vasba verette.

- Aki még egy levelet hoz, fejét üttetem le!

A körülálló nép helyeslő mormogása kísérte fenyegető, zordon szavait.

Árulás!

- Maradj még egy pillanatig, István öcsém! - állította meg Ölyvedi Sombor Zoltayt, midőn a fiatal hadnagy Priskától gyöngéd öleléssel búcsút vett, hogy őrhelyére siessen.

- Mennem kell, bátyám uram, a kötelesség hív.

- Maradj, ha mondom, valami fontosat akarok mondani!

- Hallgasd meg Sombor rokonunkat, a dolog megérdemli, hogy tüstént utánanézzetek - szólt Balassa is és mindkettőjüket behívta.

Sombor bátyánk egy zömök karosszékbe ereszkedett.

- Tegnapelőtt éjszaka az őrállásról éppen hazatérőben voltam, midőn a hirtelen zápor a tömlőctorony mellékfolyosójába kergetett. Ott meghúzódva vártam az ítéletidő elvonulását. Egyszerre csak óvatos csoszogás riasztott fel és a szurokcsepű sercegő világánál Káldorosnak, annak a régóta gyanus prókátornak vörös fejét pillantottam meg, amint ugyancsak csavargatja köpenyéből a vizet. Mellette orrig húzott, százgallérú köpenyegben Cikkelyes, a gazdag szabómester, Nádrás tímár, az alsóvárosok hírharangja, Malátás, a fürdősborbély, Hunyor, Tafotás és Rác városi tanácsosok sündörögtek.

- Kutya idő, cudar idő! Az ember még idegzsábát kaphat. Holnap bizonyára orvosságokra lesz szükségünk! - hallottam Malátás borbély kehes cérnahangját. Káldoros azonban menten letorkolta:

- Hagyja kegyelmed ezeket a nyavalygásokat! Másért jöttünk mi ide. Éppen ez az idő jó a mi dolgunknak.

- Ugyan, mi dolguk lehet itt ezeknek?! - gondoltam kíváncsian, mikor valamennyien példátlan pipogyaságukról ismeretese a városban. Most meg idemeréskednek a bástyák alá, az ágyúk közelébe. Figyelni kezdtem hát a vörös prókátor szavaira.

- Kegyelmetek a saját fülükkel akarják hallani, mik voltak abban a levélben, amelyet Arszlán bég ennek a nyakas Dobó Istvánnak küldött. A városban ugyan nyíltan beszélnek róla, mert Sári András elmondotta az öröknek, ezek révén aztán kiszivárgott a városba. Nos, hát győződjenek meg róla személyesen. Hanem arra figyelmeztetem kegyelmeteket, hogy az őrtálló katonákat fejenként két ezüst huszassal kell ám hallgatásra bírni.

Cikkelyes, a fukarságáról hírhedt szabómester, a felszólításra nagyot nyögött és sóhajtozva szorongatta a tarsolyát.

- Nono, Cikkelyes mester, ne sajnálja kelmed ezt a két huszaskát, hiszen hordókkal állnak pincéjében a tallérok! - csúfolódott a vörös prókátor.

Pongrác mester kézzel-lábbal szabódott, hogy nem igaz, pletykabeszéd, ráfogás az egész.

- Jó, jó, mester uram, miattam lehet mendemonda is. Hanem hagyjuk most a fölösleges vitát.

Azután, bizonyára megbeszélte módon, elköhintette magát, mert a jelre a folyosók mélyéből nyomban előjött a két börtönőrző katona. A prókátor intésére a polgárok egyenként az örök markába nyomták a két-két huszasokat.

- Nohát, emberek, most már mondják el szóról-szóra, mit beszélt kegyelmeteknek Sári András Arszlán bég leveléről. Mi volt abban a levélben?

- Hát azt beszélte - kezdte az egyik - hogy kár volt, nagy kár volt, hogy Dobó fővárnagy urunk nem olvasta el a bég úr levelét. A legfényesebb feltételek voltak abban. Jutalom, kincs, arany és szabad elvonulás neki és az egész fegyveres népének, valamint a vár lakosságának, minden értékével és vagyonával. Nehogy pedig Losonczy István temesvári kapitány sorsa elijessze őket, Arszlán bég személyesen tuszul ajánlkozik. Hogy velük megy, amíg csak a török tábor-tól legalább egy napi járóföldre nem lesznek.

- Hallják kegyelmetek! Hallják! Most jön azonban a java. Beszélj, szolgál! - integetett ravasz pislogással a prókátor.

- Arszlán bég úr szent esküvel ígéri, hogy aki pedig nem akar távozni, itt maradhat a várban. Folytathatja mesterségét és minden javai, övéinek élete biztosítva lesz. Ha pedig a fővárnagy nem akarja feladni a várat, adja fel a polgárság maga. Kényszerítse rá a csekély őrséget. És ekkor azok kapják a tengernyi sok kincset, aranyat és drágaköveket, akik erre elhatározták magukat. Mert ha nem adják fel békességgel a várat, hát senki se számíthat irgalomra. A csecsszopónak se fognak kegyelmezni és Eger városát eltörlik a föld színéről.

- No, mit szólnak ezekhez a feltételekhez kegyelmetek? - kérdezte a prókátor kutató szemmel nézve mindegyikre, midőn a börtönőr elhallgatott.

- Hm, hm! Fényes feltételek. A rettenetes nagy török haderő minden bizonnyal beveszi városunkat. Lehetetlen ezt az iszonyú hadsereget legyőzni, ha pedig Eger elesik, akkor jaj nekünk és javainknak! - hangzott minden oldalról az aggodalom és rettegés hangján.

- Fáradtsággal és verítékkal szerzett javaink mind odavesznek! - nyögdécselt Cikkelyes mester és vézna kezeit tördelte.

De a prókátor hátratolta és rábeszélő, csábító szóval beszélni kezdett:

- Ezt mondom én is. Végünk lesz, kardélre hánynak valamennyiünket. Oktalanság, istenkísértés a védelem az ilyen túlerővel szemben. Eszeveszett vakmerőség volt még csak meg is kísérelni. Ha békésen feladjuk a várat, semmi bajunk sem lesz, életünk, javaink bántatlanul maradnak. Feleim, véreim, polgártársaim! Ez nem árulás, nem bűn, hanem okosság, bölcs és józan belátás. Többet használunk a várnak elevenen, mint holtan.

- Úgy van, igaz! - integettek és helyeseltek valamennyien.

- Még egyszer mondom és százszor is elismétlem, hogy ez nem árulás. Ez a nyakas, vasfejű Dobó vágóhídra visz bennünket. Megátalkodott hadnagyaival hallani sem akar a vár feladásáról. Azért neki még csak sejteni se szabad, hogy a várórség és a polgárság között sokan vannak, akik a vár feladását óhajtják és számuk óráról órára szaporodik. Tartsátok hát titokban ezt, édes feleim és dolgozzunk a legnagyobb óvatossággal. Midőn elérkezik majd az alkalom, hát szépen kaput nyitunk a töröknek. Bízatok csak mindent én rám. Én majd nyélbeütöm a dolgot. A fődolog az, amit most hallottatok. Azoké lesz a sok kincs és arany, akik a vár feladását intézik. Ezt gondoljátok meg jól és azt, hogy semmi bántódásunk nem lesz... Most hát szépen oszoljunk szét és induljunk hazafelé. A cselekvés időpontjáról és a további teendőkről a megbeszélthelyen határozzunk...

Sombor bátyánk nagyot sóhajtott:

- Erre aztán egyik jómadár a másik után elsompolygott. Csodálom, hogy a nagy viharban és ézengésben egyikbe sem vágott bele az istennyila. Én sóbálvánnyá meredten ültem a kuckóban, mert ilyen aljas árulásról, ilyen megátalkodott gyalázatról fogalmam sem volt. Csak az Isten őrzött, hogy rá nem rohantam, mikor az a vörösfejű ördög csábította és rábeszélte őket az árulásra. Torkára akartam fojtani árulását, de meggondoltam magamat. Hadd kapják őket

rajta, hogy ki ne moshassák, ki ne tagadhassák belőle magukat, legalább így gyökerestől kipusztíthatjuk az árulást... Nos, mit szólsz ehhez, öcsém?

Zoltay a fejét csóválta:

- Bátyám uram, ezt a főparancsnoknak kellett volna azonnal bejelenteni! - mondta megrovóan.

- Azt gondolod? Jól meghánytam-vettem a dolgot és terád gondoltam először is. Amikor apáduraddal közöltem, ő is helyeselte, hogy először téged avassunk a titokba.

- Úgy van! - helyeselt Balassa is. - Dobó atyánkfia szokott hevedességében azonnal lármát ütött volna, a jómadarak pedig neszt fogva letagadtak volna mindent, azután pedig még nagyobb titokban s óvatossággal tovább mesterkedtek volna. Ide megfontolt, higgadt emberre van szükség. Azért ajánlom néked, édes fiam, avasd a dologba Bornemisszát is. Az ő furfangos elméje majd kitalálja a módját, hogyan kerítsétek kézre az árulókat. Ekkor aztán, kötelességekhez híven, bejelenthetitek a várparancsnoknak. A főcinkosoknak lakolni kell, egynek sem szabad elmenekülnie! - fejezte be Balassa határozott hangon.

- Látod, István öcsém, ez a helyes módja a dolognak. No, úgy-e, mégis érdemes volt meghallgatni! - szólt büszkén Sombor bátyánk.

- Atyámuram, valóban meggyőztek. Úgy fogok eljárni mindenben! - válaszolt Zoltay és kezét nyújtotta - Sombor bátyánk, igen nagy szolgálatot tett ezzel a városnak.

- Jól van, öcsém, jól van. Ami kötelesség, az nem érdem! - szabadkozott, de azért elégedett mosolyán látszott, hogy az elismerés jól esik neki.

Zoltay késedelem nélkül felkereste műhelyében Bornemisszát, aki felindultan fogadta:

- Képzeld, Mecskey most jelentette a parancsnoknak, hogy ezek a pogány kutyák nem érvén célt a várfeladásra csábító levéllel, a legkülönbözőbb módokon akarják megrémíteni a várőrséget és a lakosságot. A minapi kirohanás alkalmával néhány vitézünk foglyul esett. Azokat most nagy lármával ágyúsáncaik tetejére hurcolták és ott a mieink szemeláttára a leghajmeresztőbb módon halálra kínozták, aztán lenyakazták őket, végül fejüket lándzsákra tűzték. «Így jártok valamennyien, ez a sors vár mindenkire, ha a várat szépszerével fel nem adjátok!» - kiáltozták nagy trombitaszóval és handzsáiraikat fenyegetően villogtatták a várfalakon állók felé. A hírre Dobó maga is a Bolyki-bástyára sietett, ahonnan egyenesen el lehetett látni a vértanuhalált szenvedett áldozatok véres fejére.

A törökök között elegenden vannak magyarszületésű, átszökött pribékek, mohamedán hitre tért árulók, akik éjjelenként a hadnagyok távollétében fényes ígérekkel és hajmeresztő rémítgetésekkel átpártolásra csábítgatják az őrséget...

Ezt beszélte el Bornemissza Zoltaynak. Még egészen fel volt indulva, mert Dobó annak az aggályának adott előtte kifejezést, hogy az őrség közül sokan hajlani és ingadozni kezdenek a csábítgatásokra.

- Mást mondok én neked mindjárt! - válaszolta rá Zoltay halkan, aztán szóról szóra elbeszélte neki az apósánál hallottakat.

Mintha villám sujtott volna le mellette, Bornemissza olyan elképedéssel hallgatta. Csak arcának rohamosan változó színéről lehetett észrevenni, milyen indulatok háborognak szívében. Mire azonban Zoltay bevégezte, akkorra már visszanyerte teljes nyugalalmát. Rövid gondolkodás után megragadta barátja kezét:

- Tettenérjük és elcsípjük őket, bajtárs! Istenemre mondom, ezzel aztán minden árulásnak és fondorkodásnak utolsó gyökerét is kipusztítjuk, mert ez elrettentő véres példa lesz az

ingadozóknak. Hanem tudod mi a különös? A vezér öntudatlanul megérezte az árulást. Éppen ma mondotta, hogy valamit érez a levegőben.

- Hogyan fogjunk hozzá? Ravasz rókákkal van dolgunk, akik mindjárt megorrontják a veszedelmet és a legkisebb neszre a lyukaikba bújnak! - mondta aggodalmaskodva Zoltay.

Bornemissza legyintett egyet:

- Bízd csak rám, pajtás. Mához harmadnapra azt az üzenetet fogod kapni, hogy az őrséggel itt és itt jelenj meg és zárd körül az egész fészket.

- Remélem, nem fogsz addig a parancsnoknak szólni.

- Ha akarod, hát nem. De bizonyos dolgokra szabad kezet kell kérnem tőled. Mondom, bízd csak rám a dolgot, símán fog menni minden.

Alig hogy Zoltay eltávozott, Bornemissza egyenesen Dobóhoz kopogtatott be. A nevek és a történetek elhallgatása mellett szabad kezet kért a cselekvésre. Dobó, anélkül, hogy sokat kérdezősködött volna tőle, beleegyezését adta, miután Bornemissza megígérte, hogy ezzel az árulás utolsó gyökérszárait is kiirtják a várban...

Ugyane napnak estéjén az őrségváltás idejében a tömlőctorony börtöneihez még két szakállas őrt állítottak, mert az a hír terjedt el egyszerre a várban, hogy Sárít és Petét, a két levélhozó küldöncöt meg akarják szöktetni börtöneikből.

A két régi tömlőcőr először sanda szemmel nézett a két új társra, de csakhamar barátkozni kezdtek velük. Hamarosan tiszteletteljes bámulattal tekintettek rájuk, mert két ilyen bátor, szokimondó bajtárssal még nem volt dolguk az életben.

Az igaz, hogy vakmerő, karakán ember volt mind a kettő. Minden szavuk szitok és káromkodás volt, ahányszor csak a szájukat kinyitották. Semmi sem volt jó nekik, semmivel sem voltak megelégedve. Szidták, pocskondiázták fellebbvalóikat, szidták az ostromállapotot, amiért bezárva kell ülniök a falak között, szidták mindazokat a bolondokat, akik nem adják fel a várat, holott a török ajándékot is ígér érte, hanem ehelyett inkább a fejüket veretik be. Be nem állt a szájuk és goromba kifejezéseiket még a napos hadnagy előtt se igen válogatták, hanem annak is nagyszeresen szemébe vágták az igazat.

A két régi őr ilyenkor össze-össze vigyorgott, míg egyszer aztán az egyik csak úgy odavetve megkérdezte tőlük:

- Halljátok kendtek, van-e még sok ilyen bátor ember a századnál kelmeteken kívül?

- Van-e? Valamennyi különb legény nálunk. Azokat hallanád csak beszélni. Nem félnek azok még a Herkópátértől se. Most pedig írd a füled mögé, szép öcsém, hogy engemet nem kelmednek, hanem úgy szólítanak, hogy: Patécs gazda. Házam és földem van nekem Tárkány mellett - felelte a tömzsi, borzasszakállú.

- Nono, nem egészen így értem, Patécs gazda. Mert a bátorság csak úgy ér ám valamit, ha okos is az ember hozzá.

- Hát hogy érted, öcsém?

- Úgy, hogy vannak-e még sokan, akik éppen úgy gondolkoznak, mint kelmetek? - kérdezte a másik őr.

- Gárgyulj meg, hát nem hallottad, mit mondtam az előbb? - rivallt rá gorombán Patécs gazda.

- Gazduram nem érti a mi kérdésünket - szólott ravasz kerteléssel az első őr.

- Nem értem? Hallod ezt, Konkoly? Mit vet szememre ez a két mihaszna? - fordult Patécs torzonborz szakállú cimborájához. - Hát nem értem én a böcsületes magyar szót? - rivallt aztán nagydühösen a két örrre.

- Nono, Patécs gazda, csak nem kell mindjárt méregbe jönni. Én csak azt kérdeztem, úgy gondolkodnak-e a többiek is, mint kegyelmetek?

- Miért nem öntesz hát mindjárt tiszta vizet a pohárba? Mit tekergetsz össze-vissza, mint a hascsikarás. Persze, hogy úgy gondolkoznak. Pontosan úgy, mint mi a Konkoly komával.

- Hát azok se szeretnek így a várba bezárva lenni? Azok is jobb szeretnék, ha hamarosan békességgel feladnák a várat, hogy hazamehetnének, mint kegyelmed a földjére, úgyebár? - kérdezte az első örr nagymohón.

- Hallod ezt, Konkoly komám? Ezek nem bolond emberek! Bizony, szép öcsém, okosabb dolog volna békességgel kaput nyitni a töröknek, mint megvárni, amíg kardélre hány bennünket. Kivált, ha még aranyat és ezüstöt is kínál érte.

E szavak hallatára az első örr tekintete ravaszul felcsillant:

- Ez csak kegyelmetektől függ. Sok derék polgár és az örségből is sokan úgy gondolkoznak, hogy jobb lesz békességgel kaput nyitni a töröknek, mint megvárni, amíg a bástyákon át jön be.

E pillanatban kardcsörgés és nehéz léptek dobogása hallatszott a folyosó elején.

- Csitt, a napos hadnagy úr jön. Vajjon mit akarhat itt most?

Csakugyan a napos hadnagy, Nagy Pál uram jött az örséggel és Patécsot maga elé szólította:

- Mindjárt felváltják kendet, érti? Hajnal közvitéz jön a helyére.

- Az én jó cimborám? - kérdezte Patécs gazda.

- Tanuljon már kend hadiregulát és emberséget! Amíg én beszélek, a kend neve hallgass! Értette? - rivallt rá a hadnagy. - A kapus megbetegedett, amíg felgyógyul, kend fogja a kaput őrizni.

Ezzel a hadnagy szokás szerint végigjárta az őrhelyeket és tovább indult, mire Patécs cifrán elkáromkodta magát:

- Hát csak olyan tedd ide-tedd oda ember vagyok én, akit majd ide-oda löknek? Az árgyélusát! - fujtatott kegyetlen haraggal, midőn az első örr melléje kerülve, vállára tette a kezét:

- Vedd le a vállamról azt a disznólabát! Mit hápogsz, mit akarsz? - mordult rá haragosan.

- Csillapodjék kegyelmed! - súgta neki a fülébe. - Nagyobb szerencse nem érheti kegyelmedet. Most csak annyit mondok, majd ha a kuckóban ül, estére egy vöröshajú úriember keresi fel kegyelmedet és ha szót fogad neki, akkor hazamehet kegyelmed arannyal, ezüsttel megrakodva.

- Ez már beszéd! - dörögte Patécs gazda elégedetten.

- Még egy kérdést. Lehet-e bízni kegyelmed Hajnal nevezetű cimborájában?

- Akár bennem magamban.

- Akkor rendben vagyunk! - vigyorgott elégedetten a tömlőcőr, azután suttogni kezdett a cimborájával.

- Ha délben ebédért mégy, szólj be ő nemzetes kegyelméhez - hallotta Patécs gazda a suttogás végén.

Nemsokára felváltották, mire nagybüszkén követte az őrséget, hogy elfoglalja a kapu fölötti őrhelyét...

Éjfél körül járhatott az idő, midőn Káldoros, a prókátor már egész bizalmasan sugdolózott Patécs gazdával. Ravasz szeme a sötétségben az örömtől szikrákat hányt. A megegyezést nagy parolázással megerősítették.

- Tehát kelmed az egész századot részünkre téríti?

- Amit megmondtam, az áll! Nemcsak rábeszélem, hanem a javát ide is csempészem, nehogy valami galyiba támadjon a kapunyitásnál, amikor a törököt beeresztjük - verte a mellét büszkén Patécs gazda.

- Remek ember kegyelmed. Okos, előrelátó, igaz ember! Eger városa megköszöni kelmednek, hogy a dulástól-rombolástól segített megmenteni! - dicsérte a prókátor.

- Látja kelmed, nemcsak az uraknak van ám eszük. Jutott abból egy kevés a szegény embernek is.

- Helyes, nagyon helyes. Így simán fog menni a dolog. Most csak még egy kérdést. Látom, erős ember kelmed. Tudna-e innen egy embert kötélén leereszteni a fal tövébe, azután meg visszasegíteni? Például engem?

- Az urat? Kettőt illet. Az ilyen ösztövért testű, hitvány csontszatyor, mint az úr, a fél-kezemnek is kevés.

- Hehe! Kelmednek eredeti kifejezései vannak! - nevetett a prókátor a goromba megbecsülés hallatára. - Most elmegyek, de félóra múlva a szükséges dolgokkal együtt visszatérek. Előbb azonban megadom a jelt.

Ezzel acélt és kovát vett elő és a kuckó ablakán kihajolva mindaddig verte a szikrát, amíg csak egy recsegő hang nem felelt neki.

E hang hallatára ötször egymásután újra szikráztatta az acélt, aztán lelopózott a toronyból, egy kis tolvajlámpát vett elő és a főkapu két ajtajának záraitól viaszlenyomatokat készített.

- Ezzel is megvagyunk! Holnap majd megkapja kelmed az altatóport is, amelyet a kapuőrség borába kell kevernie.

- Hogy elaludjék tőle, mint a tej.

- Igenis, hogy elaludjék. Látom, bölcs ember kelmed. Hát csak okosan. Egy félóra múlva visszatérek! - suttogetta.

Cingár alakja lassan beolvadt a homályba. Patécs gazda pedig dörögve visszacammogott az őrhelyére.

Alig telt el a félóra, egyszerre csak egy kéz ereszkedett a vállára.

- Itt vagyok!

- Ejnye, be nagy tolvaj vált volna az úrból. Észre se vettem, hogy itt van! - válaszolta, mire a prókátor kissé türelmetlenül ráförmedt.

- Hagyjuk az eféle tréfákat. Majd elkéstem a kulcsok miatt. Holnap estére készen lesznek.

- Tehát holnap éjjel lesz? - kérdezte Patécs gazda fojtott suttozással.

- Azt majd visszajövet mondom meg! Ebbe Amhát pasának is van beleszólása. Sietnünk kell vele, míg kelmedet fel nem váltják e helyről. De most készülődjünk, a pasa már vár rám.

Ezzel derekáról csomókkal ellátott hosszú kötelet tekert le, melynek végét egy kétágú éles kapaszkodó kapocsba hurkolta: ezt a külső falpárkányra erősítették.

- Amint kapaszkodom, aszerint engedje kelmed utánam a kötelet. A jó sors is segít bennünket! Az égen fekete felhők tornyosulnak, a sivító szél pedig elnyeli a hangot - mondta és egy másik, derekára hurkolt kötél végét Patécs gazda kezébe adta.

- No, most Isten nevében! - dörmögte az áruló, aki még Isten nevét sem átalította nyelvére venni. Az alácsüngő kötél csomóját megragadta és lassan lefelé ereszkedett a kaputorony ormáról.

A kötél megrántása volt a jel, hogy szerencsésen leérkezett. A betöltött várárkon átmászott, a tulsó parton négy sötét alak várt már rá, akik szóltanul körülfogták. Amhát pasa fényes sátorába vezették. A sátor minden szegletén négy mameluk állott őrt, széles, mezítelen pallosokkal.

A sátor belsejét a közepéről lecsüngő arany ámpolna lángja világította meg. Amhát pasa zöld selyemkereveten ült, szögletes arcán ideges várakozás látszott. Dölyfös szájára kegyes mosolyt erőltetve fogadta a mélyen hajlongó Káldoros uramat, aki nem sokat teketóriázott, hanem mindjárt a dolog lényegéről kezdett beszélni:

- Leveleimben tudósítottalak az okokról és a polgárság szándékairól, nagykegyelmű pasa. Kivánságod szerint a jutalmat és a kincsek mértékét és a többi feltételeket is megírtam. Te azokat kegyelmesen elfogadni méltóztattál és most rajtad a sor, hogy az időt és a várba belopózó csapataid számát meghatározd.

Amhát pasa nyájas vigyorgással mutatta sárga fogait.

- Hogy lássátok, minő kegyelmes uratok vagyok, a jutalmakat megkészserezem, ha a bevonulás simán sikerül. Minél előbb történik a vár feladása, annál jobb! Tehát holnap éjjel, éjfél után, midőn a legmélyebb álom ül a szemeken, négy legvitézebb janicsár csapatom fog a várkapunál várakozni. Két csapat pedig a kaput szállja meg, hogy többi hadaim akadálytalanul bevonulhassanak! Meg vagy elégedve a kegyelmemmel, derék gyaur?

- Igenis, nagykegyelmű pasa! - felelt a prókátor és midőn feltekintett, észrevette, hogy a pasa mögötti selyemfalon több arc kinyomódása látszik. Valószínűleg a pasa kíváncsi hölgyei lehettek és látni akarták, milyen az éjjeli látogató idegen gyaur.

- Tehát jól véd az elmédbe: holnap, ebben az időtájban csapataim a kapunál várakoznak, hogy beereszthessétek őket. A kincseket és jutalmakat pedig a szabadság- és oltalomlevelekkel együtt napkeltekor megkapjátok.

Azután a keletiek méltóságos nyugalma teljesen feledve, harsány hahotában tört ki: - Hogy fog Ali pasa dühöngeni s a szégyen és az irígység elsápasztja majd Arszlán, Uláma és Vely bégeket, midőn diadalmas zászlóim a bástyákra röppennek. Nekem vitézi hírnév, dicsőség, a győzelem pálmaága és a padisah magas kegyelme lesz osztályrészem, az övék pedig a szégyen, megalázás és irígység kudarca! - rikácsolta kárörvendő kacajjal.

Káldoros uram a fényes ígéretektől egészen szédülten imbolygott ki a sátor bejárója felé.

- Állj még elem egy szóra, érdemes gyaur! - szólította vissza a prókátort a sátor nyílásától. - Tudd meg, hogy az oltalom- és szabadságlevelek csupán rátok és a jámbor polgárnépre vonatkoznak. A nyakas Dobó István vezértársaival együtt bűnhődni fog, amiért parancsaimnak ellenszegülni mert. Ezt vegyétek tudomásul!

- Ahogyan te akarod, kegyelmes pasa! - felelte Káldoros készségesen és nagy hajlongások között eltávozott.

A négy sötét alak erre megint visszakísérte a sáncokig, ahol Patécs gazda segítségével csakhamar felmászott a bástyákra.

- Holnap éjszaka, az éjféli órák után megnyitjuk a kapukat! Aszerint cselekedjék tehát kelmed, hogy minden jól menjen! - suttogta sietősen, midőn cinkos parolázás között elváltak.

A ködös szürkület már feltörőben volt, hogy felváltsa az éjjel sötétségét. A kakasok már virradatra kukorékolnak...

- Vajjon mi leli a törököt, hogy annyira takarékoskodik a puskaporral? Tegnap és tegnapelőtt is csak olyan immel-ámmal lődözött, ma pedig még egy ágyút sem sütött el, - jegyezte meg Fügedy hadnagy csodálkozva Mecskeynek, midőn napkelte után a földbástya tornyánál találkoztak.

- Bizonyára újabb döntő ostromra gyűjti az erejét! - felelte rá a másodparancsnok és tovább ment a Bolyki bástya felé, melynek ormán Zoltay tisztelegve fogadta. Néhány szót váltott vele, aztán tovább folytatta körútját.

Zoltay éppen a reggelijéhez készült, midőn Dobó szolgája, az öreg Hattyú, egy levelet hozott neki: «Az árulást ma éjszaka, éjfél utánra tervezik. A tömlöckapu mellékajtóit hamis kulcsokkal akarják a janicsárok előtt megnyitni. Tizenöt megbízható emberedet egyenként küldd oda és rejtőzzetek el az üres bástyaveremben. A hármas kopogtatás jelére szó nélkül tegyétek meg mindazt, amit tőletek kívánni fognak.»

- No lám, csakugyan megtartotta a szavát. Ezért nem lehetett hát Bornemisszát három nap óta látni. Úgy elrejtőzött, mintha a föld nyelte volna el. Ne félj pajtás, minden úgy lesz, amint a leveledben kívánod! - dörögte egészen felvillanyozva, midőn végigolvasta az üzenetet.

Amint elérkezett az ideje, tizenöt helyett húsz legvitézebb emberét kiválasztotta, megadta nekik a szükséges parancsokat, azután éjfél körül maga is észrevétlenül besurrant az üres bástyaverembe.

- Ugyan vígan vannak ám a kapuőrségen, vitéz hadnagy uram! Patakként folyhat ott a legjobb bor, még a tömlöcőrök is torkig itták magukat - dörögte fülébe öreg őrmestere.

- Hallom János, hallom - felelte Zoltay a leszűrődő tivornya hangjaira figyelve. Úgy tetszett neki, mintha Bornemissza éles hangját hallotta volna. Elgondolkozott:

- Bolondság! Mit keresne Gergely deák azok között? Bizonyára valahol elrejtőzve várja a cselekvés pillanatát. Valószínűleg ő lesz az a valaki, aki bennünket helyeinkre állít - gondolta és türelmesen várta a percek és az órák múlását.

A toronyból aláhangozó nótázás hangja is halkulni kezdett, míg végre az utolsó mámoros hang is elhallgatott. Csak a bástyaőrök jeladása hallatszott időnként az éjszakában.

Az ég egészen be volt borulva, a csillagtalan, sötét éjszaka áthatolhatatlan fátyolával mindent beburkolt.

Zoltay egyszerre halk sűgást-bűgást és óvatos léptekeket hallott a veremajtó előtt. Számítása szerint már éjfél körül járhatott az idő, tehát feszült figyelemmel leste a jeladó kopogtatást. Ehelyett azonban halk dörögést hallott a vékony deszkaajtón keresztül:

- Az álomporos bortól minden ember alszik, mint a tej! Egy darabig csak vígan ment a nóta, de azután egyik a másik után lehajtotta fejét az asztalra és úgy elaludtak, mint a bunda.

- Jól van, nagyon jól van, Patécs gazda! Hát az emberei?

- Azok a helyükön vannak, hogy símán menjen a dolog.

- Aranyat érő ember kelmed. Különösen ajánlani fogom a kegyelmes pasánál. No, hát akkor itt vannak a kulcsok, vegye addig magához, amíg én a toronyból megadom a jelt.

- Menjen hát kegyelmed, de csak akkor kezdjen csiholni, ha engem köhögni hall.

Zoltay újra hallotta az óvatosan tovaosonó lépteket, a következő pillanatban aztán három ütés koppant a deszkaajtóra. A jelre a bennlévők azonnal kinyitották.

- Ötönkint felállani, frissen, izibe! - parancsolta egy sötét árnyék halk dörmögéssel, - kövessetek zaj nélkül, ahová vezetlek. Hadnagy uram, kegyelmed itt marad!

A hadnagyon kívül azonban még öt ember maradt ott.

- Hát ez mi? - kérdezte a sötét alak türelmetlenül.

- Húsz embert hoztam tizenöt helyett! - dörmögte Zoltay.

- Fölösleges volt. Most húzódjatok be szorosan a tulsó kapuszögletbe. Hadnagy uram, kegyelmed pedig rejtőzzék ide a toronyajtó mögé és ha a lámpásomat meglóbálom, akkor kiáltsa elő az embereit. A többi a kegyelmed dolga.

Zoltay az ajtó mögé húzódott és ugyancsak törte a fejét, ki lehet ez az ismeretlen ember, aki közben már hangos köhintéseket hallatva a toronyban várakozó vörös prókátornak megadta a jelt. A prókátor jeladására viszont az ároknál leselkedő török csapatok óvatosan a kapu elé vonultak, mire a prókátor nagysietve leosont:

- Patécs gazda! A janicsárok a kapu előtt vannak! - mondta fojtott hangon.

- Csak hadd gyülekezzenek elegendő, tüstént kaput nyitunk nekik.

- Gyujtson lámpát kegyelmed. Ebben az alvilági sötétségben nem találjuk meg az ajtók zárjait. Ne feledje, hogy az első janicsár csapatok a bástyaőrsegeket fegyverzik le, Nádrás és Malátás uraimék egy csapatot pedig a várparancsnok szállása elé vezetnek, hogy minden ellenállást csirájában elfojtsanak! - hangzott a prókátor parancsoló suttogása. Patécs gazda válaszul egy fülkéből elővette kendővel leborított lámpását.

- Itt a kulcs. Kegyelmed nyissa ki a tulsó kapuajtót, én meg az innensőt.

Midőn a kulcs nyikorgása hallatszott, meglóbálta a lámpását, mire Zoltay kivont karddal előrohant és harsány hangon felkiáltott:

- Rajta, vitézek! Árulás van a várban!

E kiáltásra nemcsak az ő húsz embere, de még vagy kétszerannyi rohant elő a toronyszobából és a tömlőcfolyosóból.

Az ijedtében sóbálvánnyá meredt Káldorost nyakoncsípték, a betóduló janicsárokat pedig egy-kettőre kardélre hányták. Csak kevesen juthattak be a kapuajtókra, mert az egyiket Patécs gazda, a másikat pedig a toronyőr ismét becsappantotta és a keresztvasakat ráengedték. A többieket pedig a kaputorony ormain megdördülő fegyvertűz elűzte a vár közeléből.

- No, most előre, bajtárs! Fogjuk el melegebben a többi árulókat is! - kiáltott egy ismerős hang és a Patécs gazdának szólított torzonborz alak álszakállát lerántotta magáról és hamarosan Bornemissza Gergely hadnaggyá változott vissza.

- Mindenhez kell érteni a világon, pajtás, még a színészkedéshez is - nevetett a furfangos Bornemissza Zoltay álmélkodásán, azután kedélyesen vállára ütött és indulásra nógatta:

- Siessünk, pajtás, siessünk! Még Cikkelyes, Nádrás, Malátás, Hunyor, Rác és Tafotás uraimékat is a többi cinkostársaikkal együtt hurokra kell keríteniünk...

Gergely deák hadi stratagémái

A törökkel cimboráló árulók elfogatása nagy riadalmat keltett a várban. Az izgalom csak akkor csillapult, mikor Dobó összehívta a haditörvénytörőket és az ítélet után Káldoros uramat Amhát pasa szemeláttára a tömlöcbástya ormára akasztatta. A többi cinkosoknak, akik az áruló csábításaira hallgattak, egy-egy fülét vágatta le, hogy máskor ne hallgassanak az áruló csábításaira. Amhát pasa azzal állt bosszút, hogy valamennyi ágyújával éjjel-nappal szakadatlanul lövette a várat...

- Most már belátod, úgy-e - mondta Ali pasa Amhátnak a haditanácsban - hogy Eger várát, amelyet te elvakult gögödben rozzant akolnak, hitvány gyermekszobának nevezte, csak rendszeres ostrommal lehet bevenni, ahogyan a híres és nagy várakat szokták.

- Amhátnak nem szokása bevenni a jó tanácsot! - tette hozzá gúnyoros hangon Arszlán bég. - Hiába beszélünk, hiába tanácsoltuk neki, hogy sáncárokkal kell a vár falaihoz közelíteni, földalatti tűzaknákkal kell a sáncokat légberöptíteni és valamennyi ágyúnkkal éjjel-nappal addig löni, amíg romokba nem dőlnek. Mert ahol emberi erő nem elég, ott a tűznek és a hadiszerek pokolbeli tudományának kell segíteni!

Ali pasa szakállát simogatva, helyeslően bólogatott és mintha a dühében reszkető Amhát ott se lenne, a többi vezérekhez intézte szavait:

- Némely felfuvalkodott embert Allah vaksággal és dölyffel vert meg! - szólt kenetteljes hangon. - És gögös elvakultságában nem tudja a helyeset a helytelentől megkülönböztetni. A dicső padisah, Allah éltesse időtlen időig, haragudni fog e sok kudarcért. Én azonban mosom kezeimet, amiért e «rozzant akol» alatt a hatalmas ozmán sereget kudarc kudarc után éri. Feleljen értük az, aki ezt a várat rozzant akolnak, hitvány gyermekszobának nevezte, amelyet lehelletével fog elsöpörni a föld színéről. És íme, fegyvereink gyalázatát most még felsült árulással tetézi. Óh, Allah, ez sok az arcpirító gyalázat keserűségeiből! - sóhajtott áhítatos szemforgatással.

- Nem úgy, érdemes, dicső Ali pasa! Te, aki nagy harci dicsőséged és hős híred ellenére a szerénység illatozó bokra mögé vonulsz, bocsáss meg, ha azt állítom: nem látsz tisztán! A mi érdemes Amhát vezértársunk bennünket akart megkímélni a harc fáradságaitól, midőn ágyúgolyó helyett arannyal akarta megnyitni Eger kapuit. Óh, tudom én azt, hogy ő nem minket akart lefőzni, nem minket akart lealázní, dicsőségünket se akarta kisebbiteni azzal, hogy titokban akarta elfoglalni a várat. Ezért mi is szívből kesergünk vele, hogy ezek a hitvány gyaurok túljártak az eszén - mondta Arszlán nyájasan a szemébe mosolyogva, de szavaiból olyan éles, maró gúny rítt ki, hogy Ali pasa és a vezérek kárörvendve elnevettek magukat.

Amhát pasa a haragtól sárgára-zöldre válva, levegő után kapkodott. Fékevesztett dühével nem bírta tovább, tajtékzó szájjal ugrott fel ültéből:

- Vipera a nyelved, maró skorpiók a szavaid! - rikácsolta reszkető állal - de azért megmutatom nektek, hogy győzedelmeskedni fogok. Az a gyaur kutya, akit felakasztottak a torony ormára, elárulta, hol van a löporraktárunk. Ha azt felrobbantom, az egész fészék romokba dől. És Allahra esküszöm, ezt meg fogom tenni! Most mehettek, vége a tanácsnak! Parancsaimat majd a szilidár-aga tudatja veletek! - rikácsolta öklével hadonászva.

Ali pasa végső bunkócsapásként még nyájas köszöntéssel vált el tőle, amit a többiek is szemforgató kenetteljességgel visszhangoztak:

- Allah világosítsa meg és igazgassa elmédet!...

És Amhát pasa teljesítette, amit ígért.

Ágyúi éjjel-nappal szórták a tüzes golyókat, amelyeket olvadt salétrommal és kénnel töltött égó üstökben izzítottak, hogy ahová lehullnak, ott lángra gyujtsanak mindent...

A vár katonái e rettentő tüzesőt fel se vették. Még a nép sem félt tőle, miután a tüzes golyókat éjjel-nappal egyformán jól lehetett látni, tehát mindenki kitérhetett az útjából. Dobó előrelátó intézkedései folytán a golyók faneműt sehol sem találtak, miután a házak tetejét kellő időben leszedték, gerendázatukat sánckaróknak használták fel.

A tüzes golyók azonban mégis szakadatlanul hullottak! Éjjel tüzes meteorként, világító lángfarokkal sisteregtek a levegőn keresztül, nappal pedig füstöt okádva búgtak, csaptak le ide-oda. A löporraktárt keresték, amely a főtemplom boltozatos márványpadlójú, hűvös sekrestyéjében volt.

- Puskaporunkat keresi a török! - mondta Mecskey Bornemisszának, akinek kétakkorára nőtt Zoltayval együtt a becsülete, amióta az árulókat felfedezték. Az elismerésből Sombor bátyáinknak is bőven kijutott, csak úgy dagadt a mája a nagy dicsőségtől.

- Csak hadd keresse! - felelt Bornemissza tréfásan, mialatt hosszasan célozgatva salétromba mártott, füstölgő csepükanócéval elsütötte egyik ágyúját. A várbeliek ajkán dörgő diadalkiáltás harsant fel, mert egy török ágyút forgáccsá zúzott.

- Dejszen, ki mit keres, végre rátalál! - aggodalmaskodott Mecskey. De minden komolysága ellenére sem állhatta meg, hogy közben el-el ne nevesse magát. Bornemissza ugyanis, hogy fiatal, nagyrészt diákokból álló tüzéreit jókedvben tartsa, szokott kedélyes modorában elbeszélte, miként változott át a pokrócgoromba Patécs gazdává és milyen fufanggal kerítette hurokra a ravaszságáról híres Káldoros prókátort, áruló társaival együtt.

- Nagy selma vagy te, Gergely deák! - mondta Mecskey nevetve, noha az egész történet elejétől végig már jól ismerte. De mégis szívesen hallgatta, mert Bornemissza olyan tréfásan tudta újra meg újra elmesélni, hogy a legmogorvább ember se állhatta meg nevetés nélkül.

- Bizisten, Amhát pasa minden puskaorát ellődözheti, ha így bánik vele - nevetett az egyik diáktüzér. - Fedélnélküli, csupasz falainkon minden tüzes golyója megzúpult.

- Ne fessétek falra az ördögöt, fiúk! - intette őket a vén tűzmester. - Lám, a parancsnoknak sem igen tetszett Gergely deák tréfája - mondta vállán át a távozó után mutatva, akit Bornemissza a szomszéd bástyáig elkísért.

- De bátyám, már négy napja hullnak a tüzes golyók és még egy szalmaszálat sem gyújtottak meg! - kardoskodott a diáktüzér.

- Hallgassatok, ha mondom. Nem jó a vaksorsot emlegetni, ha hozzá nem teszitek: «jó órában legyen mondva» - förmedt rájuk az öreg, mire a fiatal had pajkosan összenevetett a háta mögött, mert az öreg komoly intelmeit csak tréfára vették.

Pedig jó lett volna hozzátenni, hogy «jó órában legyen mondva», mert ez a jámbor fohász talán elfordította volna azt a szörnyű katasztrófát, amely a tüzes golyók ötödik napján a várost érte. Amhát pasa tüzes lövege ugyanis a templom fedelére hullott, áttörte a sekrestye boltozatát és az ott felhalmozott löporkészletet felgyújtotta.

Az ég hirtelen elsötétült és a szörnyű robbanásra az egész város megrengett. A lakosság az ingó házfalak közül ijedten menekült ki a füstfellegekbe borult utcákra. Az asszonyok és gyermekek rémült sivalkodása és fejvesztett futkosása a zűrzavart és ijedelmet még jobban növelte. Csak akkor állt helyre a nyugalom, amikor Dobó az őrség egy részével helyreállította a rendet és megnyugtatták a lakosságot.

Amikor a fekete füstfelleg kissé eloszlott, elszörnyedve látták, milyen iszonyatos pusztítást művelt a robbanás borzalmas ereje. A monostor nagy része, a hozzáépített várfallal együtt rombadőlt, a robbanás a raktár őreit, Nagy Pál hadnagyot nyolc darabontjával együtt magasan a levegőbe hajította, az épület szétlőveült izzó üszkei pedig a két közelben lévő szárazmalmot felgyújtották. Ezek pusztulása volt a legérzékenyebb csapás.

A felcsapó lángtengerre és a földet rengető robbanásra egetverő diadalordítás harsant fel a török táborban. Amhát pasa hírnökeit Arszlán béghez és Ali pasához futtatta, hogy az ő hadaikat is általános rohamra parancsolja.

- Miénk a vár! Miénk a diadal! - tüzelte ostromra induló csapatait. Fel- s alá rúgattott előttük és a nagy kürtszóval elővonuló Arszlán béget a beomlott rés ostromára vezényelte. Sarlóalakú szabályával gyűlölködő dölyffel mutatott a beomló fal felé:

- Én nyitottam rést számodra, néked csak könnyű diadallal be kell vonulnod rajta! - kiáltott sértő göggel. De a büszke Arszlán bég sem maradt adósa neki. Gúnyosan vágta a szeme közé:

- Allahra, most igazat szóltál! Én a vitézség fegyverekkel nyitott résén, te pedig az árulás pénzen nyitott kapuján igyekszel bejutni a várba. Kiki a maga módja szerint! - válaszolta megvetéssel, azután kürtöseivel ő is rohamot fúvatott.

- Előre! Begtas kertjének győzhetetlen virágai! Előre, vitéz janicsárok! Az élőkre dicsőség, a holtakra a paradicsom gyönyörei várnak! - lelkesítette támadásra induló csapatait.

- Ne féljünk a haláltól és pokoltól! Bízunk Istenben! - kiáltotta át harsányan Dobó Mecskeynek.

- És édes jó magunkban, két erős karunkban! - kiáltott vissza a derék hadnagy. - Kegyelmed, István bátyám, bánjék el a tüzzel, én pedig elbánok az éles vassal!

És csakugyan, míg Mecskey Zoltayval és harcosaival visszaverte a rés ellen rohanó ellenséget, azalatt Dobó bátor parasztjaival és a polgárok egy részével a várban eloltotta a tüzet, a rést pedig hamarosan betömte. Mégpedig Bornemissza útmutatása szerint olyan furfangos módon, hogy midőn Arszlán janicsárjai a köveket bolygatni kezdték, a felső rész mind hegyükbe omlott és rengeteget agyonzúzott, eltemetett közülük.

A janicsárok dühös átkozódással rohantak vissza az ördögi réstől, ahol még maga az élettelen fal is ellenük támad és együtt harcol a védőkkel. Amhát pasa rikácsolva hahotázott, kárörvendett a hetvenkedő szandzsák-béget ért kudarcon. Vereségeért kigúnyolta és felfújt ábrázattal hirdette, hogy egyedül ő fogja bevenni Eger várát, senki más.

E diadal a védők bátorságát és lelkesedését nemcsak felfokozta, hanem a diadalmámor még a török táborba is lehallatszott. A polgárok szívből fakadó ájtatos zsolozsmák hangjai mellett adtak hálát az Úrnak. Zászlókkal és gyertyákkal ünnepi körmenetben keresték fel a város védőszentjének képét, hogy a menyeiek oltalmáért hálát adjanak neki.

- Hiszen örülhetünk, az igaz, de csak úgy, mint az egyszeri mesebeli király, akinek egyik szeme nevetett, a másik pedig sírt. Mi is nevethetünk az egyik szemünkkel, de a másikkal bezzeg sírhatunk! Lőporunk nagyrésze kárba vészett és mivel a szárazmalmok elpusztultak, nem tudunk hol újat örölni. Erre találj valami kádenciát, Gergely diák! - mondta Mecskey keserű tréfával. Elborult arcán látszott, hogy a veszteséget sokkal jobban fájlalja, mint amennyire mutatja.

- A kádencia már megvan, másodkapitány uram! - vágott vissza Bornemissza.

- De meg ám! Mire valók volnának különben az ácsok, molnárok és kovácsok? A két összetört malomból majd csinálunk egyet. Gergely diák pedig olyan puskaport fog fabrikálni, hogy kétszer annyi török hull el tőle, mint eddig. Hála Isten, van hozzá elég kénkövünk,

szenünk és salétromunk! Úgye, Gergely deák, csak rád kell azt bízni! Nem hiába neveznek téged ezermester deáknak! - bizonygatta Dobó.

Bornemissza mosolyogva integetett:

- Most jövök én! A török eddig nem tudta, hogy én is a világon vagyok. De most majd bemutatom néki a személyemet, tudományommal együtt. Majd meglátjuk, miképpen fogadja! - felelte tréfás hangon, de e tréfa mögött komoly és nehéz fenyegetés érzett ki szavaiból.

Akik közelebbről nem ismerték őt, e fenyegető ígéretet is tréfának tartották és nevettek rajta, mert Gergely deák minden mondásán nevetni volt szokás. De benső barátai megértették belőle, hogy valami nagy dologra készül, mert hetvenkedni még tréfából sem szokott soha.

Először is ahány tímár, kallós és szűrscapó csak volt Egerben, valamennyit hamarosan összehívatta. Azután a puskaaporórlás, gyúrás és a szitákon át való szemcsézés titkaiba úgy betanította őket, hogy nemsokára kétakkora mennyiségű kitűnő puskaapor állott készen, mint amennyi felrobbant. E készletet aztán csak a vezér és belső emberei által ismert pinceboltok alá rejtették, hogy egy esetleges újabb árulás révén az ellenség ne tudhassa meg, hol van e rejtekhely.

- No, másodkapitány uram! Most már a mesebeli vén királynak mind a két szeme nevethet! - ingerkedett Gergely deák Mecskeyvel, aki úgy a vállára veregetett, hogy valami vékonyabb pénzű legény összeroskadt volna belé.

- Süveget emelek tudományod előtt, bajtárs! Adja Isten, hogy több ilyen sikeres kádenciát találj ki várunk védelmére! - válaszolt a hős melegen.

- Meglesz az is! A legelső rohamnál kóstolót mutatok belőle Amhát pasának! - felelte sokatígérő hunyorgatással.

Ezzel az ígérettel Mecskey kíváncsiságát szerfölött felébresztette. Éber és lelkiismeretes parancsnok lévén, a vár legkisebb dolgairól is tudomása volt. Tudta, hogy Gergely deák szakadatlanul foglalkoztatja az ácsokat és molnárokat, de különösen Geleji Miskát, a lakatos-legényt, derék társaival együtt. A nap nagyobbik részét ő maga is fűrással-faragással velük töltötte el a hadiműhelyekben.

- A kovácsok, molnárok, számszeríjkészítők értik a matematikát, sőt még a mechanikához és fizikához is konyítanak valamit! - tréfálta vissza Fügedyt, midőn ez egy ízben ingerkedni kezdett vele. A vitéz hadnagy azonban a feleletért kissé megorrolt, mert azt hitte, bajtársa az ő kevéske tudományát akarja gúnyolni. Pedig Gergely deáknak esze ágában sem volt. Hanem mindenféle furfangos hadiszerszámokat fundált ki, elkészítésüket a gyakorlott kezű mesteremberekre bízta, akik ösztönös ügyességgel és találékonysággal a legnehezebb feladatokat is megoldották.

A furfangos hadigépezeteket az ellenség megzavarására, ijesztésére és nem kis mértékben pusztítására tervezték. Hogy mennyire beváltak, mekkora dicsőséget és diadalt szereztek az amúgy is népszerű és csodálattal emlegetett Gergely deáknak, azt Amhát pasának Assisi Szent Ferenc napján történt kudarca fényesen bebizonyította.

Amhátnak minden porcikáját furkálta, ösztökelte az irigység és a dicsőség szomjúsága, hogy vezértársait valami fényes haditettel megelőzze és megalázza, befeketítse és megbuktassa a nagyvezér előtt.

Valahányszor Ali pasának, a temesvári győzőnek fényes hadihírnevére és Arszlán bégnek a nagyvezér előtti kedveltségére gondolt, mindig a sárga irigység és a bosszúvágy emésztette. Azért hát Assisi Szent Ferenc napján a többi vezérek húzódozása ellenére általános rohamot vezényelt. Már napok óta készülődött rá nagy garra és lármával.

Minthogy Szolnok alatt a vezérek őt választották főparancsnokuknak, engedelmeskedniök kellett. Ali pasa egy szót sem szólt, midőn Amhát az ostrom előtti estén felfuvalkodva mutatott a várbeliek által hőiesen védett Bolyki bástyatorony felé. A toronnyal szemben szálfákból és gerendákból óriási farakást, valóságos tornyot halmoztatott fel és ezt a hatalmas gerendák, cölöpök és láncok megingathatatlan tömeggé zárták össze. A farakás teteje magasabb volt a torony párkányánál. Amhátnak az volt a terve, hogy legjobb lövészeivel a védőket a falakról visszaűzi és szakállas golyóival ágyúzza a várpiac közepét.

- Látod e tornyot, Ali? E toronynak «Büszke» lesz a neve, mert meg fogja alázni Eger várát!

Ali pasa nem állhatta meg megjegyzés nélkül:

- Vigyázz, Amhát, mert Allah letördeli a büszkék és dölőfösek szarvait. Ha megcsináltad e tornyot, azt mondom, őrizzed is meg jól, nehogy csúfot vallj vele.

Amhát gúnyosan nevetett:

- Azt csak bízzad rám. A holnapi rohammal bevesszük a dacos fészket. Minden előkészület megtörtént a biztos győzelemre.

Amint Amhát pasa megtett minden előkészületet, ugyanúgy a várbeliek is jól felkészültek a másnapi rohamra. Dobót és Mecskeyt aggasztotta a fa-bábeltorony emelkedése, de Bornemissza mosolyogva megnyugtatta őket.

- Csigavér! Én is elkészültem rá a magaméval. Majd az éjszaka egy kis előízeltőt tálalunk Amhát pasának a holnapi dáridóból.

Bornemissza megvárta, amíg a leszálló éj megindítja a Mátrából az ellenkező irányú szelet és akkor dolgoztatni kezdte a maga hajítógépeit.

A nagyokat csattanó fagépek szurokba mártott szalmakévéket hánytak az óriási faalkotmány tetejére. A számszerűjakk módjára szerkesztett óriási lövőgépek pedig a torony oldalába cölöp-nagyságú égő gerendákat lödöztek, amelyek a szálfák közeibe furakodva oldalról gyújtották föl a «Büszkét». Közbe-közbe, hogy a közepe is épúgy kapjon a gyújtó anyagból, égő terpentinnel, lángoló kénkövel, olvadt szurokkal és földi gyantával töltött csobolyókat és korsókat potyogtattak rá. Amint ezek szétzúzódtak rajta, lángoló tartalmuk át- meg átjárta az egész faalkotmányt és hatalmas lángra gyújtották.

Amhát pasa torkaszakadtából üvöltött, almásszürkéjén eszeveszetten száguldozott fel-alá és az egész tábornak a tűz oltására rendelte. Azonban alig hogy a csáklyákkal, homokzsákokkal és más tűzoltószerekkel összefutó csapatok a «Büszke» oltásához fogtak, tüzesőként omlottak le rájuk is a hajító- és vetőgépek szurokkoszorúi, égő olajjal töltött cserépkorsói és csobolyói. A tűz a katonákba is belekapott: lángoló ruhákkal, megperzselve és összeégve, egyik csapat a másik után bomlott szét és pokoli ordítással menekült a veszedelem közeléből. Sokan kínjukban a földön hemperegtek, mások holtra égtek a mindinkább összeroskadozó gerendafal közelében.

Amhát pasa seregeinek bosszút üvöltő átkozódásaira a várbeliek «Halleluja!» és «Jézus, a Te neved győzelem!» kiáltása válaszolt diadalt hirdető zengéssel.

A lelkes katonák Gergely deákot vállukra emelték és harsogó zeneszóval hordozták körül a falakon, amíg csak a «Büszke» utolsó gerendája el nem hamvadt.

- Allah! Allah! A gyehenna minden tüze eméssze el ezt a várat, hitetlen gyaur népével együtt!

- hallották Amhát pasa átkozódásait. A csúffá tett török vezér a hét jó és a hét gonosz angyalra esküdözött, hogy holnap beveszi a várat és egyetlen élőnek sem fog kegyelmezni.

- Mi is ott leszünk - recsegte vissza Ölyvedi Sombor fülsiketítő hangon: széles nagy kedvében a toborzót járta a bástyafalakon a Bornemisszát vállukon hordozó katonák előtt.

Másnap kora hajnalban a legnagyobb ágyú dörgése adta meg az ostromra induló jelt a török csapatoknak. Rohamlépésben, üvöltő Allah kiáltással özönlöttek a falak alá és akiknek lábtó vagy ostrompadló nem jutott, azok rajzó méhek módjára egy gomolyagba kapaszkodva, egymás hegyén-hátán kúsztak felfelé.

- Ez az én napom lesz! - kiáltott Gergely deák és megleengette vasgémthollás süvegét. E napon mintha több részre tudná magát osztani, mindenütt ott volt «stratagémás» csapataival, ahogy a mesteremberekből alakult kis csapatait elnevezték.

Geleji Miska, Osti Pál, Pille János és maga Gergely deák volt a vezetőjük. Vasdarabokat, olthatatlan tüzet és izzó patkószegeket szóró tűzkerekeket gördítettek le az ellenség sorai közé. A lövőgépekből pedig ölesnél nagyobb dárdák, hatalmas nyílvevesszők suhogtak a janicsárok soraiba: több embert szegeztek egyszerre keresztül. A lángoló venyigekévévél és kénköves cserépkorsókkal beszórt izzó földre zuhantak le, ahonnan a tűzhalált szenvedtek halálüvöltése harsogott a csata ádáz zsvájába.

- Miénk lesz a diadal! - harsogott egyre Gergely deák lelkesítő hangja. Hegyesre élezett gerendákat, szurkos csepüvel körültekert óriási vasabroncsokat hajigáltak lefelé, egy furfangos szélmotolla alakú szerkezet pedig gerendakarjaival több öl magasra hajigálta fel a falakra rohanó janicsárokat. Midőn a szétugrasztott azápok helyett a félmeztelen, bős vadállatként üvöltő mamelukok rohama zúdult a falakra, a szegeket és kavicsokat okádó gépek, a lángoló olajostömlők és kaszás kerekék ezeket is szétugrasztották. Amhát pasa szégyenében és dühében nem akarta mindaddig elhinni, hogy ez a rohama is csúfosan összeomlott, amíg csak átokra és fenyegetésre emelt jobbkarját egy kődarab úgy el nem találta, hogy majd lefordult a lováról. Menekülő emberei kapták el megvadult paripájának kantárját és magukkal ragadták vissza a táborba.

- Tiéd a nap diadala, téged illet a győzelem pálmája, Gergely deák! - kiáltott Dobó a harc után és ott, a diadalmasan megvédett bástyafokon, katonái előtt megölelte a lángeszű Bornemisszát. Az őrség lelkes éljenzéssel ünnepelte a kedvelt Gergely deákot, a hegyek visszhangozva zúgták az éljenzést.

A parancsnok után Sombor bátyó ugrott Bornemissza nyakába.

- Vivát! Te vagy a legnagyobb mester az egész világon, Gergely deák! - ujjongott lelkesülten. De amint bokáit széles jókedvében össze-összeverte, véletlenül úgy nekihátrált egy szélmotollaforma furfangos hadiszerkezetnek, hogy ennek hátrafelé lóduló karja labdaként röpítette le a vár udvarára.

Szerencséjére egy nagy halom homok közepébe repült. Egészen nyakáig belesüppedt, alig tudott belőle prüszkölve kievickélni.

Dobó, Mecskey és aki csak ott volt, mind az oldalát fogta nevében. Sombor bátyánk ellenben igen savanyú képet vágott, midőn Bornemissza kacagva odakiáltott neki:

- Vivát! Somborius bátyánk a világ legnagyobb mestere, mert ő meg repülőgépet csinált az én hadimasinériámból.

A három nagy kalifa győzelmet ígér

Amhát pasa elkeseredett szívvel vonult vissza e kudarc után. Ürügyül bénult karjának gyógyítását hozta fel. Egy hétig jóformán nem is mutatkozott. Sátorába zárkózott és imádkozott a dervisekkel, akik nagy számmal kísérték a tábornok útjában.

Az ágyúk azonban ezalatt szakadatlanul lötték a várfalakat. Az irtózatos tüzelés az Ókapu tornyait már rommá zúzta, vassal bélelt nehéz kapuszárnyai leszakadva csüngtek elő sarkaikból, a földbástya téglaburkolatától egészen megfosztva össze-vissza hasogatott földhalomnak látszott, a tömlőctorony alja pedig óriási üregként tátongott. Csak a Bolyki torony állt még diadalmasan. De ez is csak látszat volt, mert derekát és oromzatát csak láncokkal és vas-kapcsokkal egymáshoz erősített gerendák és cölöpök tartották.

- Ha még soká tart ez a pokoli lövöldözés, a szabad ég alá kerülünk! - tréfálkozott Bornemissza, midőn Dobó, Mecsey és Zoltay a kőművesek és ácsok társaságában szemlét tartott a romok felett. Az ingadozó falakat és bástyákat, amennyire csak lehetett, megerősítették és alátámasztották. A munkában az egész várnép vetekedő buzgalommal vett részt.

A török táborban egyszerre csak a vezéri tárogató hangját hallják: Amhát pasa kengyelfutóit pillantják meg, amint egyik vezéri sáttortól a másikhoz futnak és röviddel utána a tárogatók mindannyiszor riadót fujnak.

- Készülődés szagát érzem! - szólt Fügedy hadnagy.

És valóban, dél felé a vezérek fényes kíséretükkel Amhát pasa sátrához vonultak, amely zászlókkal, lófarkas hadijelvényekkel, szőnyegekkel és strucc toll bokrétaikkal ünnepélyesen fel volt díszítve.

- Úgy látszik, nagy ostromtanács lesz! - szólt Dobó.

- Haditanács, mégpedig teljes haditanács! - válaszolta a török szokásokkal ismerős Pethő és a fellobogózott fővezéri sátorra mutatott.

- Akkor ostromot várhatunk! - tette hozzá komoran Mecsey.

- Legyen meg az Úr akaratja! Mi mindent megtettünk és megteszünk ezután is, ami csak tőlünk telik! - felelte rá Dobó.

Pethő hadnagy valóban nem tévedett, mert Amhát pasa nyolcnapos visszavonultsága után ma mutatkozott először vezértársai előtt, mégpedig legdíszesebb köntösében.

Sátrának közepén a többenél jóval magasabb kereveten ülve fogadta a belépő vezéreket. Midőn valamennyien összegyűltek, felállott és aszott arcára az eddigi dölyfös gög helyett rosszul mímelt, áhítatos kifejezést erőszakolva szólalt meg:

- Te, Ali pasa és ti, Arslán, Vely és Uláma bégek, valamint ti, többi vezérek, halljátok, miféle álmod láttam a múlt éjszakának harmadik szakában. A három nagy kalifa: Mahmud, Szulejmán és Mohammed jelent meg előttem, földöntúli fényben, uralkodói díszköntösben, kezükben meztelen kardot tartottak és holnapra, a nagy Mohammed halálának napjára, ostromot parancsoltak és győzelmet ígértek fegyvereinknek - szónokolta és várakozó tekintettel mérte végig vezértársait.

- Mert jóllaktál hasissal! - mormogta Ali pasa melléreamló szakállába.

Arslán bég csak gúnyosan szívta be ajkait és Alira pislantott.

- Ezt az álmod nemcsak én láttam, hanem a mellettem ülő Medrisz uléma is, aki a Korán olvasásában elfáradva, kissé elszenderedett.

- Úgy van, én is azt álmodtam - erősítette kenetteljes hanghordozással az uléma.

- Allah akarata tehát ez! - folytatta emelt hangon. - A holnapi napon minden ponton új ostromot indítunk a vár ellen, melynek falait ágyúink már rommá lötték. A kalifák győzelmet ígértek, tehát Allah maga ígéri a győzelmet. Hirdessétek ezt ki csapataitoknak, hogy készüljenek a holnapi nagy ostromra... Ez volt az én álmom az éj harmadik szakában. Ezekután, óh, Ali pasa és ti, Arszlán, Vely és Uláma bégek, tiétek az első szó az ostromtanácsban.

- Te vagy a választott vezér, tiéd a parancsolás, miénk az engedelmesség. A te kötelességed az ostromtervet elkészíteni és hadállásainkat kijelölni - válaszolta Ali pasa szárazon. A három bég helyeslően bólintott rá.

Amhát fakó arca kipirult a haragtól.

- Jól van! - válaszolta fojtott dühvel. - A három nagy kalifa a ti helyeiteket is kijelölte. Alié az ókapu, Arszláné a Bolyki-bástya, Ulámáé a földbástya, Velyé pedig a tömlőctorony.

Arszlán bég Ali felé intett:

- Sejtettem. A három nagy kalifa még haditervet is diktált Amhátnak! - suttogta maró gúnnyal.

- Az ám! A hasis mámora diktálta a terveket! - dörmögte Ali pasa, hosszú szakállát simogatva.

A haditanács befejezése után a bégek egyetlen köszöntő szóra se méltatták vezérüket és gyors léptekkel eltávoztak...

- Látod, érdemes Medrisz ezeket a hitetleneket! Miattuk küldte ránk Allah a meggyalázó vereségeket. De Allahra és a Prófétára esküszöm, most már másképp lesz! - kiáltotta bőszen az ulémának, de úgy, hogy a távozók is jól hallják sértő szavait.

- Úgy van! Ezentúl másképp lesz! - ismételte Ali pasa Amhát szavait künn a sátor előtt. - A holnapi ostromot még megvárjuk, azután majd mi fogjuk intézni a vár további vívását. Egyetértetek velem, Arszlán, Vely és Uláma bégek?

- A te akaratod a mi akaratunk, a te szavaid a mi szavaink! - intettek rá készségesen, aztán mindegyikük a saját csapataihoz rúgatatott vissza...

A haditanács után a török tábor ostromkészületeit a bástyákról jól lehetett látni. A védők is megtettek minden előkészületet a nehéz másnapra. De azért Balassa Farkas házában víg muzsikaszóval ünnepelték a ház nagyasszonyának nevenapját, aki ezt az évfordulót mindig nagy vendéglátással szokta megülni.

A víg ünnepség a szokásos jókedvben folyt le és a jelenlévő két parancsnoknak és a hadnagyoknak jókedvtől kipirult arcán nem látszott meg az a hátborzongató gondolat, hogy amilyen vígak és beszédesek ma, holnap ilyenkor olyan halványak és szótlanok lehetnek: aki ma itt vigad, holnap már a halál és némaság homálya felé ballaghat.

Csak Priskának, Zoltay fiatal hitvesének arcán látszott a rosszul titkolt szorongás. Férje gyengéd suttogással többször is megfeddte érte:

- Ajkamra fagy a nevetés, ha arra gondolok, hogy holnap éles vasak környékeznek téged mindenfelől! - suttogta reszkető ajakkal.

- Osonj hát szépen ágyasházadba és feküdj le. Az imádság és álom majd elzavarja rémképeidet, szeretett Priskám. Nékem azonban bajtársaim körében kell maradnom - nyugtatta őt férje.

- Nem, nem, nem tudnék úgysem aludni! Veled akarok maradni, látni akarlak, ameddig lehet! - és férje kezét görcsösen megragadta.

- Mit sugdolóztok ott, hé! - riasztotta szét őket Ölyvedi Sombor recsegő hangja. Alighanem megsejtette a valót és éppen ezért tréfás szavakkal csipkedni készült a fiatal menyecskét, midőn Gergely deák ráköszöntötte poharát és Sombor bátyánk nagy örömeire felszólította, hogy járja el a dalitáncot.

Az öreg dalia tüstént készen volt rá és éppen a terem közepére készült, midőn a borsodi hajduság vitéz főhadnagya, Nagy Pál öblös serlegét felemelve, harsány hangon köszöntötte fel:

- Majd holnap a bástyákon járjad el, bátyánk, mint a minap. Most pedig hozzád szálllok, Gergely deák. Segítsen a magyarok Istene, hogy hadimasinériáid holnap is olyan jól dolgozzanak, mint a minap. Vivát Gergely deák, a mi hadimasinásunk!

Keresetlen, egyszerű köszöntő volt, de azért gyujtott, hevített. Sombor bátyánkat pedig nagy keserűségére beleerőltették abba, hogy híres dalitáncát a holnapi győzelem tiszteletére fogja eljárni. Hiába fogadkozott és vitázott, hogy a győzelem tiszteletére holnap kétszer is eljárja, csak ma engedjek neki ellejteni, a huncút fiatalok nem engedtek. Végül is Sombor bátyánk üres kupájával megfenyegette a jókedvű főhadnagyot:

- Látom, a te borzas fejed főzte ki ezt. Vigyázz hát, hogy holnap még a nyakadon maradjon.

Éjfélig tartott a víg mulatozás Balassa uram házánál, de éjfél után a nagyasszonynak ismét minden jót kívánva, víg kedvvel hazafelé osztak. Nagy Pál nótázását még a negyedik utcából is meg lehetett hallani...

Hajnalban megszólaltak a török ágyúk. Ali pasa huszonnyolc zászlóalja megrohanta az ókaput, ahol Zolna és Bornemissza is ott voltak a védők között.

A kalifák győzelmi ígéreteivel végsőkéig lelkesített janicsár tömeg egetverő harci ordítás között könnyűszerrel átrohant a romokon. De rémülten hőköltek vissza, midőn látták, hogy a romokon belül közben már új fal épült, amelynek pereméről irtózatosszerű ropog közléjük.

Csupán vályogból készült ez a fal, de mégis áthatolhatatlan gát volt a janicsárok szörnyű tömegének, miután az ágyúgolyókat felfogták az omladékok, a fal tetejéről pedig szablyával, buzogánnyal és borotvaéles harci bárdokkal, véres fővel kergették vissza a vad ostromlókat. Közbe-közbe Gergely deák alálódított kaszakerekei egész utcákat vágtak soraik között és a siető tüzes kerekek, robbanó hordók és golyókat okádó pokoli tüzedények a legbátrabb csapatot is szétugrasztották és visszaretentették.

Hiába állott maga Ali pasa az élükre, a pokoli módon süvöltöző harci szerkezetektől tüzes lova annyira nekivadult, hogy majd a világból kinyargalt vele. Hiába lelkesítette csapatait a kalifák ígéreteivel, Fügedy és Pethő az ostromlókat valamennyi bástya tövéből visszaverték.

Reggeltől estig szakadatlanul tartott a hősi küzdelem. A török vezérek iszonyú vérpazarlással három rohamot intéztek a vár ellen, de a rombadőlt bástyákból egy talpalatnyit sem tudtak elfoglalni. És midőn a búcsúzó alkonyi napnál a várbeliek ellenállásán a legbőszebb roham is pozdorjává zúzódott, Amhát pasa szégyenében és keserűségében sírva fakadt és átkokat szórt az égre:

- A pokolbeli ördögök segítik ezeket a hitetlen gyaurokat! A sátán masinái ezek! Csupa gonosz varázslat, csupa pokolbeli mágia! - átkozódott tajtékzó szájjal. Katonái ennek hallatára még nagyobb riadalommal fordultak vissza a falaktól.

A küzdelem hevében maga Mecskey is megsebesült, a hős Nagy Pál főhadnagy pedig elesett, de mindez nem lankasztotta a védők bátorságát. Sőt inkább még nagyobb dühre gerjedve, vadul vágták, söpörték le a falakról az ellenséget.

- A földalatti sötét hatalmak segítik ezeket a hitetlen kutyákat! Elő hát a dervisekkel és ulémákkal. E szent férfiak egész éjjel olvassák a Koránt, bűbájos, varázsrontó imákat üvöltse- nek, hogy a gyaurokat segítő pokolbeli hatalmak erejét megtörjék.

A főulémát sátrába rendelte és ennek tanácsára másnapra ünnepélyes körmenetet hirdetett...

A nagy üvöltésre, a repedt síp- és tárogatóharsogásra, a beütöttfenekű dobok tompa puffogá- sára az egész vár népe a bástyákra tódult.

A dervisek övig meztelenre vetkőzve, hátukat, mellüket és kopaszra borotvált fejüket éles törökkel vagdalták és torkukszakadtából üvöltöttek az égre: «Allah mitrei! Allah buffai! Allah mitrei chrestinnai!» Az örült dervisek eszeveszett forgással megindultak Amhát pasa sátra felé, aki fejét vérbemártott kendővel kötötte be, meghasogatott, szürke gyászköntösben egy sánta számárra ült és tevéfarokkal ostromozta magát. A dervisek kardalával együtt üvöltötte ő is: «Allah mitrei! Allah buffai! Allah mitrei chrestinnai!»

A többi vezérek is csatlakoztak a tántorgó dervisekhez, utánuk a janicsárok övig meztelenre vetkőzött csapata egy tört kardokkal, repedt pajzsokkal telerakott, koporsóalakú ládát emelt vállain. Mögöttük a derviseknek egy második csapata következett, majd a bűnbánó és vezeklő katonák beláthatatlan sorai. Torkukszakadtából üvöltöttek és kérték Allaht, szüntesse meg haragját, sujtsa pokolra a hitetlen keresztények hadát és az ozmán fegyvereket segítse győze- lemre.

Késő délutánig tartott ez az ünnepélyes körmenet. Végül a főuléma kijelentette, hogy a varázst most már sikerült megtörni, Allah kiengesztelődött és fegyvereiket győzelemre vezeti.

- No, majd meglátjuk! - nevetett Bornemissza, midőn Pethő lefordította neki az uléma szavait.

A főuléma kijelentéseit valóságos örömmámor fogadta és az volt a legboldogabb, aki a kezeit megcsókolhatta. Az elvetemült varázsló sokatjelentően pislogott Amhátra, ezzel jelezvén, hogy: «Amit ígértél, azt aztán most megadd!»

Amhát cinkosmódra visszaintett neki és sátrába vonult. Vezéri ruháit még alighogy magára öltötte, az uléma máris megjelent nála és távozásakor kaftánja alatt dagadt erszényt rejtegetett: ez volt a lelkesítő körmenet bére.

A haditanácsra szóló vezéri kürtök most ismét felharsantak, csakhogy ezúttal Ali pasának a parancsára.

Amhát felindultan futtatta hozzá főtestőrét, hogy számonkérje a parancsot. Ali pasa azonban csak annyit üzent vissza, hogy majd megtudja ennek okát a haditanácsban.

A haditanácsban elkeseredett viszály tört ki a vezérek között, a Mahomed kalifa napján történt nagy vereség miatt.

Ali pasa egyenesen Amhátot okolta az eddigi kudarcokért, ez azonban visszafordította a vádakát és őt szidta és hibáztatta. De Ali sem maradt adósa, hanem dörgő hangon támadt a méregtől fuldokló Amhátra:

- Te tehetetlen, tudatlan hadvezér, te! Engem okolsz? Te, aki csak fennhéjázó dölyfben és gögösségben vagy nagy! Te, aki a mértéktelen hasisevéstől származó, zavaros álmaidat a kalifák kijelentéseinek veszed és a padisah hadait a mészárszékre vezeted? Te akarsz engem okolni?

- Igenis, okollak! - rikácsolta sárgászöldre vált ábrázattal - igenis, téged okollak. Te bízattál e nyomorult fészeknek, e rozzant akolnak a megvívására, ami már eddig is több veszteségünkbe került, mintha seregeink két döntő csatát vívtak volna Ferdinánd király és a német császár egyesült hadaival.

- Miért nem vetted hát be ezt a rozzant aklot, ezt a hitvány gyermekszobát, amint fennhéjázó gögödben ígérted? - vágta szemébe gúnyosan Arslán.

- Hallgass! Ha Ferdinánd királlyal szálltunk volna csatába, legalább dicsőség termett volna számunkra! - ordította Amhát ökleit rázva.

- Vagy pedig megverték volna! Vedd be először Egert, aztán beszélj! - kiáltott közbe Uláma bég.

- Még ti beszéltek? Akik azt sem tudjátok, hogy Eger várának bevétele olyan hitvány győzelem, olyan nyomorult bér, hogy még csak osztózni sem érdemes rajta! - sziszegte Amhát.

- Mégsem tudod bevenni! Először győzz, azután beszélj és akkor tégy szemrehányást olyan vezéreknek, akiknek több dicső győzelmük volt, mint ahány csúfos vereséget elszenvedhetsz egész hadipályád alatt! - kiáltott Arslán haragosan.

Amhát arcát a vér egészen elborította. Tehetetlenségében csak fogát vicsorgatta, mint valami haragos vadállat.

- Bepanaszollak a felséges padisahnál! A fejedet követelem! - hörögte magánkívül.

- Vagy otthagyd a magadét! - ingerelte Arslán.

A hangok zűrzavarában ekkor egy kérő kéz emelkedett fel, a fehérforgós janicsárok egy ősz, sebhelyes bimbasija kért szót:

- Óh, Allah! Óh, Mohammed! Óh, ti nagy kalifák! Hát odajutottunk már, hogy a vezérek az ellenség helyett egymással viszálykodnak? Nagytekintetű, dicső Ali pasa és te, Amhát és ti is, óh, érdemes bégek! Hallgassatok rám! Az igazság néha keserű falat, de az önbeismerés méze édessé teszi!

Ali pasa megértően biccentett a vén harcos felé.

- Miért győzedelmeskednek rajtunk a keresztények? Azért, mert összetartanak és egyesülve küzdenek. Ne vedd rossz néven, Amhát, de te egyedül magadnak akartad szakítani a győzelem pálmáját, vezértársaidnak mitsem akartál engedni belőle. Többet nem szólok. Nem szeretném, ha szavaim újabb haragot szítanának. Érdemes Amhát, te megértesz engem. Azért tanácsom, íme ez: közös tanácskozással adjatok még egy parancsot az általános rohamra. És minden vezér addig vívja a bástyákat, amíg csak fel nem tűzi ormaikra a győzelem lobogóját.

A bimbasi békítő szavaira azonban még mindig nem szűnt meg a viszály. Amhát megint csak előlről kezdte, míg végre Ali pasa megúnta a marakodást és azzal vetett véget minden vitának, hogy másnapra még egy általános rohamot indítványozott:

- Én magam fogok legelől rohanni a vezéri bíborzászlóval és vagy feltűzöm a tömlöcbástya ormaira, vagy ott esem el a vár falai alatt! - kiáltott és egész magasságában kiegyenesedett.

Arslán, Vely és Uláma bégek és a többi csapatvezérek lelkesen megfogadták, hogy a következő napon vagy győznek, vagy meghalnak Eger falai alatt. Amhát pasa is beleegyezett nagykeservesen.

Erre a másnap teljes erőfeszítéssel megindítandó ostromot elhatározták.

A dervisek a füstölő serpenyőket meggyújtották, a Koránból a csatába induló hősök fejezetét olvasták és a hetedik mennyország gyönyöreit magasztalták. Minden tudásukkal és minden igyekezetükkel lelkesítették a hitüket veszített janicsárokat a másnapi döntő küzdelemre.

A hős egri nők

A janicsárok lelkes harci ordítása egész nap és egész éjjel szakadatlanul felhangzott a várba. A dervisek a sátrak és hadsorok között rohangáltak. A füstölő serpenyők szagos fellegeit a szél egészen a vár piacáig felhozta, Amhát pasa rengeteg illatos gyökeret osztatott szét a szent cél érdekében.

A nagy zsibongásból a várbeliek is megtudták, hogy az ellenség döntő rohamra készülődik. Dobó ezért az erősítéseket és részjavító munkálatokat lázas sietséggel folytatta. Délutánra pedig rövid haditanácsra hívta egybe vezéreit...

Zoltay is kardot kötött és sietve búcsút vett fiatal nejétől.

- Úgy-e, ma nem lesz harc? - esengett Priska és karját férje nyaka köré kulcsolta, mintha sohase akarná elengedni.

- Te kis bohó! Hiszen hallod, hogy haditanács lesz. Utána pedig a polgárok és a város egész fegyverfogható lakossága tart gyűlést, ahol édesatyánk urunk is ott lesz. No, most már megnyugodtál? Eressz hát drágám, mert minden percünk sietős! - szólt kedveskedő hangon.

- Óh, bár csak mi is ott lehetnénk veletek! Te nem tudod azt István, milyen borzasztó az, itthon a magányban, az ágyúk földrengető dörgései között értetek aggódni. Rettenetes kín csak elgondolni is: most jár a süvöltő golyók záporában, az éles kardok csattogásai között, akit szeretünk, akit testünkkel-lelkünkkel szeretnénk megvédeni és eltakarni a gyilkos vasak elől. Óh, bárcsak én is melletted lehetnék!

- Óh, te drága, félénk gerlicém. Te mellettem az ádáz harci viadalban? Mit csinálnál te ottan, gyenge, harmatos virágszálam? - kérdezte a férj tréfásan.

- Hát melletted harcolnék én is és testemmel védelmeznék meg a fegyverek vasa ellen.

Zoltay nem állhatta meg nevetés nélkül, de azért boldogan ölelte magához szép nejét ezért a mélységes, határtalan szeretetért.

- Te és a harc? Harmatgyenge kezeiddel kardot forgatni? - kérdezte.

- No, csak ne neved, nem üres beszéd ez. A várbeli asszonyok már megbeszélték, hogy inkább férjük oldalán halnak meg, semhogy a pogány kezébe kerüljenek. És mi is megfogadtuk társnőimmal, Mező Duruskával, Sajóssy Angelitával és Páhoky Boricával, hogy körömszakadtáig, vérünk hullásáig mellettetek fogunk küzdeni, ha veszélyben forog a vár sorsa! - jelentette ki Priska komoly elszántsággal.

- Milyen lelkesítő összeesküvés! Milyen boldogok lennének bajtársaim, Bornemissza, Pethő és Fügedy, ha ezt hallanák! - suttogta Zoltay elragadtatva.

Még néhány kedves búcsúszót váltott nejével, aztán apósával együtt eltávozott, aki éppen akkor lépett be, hogy elkísérje.

Balassa komoly hangon szólalt meg:

- Hallottam Priskának minden szavát és hidd el, nem mondott lehetetlenséget az a lány. Ki tudja, hogy fordul a harc kockája. Én is azt mondom, inkább essék el leányom is a bástyák romjain, semhogy a pogány török hatalmába kerüljön.

- Atyámuram, akkor nekünk, férfiaknak, el kellene hullanunk az utolsó emberig! - kiáltott fel Zoltay, aki e lehetőségnek még csak a gondolatára is elborzadt.

- Hát hiszen én is így gondolom. Hanem azért Priskám a valót mondta neked. Már régen hallottam a várbeli asszonyoknak és leányoknak erről az elhatározásáról.

- Édes atyámuram, el tudná képzelni a mi angyalszelídségű, gyengédlelkű Priskánkat a harc dúló forgatagában, harmatgyenge kezében a véres, nehéz karddal?

Balassa némán bólintott. Aztán rövid hallgatás után megszólalt:

- A hazaszeretet és a hitvesi ragaszkodás még a gyenge galambot is vérengző oroszlánná változtatja. Nem egy példát találhatsz erre a históriában. Édes fiam, nehéz órák és súlyos megpróbáltatások előtt állunk. Adja Isten, hogy a legnehezebbre ne legyen szükség.

- Adja Isten! - visszhangozta Zoltay meggyőződéssel.

A fővárnagyi szálláson a rövid haditanácsot hamarosan megtartották. Ennek végeztével valamennyien a főpiacra vonultak, hová ezalatt már a város egész lakossága összegyülekezett.

Dobó lelkesítő szavakkal mindenkit felhívott, hogy aki csak bírja, ragadjon fegyvert és siessen a várfalak védelmére.

- Fegyverünk van elég Az elesett és visszaűzött pogányok annyi puskát, kardot és hadiszekercét hagytak falainkon, hogy még a gyermekeknek is juthat belőle. Itt vannak a fegyverek! Isten kegyelme ezután is segít, ha mi is megteszünk mindent falaink és tűzhelyeink védelmére.

A vitéz parancsnok szavaira felhangzó rivallgás eskü gyanánt zúdult fel minden oldalról. A vár piacán halomra rakott fegyverek nagy részét egy-kettőre felkapkodták és mindenki a falakon gyülekezett.

- Az ellenséget a saját fegyvereivel lehet legjobban megverni! - sipította a várutcai szücs-mester unokája, Ferkó. Talpraesett mondását helyeslő riadással kísérték, midőn ősz nagyapja oldalán ő is a falakra sietett.

- No, Somborius bátyánk, holnap lesz ám a Szent Dávid tánca, az igazi magyar tánc. Abból rakd ki majd a remeket! - szólította meg az arra haladó Ölyvedit Bornemissza, aki már kora hajnaltól kezdve szakadatlanul járt-kelt a Bolyki-bástya tetején. Legjobb munkatársával, Geleji Miskával és a többi mesteremberekkel minden elképzelhető gyújtó és öldöklő hadiszerkezetet állított és helyezett el a bástyákon és a várarkokban.

- Rakja a hét ördög! Kivágjuk, öcsém, hogy csak úgy dől belé a török! - recsegettette hetykén Sombor bátyánk és dali lépésekkel ment sógora háza felé, hogy a másnapi harcra kellően felkészülhessen...

Október tizennegyedikére virradt ez a nap. A hajnal hasadása már minden fegyverfogható népet a bástyákon talált. De a megdördülő ágyúk szavára nem riadozott fel az ostromkürtök harsogása, miután a török hadtestek felvonulása még csak akkor kezdődött. A tájon ülő őszi ködfátyolból hol itt, hol ott bukkantak ki a vezérek és parancsnokok lovas alakjai. A hadtestek hosszú sorai lomha kígyózással fejlődtek fel a vár körül.

- Most állítják fel a csatarendet. Ilyenformán dél táján várhatjuk a rohamot! - mondta Dobó a mellette álló Mecskeynek, aki az ellenség felvonulását figyelte. Időnkint egy-egy dob puffanása és Amhát pasa éles hangja szállt fel a várig.

- Átkozott köd! Bárcsak elülne, vagy felszakadna! - zúgolódott Mecskey.

- Napfényes, derült őszi napunk lesz. Nyolc órára nyoma sincs a ködnek! A Mátra mind a süvegébe szívja - válaszolta Dobó. Aztán tenyeréből szócsövet formált és parancsot kiáltott egy csapat munkásnak, akik egy támaszfalat húztak a betömött rés mögé.

Dél felé járt az idő, már csak kevés hiányzott a munka befejezéséből, midőn Mecskey egy embert futtatott Dobóhoz, hogy a török hadnak balszárnya mozogni kezd.

- Siessetek! Még egy sort rá, aztán mindenki a helyére! - kiáltott Dobó.

A török táborból egymásután hangzott fel a rohamra indító tárogatók hívó szava. A föld tompán dübörögni kezdett: a török hadoszlopok három oldalról megindultak Eger sáncai felé.

Ali pasa kezdte meg a rohamot a tömlöcbástya felől, ezt védte Dobó István és Sátán deák, ahogy Bornemisszát a törökök elnevezték. A földbástya és sáncai ellen Uláma és Vely bég vezette a vegyes hadak egy részét, itt a fegyverre kapott parasztság és mesteremberek élén Fügedy János volt a parancsnok. A Bolyki-bástyát Arszlán bég választotta magának, mintha megsejtette volna, hogy ott várakozik rá a legdaliásabb ellenfél: Zoltay István hadnagy. Az ókaput Mecskey István védelmezte. Sebesült jobbkarját fekete selyemkendőben nyakába kötve hordta, baljában ott villogott éles szablyája: ezzel vezényelt tüzet ötszáz muskétásának, midőn a janicsárok ágája futólépésben közeledett hadaival.

Amhát pasa a tartaléksereggel az ágyúk sáncai mögött állt hadvonalba. A várvédők tartaléka a főpiacon várakozott, Pethő Gáspárral az élén, hogy szükség esetén azonnal odarohanhasson, ahol a nagyszámú ellenség esetleg már szorongathatná a védőket.

Ali pasa, akinek vitézségét a szégyenteljes kudarcok még jobban fokozták, meg akarta mutatni az irígykedő Amhátnak, hogy különb hadvezér nála. Azért zárt sorokban gyors sietséggel tolt előre egyik hadosztályát a másik után a tömlöcbástya ellen, melynek ormán szakadatlanul folyt a küzdelem.

A várórség a löréseken át hosszú, szigonyos póznákkal döntögette vissza és taszította félre a janicsárokkal tömött lábtókat, melyek egymásra zuhanva, zajos recsegéssel derékban törtek ketté. Az összezúzott alkotmányokat azonban mindig pótolták.

A bástya ormán küzdő Dobó mellől egymásután hullottak el hős bajtársai, már aranyos sisakját és gömbölyű pajzsát tartó apródja, a Szikcsay-fiú is elesett. Magának Dobónak a minden oldalról ádáz harci ordítással rárohanó janicsárok felé egyszerre tíz csapás ellen kellett magát védelmeznie. A legválságosabb pillanatban azonban diadalmasan felharsantak Pethő hadnagy trombitái: a tartalékcsoport friss erővel, szilaj harci kedvvel, mindent elsöprő szélvészént rohant a támadókra. Gyilkos tüzet küldtek soraik közé és elkeseredetten kaszabolták őket a bástyákról. Ali pasa rekedten tüzei hátráló hadoszlopait, de hiába leng ott a diadalt ígérő bíborzászló, ennek is meg kell mozdulnia és futnia kell a tömlöcbástya alól.

A földbástyánál azonban egetverő harci zivaj hangzik. A törökök diadalordítása zeng, mert Vely és Uláma bégek dandáraikat egyetlen hadoszlopba tömörítve, a sánc hátáról visszanyomták Fügedyt, aki újabb meg újabb kétségbeesett rohammal próbálja az elveszett sáncetetőt visszahódítani. De a rettenetes túlerő mindent elsöprő hulláma mindannyiszor visszalódítja onnan.

A földbástyának már csak egy belső gyenge téglafala volt, amit Fügedy védelmezett. A sáncetetőn egymás hegyén-hátán tolongtak a török csapatok és Ali pasa vörös bársony zászlaját, amely a tömlöcbástya alól megfutott, ide tűzték ki nagy diadallal.

Amint ezt Amhát pasa észreveszi, az irigységtől és dühtől valósággal elzöldül. Fonnyadt szájaszélét fogaival véresre marja, mert az arannyal hímzett, vérvörös bársonyzászló már ott lobog a bástya szögletén, gyűlölt vetélytársának, Ali pasának diadalát hirdetve.

A nagy örömmriadalra azonban Gergely deák villámgyorsan a sáncnak irányozza a tömlöcbástya fokán álló két ágyúját és szöges zsákokat, láncos golyókat lövet a legsűrűbb tömegbe, úgyhogy a csapatok érett búzakalászként omlanak tőle rakásra.

- Lödd, deák, lödd, aki anyyala van! - ordít Sombor bátyánk torkaszakadtából.

Mialatt e nem várt üdvözlésre a hátráló és összezavarodott török csapatok az utánuk tóduló tartalék előnyomulását megakadályozzák, a viasszorított és szétszórt védők újra tömött rendbe sorakozhatnak.

- Csak még egy segédcsapatunk volna! - sóhajtott Pethő, izzadt homlokát törölgetve.
- Csak egy ital bort adhatnánk fáradt embereinknek! - teszi hozzá Gergely deák.
- Meglesz mind a kettő! - kiáltott Dobó és a bástyáról leszökkenve, készen álló lova nyergébe veti magát.
- Gyere, Sombor, segíts lányt és menyecskét verbuválni! - kiáltja Ölyvedinek, akit Gergely deák ágyúii olyan lázba ejtettek, hogy még a láncos golyók ropogó bűgását is túlbömböli:
- Lődd, deák, lődd! Hadd pusztuljon a tatár!

Dobó szólítására odaugrik hozzá, lovának kengyelét megragadja és a nyargaló paripával valósággal versenyt fut:

- Hová megyünk? - lihegi futtában.
- Lányt és menyecskét keresni! - válaszolja röviden a vezér.

Útközben éppen találkoznak egy csapat bátorszívű lánnyal és menyecskével, akik nem ijednek meg az utcára lecsapkodó ágyúgolyótól.

- Hej, menyecskék, lányok, derék húgaim! Volna-e bátorságotok egy veder bort a sáncokra felvinni a harcban eltikkadt legénységnek? Nagy ott a hőség, de még nagyobb a szomjúság a ropogó fegyvertáncról.

- Akár a harc közepébe is, vezér uram! Ide a borral! - kiáltják lelkesen.

- Akkor hát utánam, húgaim! Egy-kettő, szaporán ugorjatok!

Dobó felnyitatta tágas pincéjét, a bátorszívű asszonyok pedig vödrökbe és nagy, mázas korsókba csapolták a bort és vidám énekszóval futottak fel vele a falakra, a kardcsattogás és golyóbűgés közé.

- Itt a vörös törökvér! Hadd folyjon! - kiáltott fel az egyik parázsszemű menyecske, miközben a sötétpiros egrivel töltött csobolyót a vitézeknek nyújtotta.

Nem egy, de száz kéz nyúlt utána! A lányok és menyecskék fürgén jártak-keltek és éltető kortyokat nyújtottak a harcban eltikkadt küzdőknek. Mintha égből jövő manna lenne, minden cseppjétől újult erő és lángoló harci kedv szállt a katonák tagjaiba.

- Eszem a szentedet! Ez csak a te aranyos fejedből kerülhetett ki, Gergely deák! - ömlengett Sombor bátyánk, nagyokat húzva a borosvederből. Sastollas süvegét hetykén a tarkójába nyomta, kardját megsuhintotta és a bástyákra ugrott.

- Lődd, deák, lődd, az angyalát! - kiáltott egy hatalmasat nyomban, mert e pillanatban a török csapatok csatarendbe állva, újra mindenfelől a bástyákra özönlöttek.

A bort hordó asszonyok és lányok ott rekedtek a vad harci gomolyagban. Csapó Juliska, egy sudártermetű menyecske, midőn látta, hogy vőlegénye mellette roskad le egy janicsár handzsárdőfésétől, éles sikoltással kiragadta a kardot a haldokló görcsös markából és elszántan támadt mátkája gyilkosára.

Egy pillanat múlva már valamennyi lánynak, asszonynak kard és fegyver villogott a kezében. Attól ragadták el, annak csavarták ki a kezéből, akit legközelebb értek és nekidühödten rohantak, keveredtek a harcosok közé.

Nem nézett, nem látott egyik se mást, csak a gyűlölt ellenséget, nem érezte a kapott sebet, nem nézte a kibuggyanó vért, hanem szúrt és vágott fáradhatatlanul. Villogó szemükkel, lobogó hajukkal már a férfiak előtt jártak. Azok a néhányan, akik a harc forgatagából ki-kerültek, rohanva vitték hírül, hogy az asszonyok férjeik, a lányok mátkáik oldalán vívják a

kétségbeesett harcot. A hír futótűzként terjedt el az egész városban és úgy fellelkesítette a hős egri asszonyokat, hogy a többi nők is mindenféle vágó- és szúrószerszámmal ragadtak és rohantak fel a falakra férjeik, jegyeseik oldala mellé.

A menyasszony elesett vőlegénye kardjával harcolt, a nő a halálsebbel keblére roskadó férjnek kezéből csavarta ki a kardot. A többiek pedig követ, forró olajat, olvasztott szurkot és lobogó zsírt, faggyút öntöttek és zúdítottak a bástyákra kapaszkodó ellenség nyakába.

Maga Uláma bég is csak kétségbeesett küzdelem árán tudott kiszabadulni a rárohanó hős asszonyok közül, miközben saját katonái majd összetipták.

Vely béget azonban rosszabb sors érte. Ali pasa vörös bársony zászlajával a kezében, keresztüldöfött mellel esett el. A hímezett, pompás bársonyzászló a magyarok kezében maradt. Fügedy sánca pedig a hős asszonyok segítségével megszabadult az ellenségtől.

Két helyen már hősiezen visszaverték a törököt. Erre Dobó a felszabadult bástyák csapatait a harmadik erősen vívott pontra vezényelte, ahol a török sereg legdaliásabb hőse, Arslán harcolt a vár legdaliásabb vitézével, Zoltayval.

A Bolyki-bástyán a győzelem már-már a török részre hajlott. Nyolc zászlót tűztek ki a falakra és Zoltay kis csapatát tengerszéli ellenség rajzolta körül, alig tudta védeni magát.

- Jézus! Jézus! - hangzott az egyik oldalról.

- Jövünk, István öcsém! - hallatszott Ölyvedi recsegő hangja a másik oldalról.

Egyik felől Fügedy, a másik oldalról pedig Pethő rontott elő szabadító angyalként. A már majdnem végleg elfoglalt bástyáról mindent elsöprő rohammal leszorították és visszanyomták Arslán bég hadait.

A viasszorított dandárokat azonban a bég tartalékba állított hadosztályaival együtt újra a bástyák ellen indította. Válogatott testőrcsapata élén maga is rohamra vágatott.

Mind a két fél érezte, hogy ez a válságos óra.

- Előre! Előre! Allah nevében mienk a diadal! A győzelem és dicséret napja ez! - tüzelte hadait Arslán bég érces hangon.

- Előre magyar! Csak még egy óráig ne hagyd magadat! Ez a pogány utolsó támadása! - zúgott a fiatal vezérek harcra serkentő kiáltása.

- Előre, bajtársak! Egy életünk, egy halálunk, verjük le a pogányt! - hangzott Zoltay érces kiáltása.

Katonáinak hangos harci rivallgása volt a felelet. Az összecsapó fegyverek szörnyű zenéjébe és a halálhörgések borzalmába egy újonnan érkező csapat lelkes kiáltása zúdult: csengő női hangok, lobogó, aranyzöke, barna és fekete hajfürtök röpködtek.

- Piroskám! - ordított fel Zoltay.

- Duruska! Angelita! Borica! - kiáltott fel az öröm és féltés hangján Pethő, Fügedy és a túlsó bástyán küzdő Bornemissza.

- Hős lányok! No, legények, most mutassátok meg, mit tudtok! - üvöltött Ölyvedi olyan hangon, hogy a túlsó bástyák is visszhangzottak belé.

Valóban hős lányok voltak. A három mátká és a gyöngéd fiatalasszony kezében kard villogott, de még jobban villogott szemük a nagy elhatározástól.

- Ne ránk nézzetek, hanem az ellenségre! Mi megvédjük magunkat! - csengett ezüstharangként édes hangjuk. És e hang zenéjét lecsapó kardjuk csattogása kísérte, midőn összecsaptak

az ellenséggel. Az ostromló sereg háborgó tengerként hullámzott körülöttük és alattuk és mind nagyobb csapatok özönlöttek feléjük.

- Csak még egy óráig tartsd magad, magyar! Ez a pogány utolsó támadása! - lelkesített a vezérek szava.

Bárhogy zúdult is rájuk az ellenség, a nők hősi példájától fellelkesülve, a védő csapatok sziklaszilárdan tartották magukat.

Arszlán bég dühtől eltorzult arccal kardlapjával hajtotta, verte támadásra embereit.

- Piruljatok, gyáva ebek! A szégyen eméssze arcotokat! Gyöngé nők vernek meg benneteket!
- ordította szégyentől lángoló arccal. Minden emberét egyetlen, sűrű hadoszlopba egyesítette, hogy dandárainak iszonyú tömegével a kis védőcsapatot elsöpörhesse.

Testörtrombitása már szájához emelte a hadikürtöt, hogy a végső rohamra jelt adjon, midőn a Bolyki-bástya előtti sáncárokból, amelyet a törökök rőzsekötegekkel színültig betemettek, irtózatossal dördülő robajjal magasra csapkodó lángtenger és füstfelleg tört elő.

Ez volt Sátán Gergely utolsó sakkhúzása, hadifurfangjainak legfurfangosabbika. Ezzel úgyszólván ő maga egy egész csatát nyert, mert a löporral jóelőre megtöltött tűzagnát a roham válságos pillanatában felrobbantotta és Arszlán bég seregeit jóformán elsöpörte a föld színéről.

Maga Arszlán bég csak egy rettenetes nyomást, aztán egy szédítő forgatagot érzett, amely őt magát is előbb felemelte, aztán a földhöz csapta. Mikorra feleszmélt, égő rőzsekévéket, lángoló poklot, ordítva szaladó embereket és üvöltő csapatokat látott maga körül.

Az ágyúknál álló Amhát pasa sóbálvánnyá meredve nézte ezt a rettentő pusztulást. Elszörnyedt arcára hamu és pernye hullott az égből, csak a vár bástyáin felharsanó győzelmi riadalra tért magához.

- Előre! Rohamra! - vezényelte kétségbeesetten a tartaléksereg élén mellette álló janicsárnak, aki a másik diadalmi zászlót tartotta.

Ez a zászlótartó egy sebhelyektől keresztül-kasul barázdált arcú, harcedzett janicsár volt, akinek nemcsak a sereg, hanem a vezérek előtt is nagy tekintélye volt.

- Menj magad, ha tetszik! Allahnál a segítség, senki másnál! Nem látod? A magyarok mellett Isten harcol! Ki küzdhet Isten ellen?! - kiáltott nagy mogorván és zászlójának hegyes végét úgy a földbe vágta, hogy rezegve megállt.

Amhát pasa valósággal ájuldozott a méregtől, mert látnia kellett, hogy parancsára egyetlen ezred, egyetlen század, de még csak egyetlen katona se mozdul, hanem futótűzként terjedt a mormolás: Ki küzdhet Isten ellen?...

És a temesvári és szolnoki győzteseknek, Amhátnak és Ali pasának nagy szégyenkezve fel kellett szednie sátrait és egész táborát a vár alól. Szégyenszemre hazatakarodtak Eger várától, amelyet pedig már annyira összelődöztek, hogy egyetlen ép bástyája nem maradt és e bástyák is romokban heverték: akár lóháton fel lehetett volna ormaikra nyargalni.

*

A hősi védelem során hétszáz magyar vitéz esett el. A török elvonulása után az egriek hős papjuk vezetése alatt ünnepélyes körmenetben járták végig a bástyákat, aztán a templomban buzgó hálaadó istentiszteletet tartottak.

A másik derék pap hazafias és papi önfeláldozásának esett áldozatul az utolsó roham alatt, midőn a haldoklókat a vallás megnyugtató vigasztalásában részesítette...

- Tisztelendő atyánk! Úgyebár, kegyelmed egymaga is elég lesz, hogy mindhármunk számára felépítse a boldogság hajlékát? - tréfált jókedvűen Bornemissza azon a fényes lakomán, amelyet Balassa Farkas a város hős védőinek tiszteletére rendezett.

- Nem értelek, édes fiam! - mondta a derék tisztelendő és kérdően nézett a mosolygó Gergely deákra. Az meg csak jelentősen pislogott a többi vendégekre, mire a többiek is mosolyogni kezdtek. Az asztalnál Mező Duruska, Sajóssy Angelita és Páhoky Borica, Priska barátnői pirulva sütötték le szemüket és a viláágért nem mertek volna felnézni.

- Igazán nem érti, tisztelendő szent atyám? - faggatta tovább Bornemissza. - No, ha nem érti, hát megsúgom. Tisztelendő kegyelmed rövidesen három boldog párt fog összekötni az ég áldásával: Pethő Istvánt Sajóssy Angelitával, Fügedy Jánost Mező Duruskával, jómagamat pedig Páhoky Borica leányasszonnyal.

- Szívesen teszem, fiam, szívesen! - örvendezett a jólelkű pap, azután tréfásan megfenyegette Bornemisszát.

- Mégis csak nagy tréfamester vagy te, Gergely deák.

- De meg is lesz érte a büntetése! - dördült közbe Dobó hangja. - Minthogy derék és érdemes bíránk, András deák hősi halált halt városunk védelmében, az összes írásbeli teendőket Gergely deáknak kell mindaddig végeznie, amíg az új bírót megválasztjuk.

- Mégpedig először is levelet kell szerkesztenie koronás királyunkhoz, hogy vitéz védelmünk és örvendetes diadalaink jelvényeit, a három zsákmányolt török zászlót, alattvalói hűségünk és hódolatunk jeléül, jobbagyi alázattal lábai elé helyezzük! - szólt közbe Mecskey, aki még mindig felkötve hordta jobbkarját.

- Dejszen akkor Castaldo uram is kap még egy levélkét! - szólt Dobó és bajuszát fenyegetően fölfelé kunkorította. - Neki is mély alázattal bejelentjük, hogy élünk, megmaradtunk és győztünk a felséges Isten segítségével és a magunk emberségéből. Az öfelségéhez intézett győzelemhírt Vajda János, Iványi György, Somogyi András és Kőszegi Albert vitézekből álló küldöttség fogja átnyújtani. E kitüntetés vitézi érdemeiknek méltó jutalma lesz.

- No, lesz-e még egy harmadik levél is? - kérdezte tréfás ijedtséggel Bornemissza.

- Levél nem, de másvalami, amihez megint csak a te furfangos eszedhez kell folyamodnunk, Gergely deák. A harmincnyolc napig tartó ostrom alatt a törökök tizenkétezer ágyúgolyóbist lőttek városunkba, nem számítva a kőgolyóbisokat. Zoltay hadnagy uram emberei összeszedték és a várpiac közepén halmozzák fel győzelmi diadaljelként. Győzelmünk emlékére ezekből a golyóbisokból kellene valami emlékművet vagy effélét kiokoskodni.

- No, majd gondolkodom rajta! - válaszolt Gergely deák szerényen mosolyogva. Midőn azonban Dobó észrevette, hogy félszemével a piruló Páhoky Boricára pillantgat, hatalmas öklével megfenyegette:

- Nohát csak gondolkozz, mert azt mondom, addig nem lesz lakodalom, amíg el nem készülsz a tervvel!

- Akkor már holnapra készen lesz a terv! - felelte rá gyorsan a vendégek víg nevetése között.

Ölyvedi Sombor pedig, mintha táncra készülne, olyan dali állásban megtorpant előtte és a vállára veregetett:

- Én pedig lakodalmadon eljáróm a fürjtáncot. Olyant még a nagyapátok sem látott, azt mondom! - ígérte ragyogó ábrázattal és diadalmasan tekintett körül.